

ՀԱՅՈՑ ԼԵՂՈՒ
ՀԱՅՈՑ ԼԵՂՈՒ
ՀԱՅՈՑ ԼԵՂՈՒ

ՍՈՒՍԱՆ ՄԱՐԿՈՍՅԱՆ

ՀԱՅՈՑ ԼԵՂՈՒ

VI դասարանցիների համար

ԵՐԵՎԱՆ 1996 ՀԱՂԻԿ III

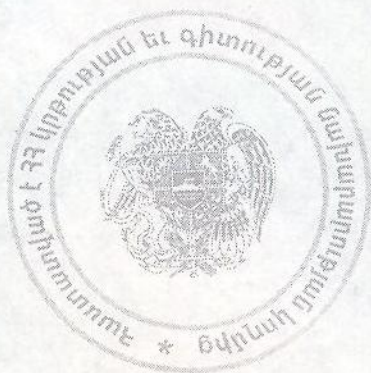

Հաստատված է ՀՀ կրթության և գիտության
նախարարության կողմից, որպես
ՀՀ միջնակարգ հանրակրթական դպրոցի դասագիրք:

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ

ՀՀ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԵՎ ԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ՆԱԽԱՐԱՐԱՐՈՒԹՅԱՆ ԿՈԼԼԵԳԻԱ

ՀԱԳՅՈՒՆԱԲԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Հնչյունաբանություն

Հնչյուն և տառ

1. Բառերն այբբենական կարգով դասավորիր:

Դ-ափնեվարդ, դժոխք, դաշույն, դողդոջուն, դադար, դարձյալ, դաղձ, դաշունահար, դողերոցք, դդում, դյուբել, դժվարըմբռնելի, դարպասապահ, դրոշյուն:

2. Այբբենական կարգով դասավորիր՝

ա) ուսուցիչներիդ անունները,

բ) դպրոցում գործածվող առարկաների անունները,

գ) անուններն այն առարկաների, որոնք կուզենայիր ունենալ:

3. Տրված բառերի մեջ մտնող հնչյունները գրիր (փակագծում տրված է, թե քանի՞ հնչյուն կա):

Օրինակ՝

եղևնի (7) - յ, ե, դ, ե, վ, ն, ի:

Տաթև (5), ամենաերկար (11), երևալ (7), որևէ (6), երանգավորել (12), որկոր (6), անողնաշար (9), ամենաողորմելի (14):

4. Նաշվիր, թե տրված բառերի մեջ քանի՞ տառ, քանի՞ հնչյուն կան:

Օրինակ՝

երկրապզու - 8 տառ, 9 հնչյուն:

Չնաշխարհիկ, սերկևիլ, շնորհակալ, եռապերև, քաբայր, եվրոպա:

5. Ուղղագրական բառարանից դժիք գրիր բառեր, որոնք բավարարեն տրված պայմաններին:

Օրինակ՝

5 տառ, 6 հնչյուն - երանգ:

4 տառ, 6 հնչյուն: 5 տառ, 6 հնչյուն: 6 տառ, 7 հնչյուն: 8 տառ, 10 հնչյուն:

6. Նախադասությունները լրացրո՛ւ:

Հայերենի ձայնավոր հնչյուններն են՝

Հայերենի բաղաձայն հնչյուններն են՝

7. Գրիր բառեր, որոնց մեջ

ա) *թ*-ից հետո գրվում է *դ*.

բ) *թ*-ից հետո գրվում է *թ*:

8. Գրի՛ր բառեր, որոնց մեջ

- ա) *բ*-ից հետո գրվում է *գ*.
բ) *բ*-ից հետո գրվում է *ք*:

9. Գրի՛ր բառեր, որոնց մեջ

- ա) *բ*-ից հետո գրվում է *բ*.
բ) *բ*-ից հետո գրվում է *փ*:

10. Գրի՛ր բառեր, որոնց մեջ

- ա) *բ*-ից հետո գրվում է *ծ*.
բ) *բ*-ից հետո գրվում է *ց*:

11. Գրի՛ր բառեր, որոնց մեջ

- ա) *բ*-ից հետո գրվում է *ջ*.
բ) *բ*-ից հետո գրվում է *չ*:

12. Ուշադրությո՛ւն դարձրու առաջին շարքի բաղաձայնների արտասանությանը և փորձի՛ր կետերը փոխարինել համապատասխան հնչյուններով:

բ, ալ, փ
 ., կ, ք
 դ, ., թ
 ., ծ, ց
 ջ, ճ, .:

13. Տրված բաղաձայնները զույգ-զույգ խմբավորի՛ր՝ ըստ օրինակի: Ո՛ր հնչյունը զույգ չունեցավ:**Օրինակ՝**

գ - ս:

Վ, շ, դ, ս, ժ, խ, գ, հ, ֆ:

14. Գրի՛ր 12-րդ և 13-րդ վարժություններում սրացված բաղաձայնների շարքերը: Փորձի՛ր գրել իրար համապատասխանող շարքերը:**15. Գրի՛ր այն բաղաձայնները, որոնք նախորդ վարժության բաղաձայնական շարքերում չկան: Դրանք ո՛ր խմբին կավելացնես:****16. Կետերի փոխարեն գրի՛ր ձայնեղ և խուլ բառերը:**

Յ, մ, ն, լ, ր, օ, վ, դ, գ, ժ, ք, գ, դ, ձ, ջ հնչյունները ... բաղաձայններ են:

Ֆ, խ, ա, շ, հ, այ, փ, կ, ք, փ, թ, ծ, ց, ճ, չ հնչյունները ... բաղաձայններ են:

Վանկ

17. Ա և Բ խմբերի բառերը համեմատիր՝ (ուշադրություն դարձրու, թե յուրաքանչյուր բառը քանի՞ վանկից է բաղկացած):

Ա. Տուն, սյուն, ձյուն, դիրք, զենք, մարդ:

Բ. Արամ, արդյունք, ավագ, կառավար, հեռախոս, կառավարել, հեռուստացույց, կենդանաբանություն:

18. Տրված բառերը վանկատիր (փակագծում տրված է վանկերի թիվը): Պարզիր Ա և Բ խմբերի բառերի տարբերությունը (ուշադրություն դարձրու վանկարար ձայնաւորներին):

Օրինակ՝

սեղան (2) - սե-ղան:

Ա. Անձավ (2), փախտակ (2), հարցնել (2), վերցնել (2), բարձրացնել (3), վարձու (2), դարձնել (2), ենթարկել (3), արկած (2), աստղիկ (2), արծվային (3), թարգմանել (3), առանցքներ (3):

Բ. Գնացք (2), աղմկարար (4), արկածախնդիր (5), կտրվել (3), մտրակել (3), կրկնել (2), սննդամթերք (5), շղթայված (3), գրական (3), խնդրագիրք (3), խնդագին (3), մրցում (2):

19. Տրված բառերը վանկատիր: Ա և Բ խմբերի բառերն ինչո՞ւ են տարբերվում (ուշադրություն դարձրու ել հնչյունակապակցությանը):

Ա. Ձևացնել (3), ձևաբանություն (5), երկթևանի (4), թեթևանալ (4), անձրևոտ (3), արևաշող (4), Երևան (3), սևակնած (3):

Բ. Տձև (2), մկրատածև (4), թեև (2), վերև (2), անկեղև (3), ոսկեթև (3), արևկող (3), այնուհետև (4), երկարատև (4):

20. Նամեմատիր Ա և Բ խմբերի ընդգծված վանկերը, ուշադրություն դարձրու բաղաձայն + յ (թյ, րյ, դյ և այլն) հնչյունակապակցությանը:

Ա. Ա-դյուս, ար-դյունք, ա-լյուր, աղ-բյուր, հա-բյուր, գը-րու-թյուն:

Բ. Ադ-յուս, արդ-յունք, ալ-յուր, աղբ-յուր, հար-յուր, գը-րութ-յուն:

21. Տրված բառերը վանկատիր երկու ձևով (ուշադրություն դարձրու բաղաձայն + յ հնչյունակապակցությանը):

Անկյուն, բարդություն, մադյան, հորելյար, գոջուն, գիտություն, սենյակ, մանյակ, Նակոբյան, առյուծ:

22. Վանկարված բառերը վերականգնիր և փորձիր հասկանալ, թե զաղպրնավանկիր հնչյունը ո՞ր դեպքում է բառի սկզբում լինում:

Ա. Սըր-բել, սըխ-տոր, սը-լա-նալ, գըր-կել, գը-մըռ-սել, շը-վա-րել, շը-նոր-հել:

Բ. Ըս-կիգր, ըսկ-յոռ, ըս-պա-սել, ըս-պի-տակ, ըս-տա-նալ, ըս-տու-գել, ըգ-բաղ-մունք, ըգ-բո-սանք, ըգ-գալ, ըգ-գույշ:

23. Տրված բառերը վանկարիր:

Զբաղմունք, զգացմունք, զգայական, սկսել, սպառնալ, սպուգողական, սպվեր, շտեմարան:

Յ, մ, ն, ւ, ք, ռ, փ, դ, գ, ժ, բ, գ, դ, ձ, ջ հնչյունները ձայնեղ բաղաձայններ են:

Ֆ, խ, ս, շ, հ, պ, փ, կ, ք, տ, թ, ծ, ց, ճ, չ հնչյունները խուլ բաղաձայններ են:

Երկու ձայնավորների միջև եղած երկու և ավելի բաղաձայններից միայն մեկն է անցնում հաջորդ վանկ: Բայց եթե երկրորդ բաղաձայնը յ-ն է, նրան նախորդողը կարող է յ-ի հետ անցնել հաջորդ տող (օրինակ՝ աք-յուն, բայց՝ ա-րյուն):

Վանկարման ժամանակ Լ-ով գրվող եւ/ հնչյունա-կապակցությունը երկու տառով է արտահայտվում, եթե նրա մեջ մտնող հնչյունները՝ Ե-ն և Վ-ն, տարբեր վանկերի կազմում են լինում: Եթե դրանք նույն վանկի կազմում են, Լ տառով են արտահայտվում:

Տողադարձ

24. Տրված բառերը բոլոր հնարավոր ձևերով տողադարձիր:

Օրինակ՝

աշակերտ - ա-շակերտ, աշա-կերտ:

Բարեկամաբար, կառավարել, արդուկ, դեղատուն, հարավային, հեռախոս, բարձրացնել, անցկացնել, հարթեցնել:

25. Տրված բառերը բոլոր հնարավոր ձևերով տողադարձիր (ուշադրություն դարձրու զաղպրնավանկիր-ի գրությանը):

Օրինակ՝

հեփաբրբրական - հե-փաբբբրական, հեփա-բբբրական, հեփաբբբր-ական, հեփաբբբրա-կան:

Բնություն, խստաշունչ, հանգստաբեր, բնակավայր, սպուգել, զգուշորեն:

26. *Տրված բառերը բոլոր հնարավոր ձևերով տողադարձի՞ր (ուշադրություն դարձրուել հնչյունակապակցության գրությանը):*

Օրինակ՝

արևելյան - ա-ր և-լ-յան, ար և-վ-լ-յան, ար և-լ-յան:

Ձևավորել, արևադարձային, հեփուել, մակերևույթ, կեղևակալել, հևհև, թեթևակի:

27. *Տրված բառերը բոլոր հնարավոր ձևերով տողադարձի՞ր:*

Հսկայական, տեղափոխություն, սկսել, դպրոցական, մրցանակ, բևեռային, անձրևային:

28. *Տրված բառերը բոլոր հնարավոր ձևերով տողադարձի՞ր:*

Արևմտյան, թեթևացնել, կրկնակի, պարզեցնել, ձևականություն, յուրաքանչյուր, ձմեռնամուտ, մազադալա:

Տողի վերջում գրվող բառը կարող է բաժանվել երկու մասի՝ *տողադարձվել*: *Տողադարձը* վանկաբանական հիման վրա է կառուցվում:

Տողադարձի ժամանակ գաղտնավանկի շ հնչյունը գրվում է միայն այն դեպքում, երբ տողադարձվող բառի առաջին մասի վերջին վանկում է, կամ երկրորդ մասի առաջին վանկում:

Տողադարձի ժամանակ *և*-ով գրվող *ել* հնչյունակապակցությունը երկու տարբերակով է արտահայտվում միայն այն դեպքում, երբ տողադարձի եզրի վանկերի մեջ է:

Հնչյունափոխություն

29. *Տրված բառազույգերում ընդգծված արմատները համեմատի՞ր և գրի՞ր, թե ի՞նչ փոփոխություն է կատարվել:*

Օրինակ՝

տպագիր, գրաճանաչ - ի-ն դարձել է ը:

Հայրենասեր, սիրալիր: Սպառազեն, զինավառ: Անխղձ, քղձալի: Լայնասիրտ, սրտագին: Մեծատուն, տնական: Բազմագույն, գունազել: Հեփախույզ, հեփախուգել:

30. *Գրի՞ր, թե ընդգծված արմատների մեջ ի՞նչ փոփոխություն է*

կատարվել (փոփոխությունը տեսանելի դարձնելու համար բառը փանկարիք):

Օրինակ՝

կես - կիսապ (կի-սապ) - է-ն դարձել է յ:

Թ-իվ - թվանշան (թը-վա-նը-շան) - ի-ն դարձել է ը:

Անասուն - անասնապահ (ռ-ն դուրս է ընկել, սղվել է):

Տեր - տիրանալ, էջ - իջնել, ինձ - քնծուլտ, գիծ - զծել, աղավնի - աղավնդակ, կաղնի - կաղնուտ, հուր - հրեղեն, հիսուն - հիսնամյա, առու - առփակ, աստղ - աստղային:

31. Գրի՛ր, թե ընդգծված արմատների մեջ ի՛նչ փոփոխություն է կատարվել:

Օրինակ՝

վայրկյան - վայրկենական - յա-ն դարձել է ե:

Չյուն - ձնհալ - յո-ն դարձել է ը:

Մալյան - մալենիկ, սառույց - սառցահալ, կառույց - կառուցել, կույտ - կուրակել:

32. Ննջունափոխություն բառը բաղադրիչների բաժանի՛ր և դրանց օգնությամբ բացատրի՛ր:

33. Տրված բաղադրիչներով բառեր կազմի՛ր և նշի՛ր, թե ի՛նչ հնչյունափոխություն է կատարվել:

Ոսկի + ա + գույն, փոշի + ա + կուլ, տարի + ա + վերջ, այգի + ա + պան, բարի + ա + կամ:

34. Յուրաքանչյուր շարքից մի բաղադրիչ ընտրի՛ր և բաղադրյալ բառեր կազմի՛ր: Նշի՛ր, թե ի՛նչ հնչյունափոխություն է կատարվել:

Օրինակ՝

զգույշ + անալ - զգուշանալ (ույ-ը՝ ու):

Ա. Բազում, ամուր, բույր, կապույտ, բույս, ողջույն, որդի, ոսկի.

Բ. -պարիկ, -անալ, -ավեր, -ական, ակ, յա:

35. Տրված բառերին ավելացրո՛ւ -եր (-ներ), -ի, -ով, ից վերջավորությունները: Ննջունափոխված բառերն առանձնացրո՛ւ և նշի՛ր, թե ի՛նչ հնչյունափոխություն է կատարվել:

Գիրք, առու, ծաղիկ, լուսին, երկինք, ջուր, հեռագիր:

Միավանկ բառին (արմատին) արմատ, ածանց կամ վերջավորություններ ավելանալիս նրա մեջ մտնող ձայնավորը կամ երկհնչյունը կարող է փոփոխվել կամ սղվել, այսինքն՝ հնչյունափոխվել (օրինակ՝ սիրտ - սրտամուր, սրտուր, սրտեր):

Եթե արմատ, ածանց կամ վերջավորություն ավելանում է բազմավանկ բառին, հնչյունափոխության ենթարկվում է նրա վերջին վանկի ձայնավորը կամ երկհնչյունը (օրինակ՝ դարբին - դարբնոց, դարբնի):

Ուղղագրություն և ուղղախոսություն

36. Պարզի՛ր, թե ուղղախոսական ի՞նչ սկզբունքով են ընտրված յուրաքանչյուր շարքի բառերը, և ո՞ր բառը դրան չի համապարասխանում:

Ա. Հարթել, մեղավոր, մանրել, կարպետ, սեր, թերի, ամենաեռանդուն, թելել, կերակուր:

Բ. Թեյել, վայելույ, վայելչակազմ, վրաերթ, բայեր, հայիոյել, մայել, վկայել:

37. Պարզի՛ր, թե ուղղագրական կամ ուղղախոսական ի՞նչ սկզբունքով են ընտրված յուրաքանչյուր շարքի բառերը, և ո՞ր բառը դրան չի համապարասխանում:

Ա. Աներագ, մեներգ, աներևույթ, երեսուներեք, խոտներամ, ամենաերակույր, աներևակայելի:

Բ. Առէջ, ելէէջ, ուրէէ, ովէէ, մանրէաբանություն, քառասուներկու, ինչէէ:

38. Ուրղագրական կամ ուղղախոսական ի՞նչ սկզբունքով են ընտրված յուրաքանչյուր շարքի բառերը, և ո՞ր բառը դրան չի համապարասխանում:

Ա. Միջօրե, օրեցօր, անօգնական, կանխորոշում, կեսօր, անօգուր, ապօրինի, անօրինակ:

Բ. Անորակություն, հազարուրնուկ, եղբորորդի, ամենաորոշակի, անորոշություն, անողնաշար:

39. Գրի՛ր բառեր, որոնց մեջ

ա) դ-ից հետո գրվում է ջ:

բ) խ-ից հետո գրվում է չ:

40. Գրի՛ր բառեր, որոնց մեջ ր-ից հետո գրվում է ջ:

41. Տրված բառերը գործածելով՝ հորինի՛ր պարմություն:

Աշխարհ, շնորհք, ճանապարհ, խոնարհ, արհամարհել:

42. Պարզի՛ր, թե ինչի՛ հիման վրա է կազմվել բառաշարքը և ավելացրո՛ւ նոր բառեր:

Աշխարհեաշխարհ, աշխարհակալ, շնորհավորել,:

43. Գրի՛ր բառեր, որոնց մեջ և-ը արտահայտված լինի երկու տառով (ե, վ) և հիմնավորի՛ր գրության այդ ձևը:

44. Տրված բառերը գործածելով՝ պարմություն հորինի՛ր:

Բամբա, խավիար, Մարիամ, Սուքիաս, հեքիաթ, դաստիարակ, փասիան, կրիա, օվկիանոս:

45. Տրված բառերը գործածելով՝ հորինի՛ր պարմություն:

Մալյան, մեփաղյա, հրեա, Էներգիա, Անդրեաս, քվեարկել:

46. Կներքի փոխարեն գրի՛ր յա, իա կամ եա: Բառաբանով ստուգի՛ր՝ ճիշտ ես գրել:

Միմ..նց, քվ..րկություն, որդ..կ, ..սաման, քիմ..ական, հեք..թային, ոսկ.., հր..կան, դաստ..րակություն, սեն..կ, կր.., Անդր..ս, եղ..գարյան, կ..նք:

47. Տրված բառերը գործածելով՝ պարմություն հորինի՛ր:

Չիանալ, Էական, ծիածան, ձիարշավ, բուպեական, գնչուական:

48. Որտեղ պետք է, կերփի փոխարեն չ գրի՛ր: Ո՞ր դեպքում գրեցիր չ-ն:

Նա.ացք, հա.ելի, հո.ակապ, մի.ացում, ձի.արշավ, փի.եզերական, փակե.ի, կա.արան, խաբե.ություն, Է.ի, գնա.ի, բու.եր, փղա.ի, Մարո.ի:

49. Կներքի փոխարեն գրի՛ր տրված բառերից մեկը:

Շոշափեց ու պեսավ, որ խեղճ կենդանու ... կտորվել է: (ող, ո/ս)
... սրտում որ մնա, թույն կդառնա, կբայքայի սիրտը: (ող, ո/ս)
Երբ երեկոյան հետ թռան, պեսան, որ իրենց գրավել է անձանոթ մի թռչուն: (թույն, բուն)

Մի քանի հոգի ձեռք-ձեռքի էին փվել ու փորձում էին գրկել հինավուրց ծառի վիթխարի ...: (թույն, բուն)

Մոտակայքում ապրողներն այնքան են վարժվել ... շառաչին, որ

դրան էլ ուշադրություն չեն դարձնում: (Վիկտորիա, Վիկտորյա)
 Տնեցիներն այնքան են վարժվել ... անտեղի լացով լոծին, որ դրան
 էլ ուշադրություն չեն դարձնում: (Վիկտորիա, Վիկտորյա)

50. Կերերի փոխարեն գրի՛ր փրկած բառերից մեկը:

Քո չքնաղ ծաղկի ... է ինձ այսպեղ բերել: (բույր, բյուր)

Անթիվ ու ... են աստղերը: (բույր, բյուր)

... երբևէ կհանգստանա՞ պատերազմներից: (Ասիա, Ասյա)

... երբևէ կհանգստանա՞ իրեն այդքա՛ն հուզող մարքից: (Ասիա, Ասյա)

... գեղեցիկ ու հյուրընկալ քաղաք է: (Մոֆիա, Մոֆյա)

... գեղեցիկ ու նրբանկապ աղջիկ է: (Մոֆիա, Մոֆյա)

51. Տրված բառերը գործածելով՝ պատմություն հորինիր:

Ուռկան, ուռչել, կառչել, փառք, հոչակ, կովել, խոպոպ:

52. Տրված բառերը գործածելով՝ պատմություն հորինիր:

Գոռգոռալ, դողողալ, մոմռալ, հոհոալ, կոկոալ, ճոճոալ:

53. Կերերը փոխարինիր ր կամ ո փառով (հարկ եղած դեպքում
 օգտվիր ուղղագրական բառարանից):

Ա.ծիվ, ա.յուծ, հու.թի, մ.մու., մա.մա., մ.մ.ոց, փ.փ.ել, բա.բա.ել,
 ա.համա.հել, բա.ձ, պա.կել:

54. Ընդգծված բառերը փոխարինիր հոմանիշներով: Ընտրածդ բառերի
 գրությունը ճշգրի՛ր բառարանի օգնությամբ:

Մի ցայտով բռնեց հանդուգնին:

Նոր վզկապը բաճկոնիդ հետ գեղեցիկ է դիպում:

Ինչո՞ւ քամահրանքով նայեցիր ու դուրս եկար:

Սկսել էր փոշմանել, որ երեկոն անցկացրել էր փանը՝
 ընկերներից հեռու:

Վերջապես մտավ մի մեծ դահլիճ:

55. Կերերի փոխարեն գրի՛ր նախադասության մարքին
 համապատասխանող բառ՝ ընտրված ուղղագրական բառարանից:

... լինելու համար անհրաժեշտ է մշտապես կոփել մարմինը:

Նրա ... վարդագույն վերնաշապիկ էր ու նորաձև փեշ:

Միրում է ժամերով ... փաթ ավագին ու նայել ամպի լողացող
 պատռոհիկներին:

Նավաբաժ բոլոր փաստաթղթերն ու գրությունները դասավորեց

...ուն, դրեց պահարանի մեջ:

...ի նման մտել է պատրյանի մեջ ու ոչինչ լսել չի ուզում:

Լավ լողորդի ու փրկարարի քո ... մեր քաղաքից արդեն դուրս է եկել:

Վերադարձիր գազանի ...ն անտառում դեռ երկար լավեց:

56. Բաց թողնված տառերը լրացրո՛ւ:

Մար.ափար գնա.քը կարո՞ղ է քսանմեկ րոպ...մ կտրել անցնել Ամերիկայի Մ...ց...լ Նահանգները՝ Խաղաղ .վկ..նոսից մինչ. Արլանտ...ն: Դա ն...նիսկ ինքնաթիռով հնարավոր չ.: Բայց ամերիկ.ան մի համալսարանի գիտնական...եր պնդում են, որ այդ մի...ն իրագործելի է: Մի.ազգա.ին գիտաժողովում նրանք ստորերկր.. նոր փոխադրամի.ոցի նախագիծ են ներկա.ացրել:

57. Բաց թողնված տառերը լրացրո՛ւ:

Ս.անա լճի խն.իրն այս.ր հուզում է յուրաքանչ.ուր քաղաքակիր. մար.ու: Ս.անի ջրի մակարդակը տասն.ակ տարիների ըն.ացքում ի.ել է: Ջրի կորստի հետ ատն.վում են մի շարք այլ .ական հար.եր: Առան.ին ուշադրության է արժանի ջրավազանի կեն.անական աշխար.ի պահպանության խն.իրը:

Բնակության ա.բարենպաստ պայման.եր են ստեղծվել նա. Ս.անի թ.ավոր բնակիչների՝ թռ.ուն.երի համար:

58. Բաց թողնված տառերը լրացրո՛ւ:

Քանդում են հին տները, թա.վում են աղ..սները, խուլ աղմուկով .նկնում են գերա..երը: Վիե..ացի մի փ..տավաճառ այ.պիսի իրադար.ությունը երբե. բաց չի թողնում: Նա չն.ին գնով կամ .լ ձրի հավա.ում է կառ..ցի փայտ.. մասերը: Երա.շտական գոր.իքներ պատրաստողները չորացա. փայտը շափ բար.ր են գնահատում: Դրանցից հ..նալի տրավիզներ, կի.առներ ու ակորդ.ոններ են սար.վում:

59. Բաց թողնված տառերը լրացրո՛ւ:

Ա.թամար կղզին Վանա լճի հարա.-ար.ելքում է, մեկ ժամվա ջրային ճանապար.ով է հեռու ցամաքից: Ծովը և բար.ր, ապառաժոտ ավերք կղզին անմարչելի էին դար.նում ոտ.ների համար: Գազիկը՝ Արծրուն.աց առա.ին թա.ավորը, հո.ակապ շինություններով նոր կյանք տվեց Ա.թամարին: Կղզին նրան փոքր թվաց՝ իր ըն.արձակ նպատակներն իրականացնելու

համար, ու նա ա.բարպակով շր.անաձև կտրեց ծովի մի մասն ու ցամաքի վերածեց:

Ժամանակի ըն.ացքում և՛ ա.բարպակը, և՛ վի.խարի շրջապարիսպը, և՛ բար.բ աշտարակներն ու բուրգերը ջրասու.գ եղան:

60. Ուղղագրական բառարանից դո՛րս գրիր այն բառերը, որոնք վերաբերում են տանը, ընտանիքին:

Աշխարհ, շնորհ, ճանապարհ, խոնարհ, արհամարհել ինչպես նաև դրանցով բաղադրված բառերում *ք*-ից հետո գրվում է *հ* փառը:

Երկհնչյունները *յ*-ի և ձայնավորի կապակցություններ են (*այ, յա, եյ, յե, յի, ոյ, յո, ույ, յու*): Մովորաբար գրվում են այնպես, ինչպես լսվում են (*մայր, խարտյաշ, թեյ, հայերեն, խոյ, յոթ, ձյուն, ալյուր* և այլն):

ա) *Յա* երկհնչյունը կարող է գրվել *իա* և *եա* փառակապակցություններով (օր.՝ *կրիա, հրեա*):

բ) Բառակցքի *յե* երկհնչյունը գրվում է *ե* փառով (օր.՝ *եղենի*):

գ) *Յո* երկհնչյունը կարող է գրվել *իո* (օր.՝ *ոաղիո*):

Երկու ձայնավորների միջև սովորաբար լսվում է *յ* ձայնակապ (օր.՝ *արքայի, գրեի*): *Յ* ձայնակապը գրվում է *ա*-ից և *ո*-ից հետո (օր.՝ *ծառայել, գոյողություն*): Գրվում է նաև այն դեպքում, երբ *յ*-ն արմատական հնչյուն է (օր.՝ *թեյ-թեյել*): Մյուս դեպքերում չի գրվում (օր.՝ *կանչեի, թխվարել, բուի*):

ԲԱՂԱԶԱՅՆՆԵՐ

Յ, մ, ն, լ, ր, ռ, վ, դ, գ, ժ, բ, գ,
դ, ձ, ջ հնչյունները ձայնեղ
բաղաձայններ են:

Ֆ, խ, ս, շ, հ, ա, փ, կ, ք, տ, թ,
ծ, ց, ճ, չ հնչյունները խուլ
բաղաձայններ են:

ՏՈՂԱԴԱՐԶ

Տողի վերջում գրվող բառը
կարող է բաժանվել երկու
մասի՝ տողադարձվել:
Երկու ձայնավորների միջև
եղած երկու և ավելի
բաղաձայններից միայն մեկն է
անցնում հաջորդ վանկ:

Միայն -յ բաղաձայնը
նախորդ բաղաձայնի հետ
կարող է անցնել հաջորդ
վանկ (օրինակ՝ առ-յուծ, ա-
ռյուծ):

Տողադարձի ժամանակ
գաղտնավանկի ը հնչյունը
գրվում է միայն այն դեպքում,
երբ տողադարձվող բառի
առաջին մասի վերջին
վանկում է, կամ երկրորդ
մասի առաջին վանկում
(օրինակ՝ խըս-տաշունչ, հան-
գըստանալ):

Տողադարձի ժամանակ և -ը
երկու տառով է
արտահայտվում (ե, վ), եթե
դրանք տարբեր վանկերի
կազմում են (օրինակ՝ արե-
վոտ):

ԲԱՆԱԳԻՏՈՒԹՅՈՒՆ

Բառագիտություն

Բառի իմաստը, բառերի տեսակներն ըստ իմաստի և ձևի

61. Մի բառով գրիր:

ա) Ո՛վ է, որ սովորում է դպրոցում: Այդպես կոչում են նաև նրան, ով որևէ արհեստ է սովորում:

բ) Ո՛վ է, որ ղեկավարում ու ցուցմունքներ է տալիս, ով առաջին դիրքն է զբաղում ու իշխում է: Այսպես են կոչում նաև նրան, ով ճանապարհի է ցույց տալիս, առաջնորդում է:

գ) Ինչպե՞ս է կոչվում շինության ուղղահայաց մասը, որ ծառայում է շենքը մասերի բաժանող միջնորմ: Դա նաև բարձր պատնեշ է, պարիսպ:

դ) Ինչպե՞ս է կոչվում այն հասկացությունը, որով արտահայտվում ենք իրերի, երևույթների և իրադարձությունների փոփոխությունը: Դա չափվում է դարերով, տարիներով, ամիսներով, շաբաթներով, օրերով, ժամերով և այլն:

ե) Ո՛վ է այն պաշտոնական անձը, որը վարում է դատավարությունը և գործի մասին դատավճիռ կամ որոշում է ընդունում:

զ) Ինչպե՞ս է կոչվում այն հասկացությունը, որով արտահայտվում է գիտակցության մեջ անցյալի փոփոխությունները պահելու և վերականգնելու կարողությունը:

62. Ինչ է նշանակում՝

ծով, կղզի, փառք, խարույկ, երաժշտություն, ճակատագիր:

63. Հարցերին պատասխանիր:

1. Ո՞րն է բառի ձևը:

2. Ո՞րն է բառի իմաստը:

64. Ա և Բ նախադասություններում ընդգծված բառերի իմաստները համեմատիր:

Ա. Երկինքը կամաց-կամաց *ամպեց*, և սկսեց անձրևել:

Բ. Հայրը *ամպեց*, նստեց, ու փղան հասկացավ, որ պիտի լոխ:

Ա. Բժիշկը *բամբակ* է ուզում, որ վերքը մաքրի:

Բ. Իսկական *բամբակ* է, երեխա չէ:

Ա. Գեղարվին մի *քար* կա, որի վրա պատկեր էր լողանալուց հետո:

Բ. Այդ մարդու սիրտը *քար* է:

65. *Կերերը փոխարինի՛ր փրկած բառերից մեկով: Նամենալորի՛ր բառի իմաստները փարբեր նախադասություններում:*

Փափկել, սուր, ալիք, փչել:

... դանակ է պեղք, որ այդ բիծը քերեմ:

Շափ ... մարդ է ընկերս, նրա խոսքը լսել չի լինում առանց ծիծաղի:

... խորպակված նավի մի բեկոր ափ հասցրեց:

Կյանքի ... նրան շարքել էր ընկալանքից հեռու:

Քամին ... էր ամբողջ ուժգնությամբ:

Ընկերները գիտեին, որ նա ... էր, ոչ մի վագրի էլ չի հանդիպել:

Մոմն արևից ... ու ծոմովել էր:

Մի քանի քաղցր խոսքից ... էր, չորությունից ու խստությունից հերք չէր մնացել:

66. *Տրված բառերը նախադասությունների մեջ գործածի՛ր ուղղակի և փոխաբերաբար:*

Արևուր, սառը, շողալ, լողալ:

67. *Ընդգծված բառը նախադասության մեջ ինչ իմաստով է գործածված: Այդ բառը ո՞ր նախադասության մեջ է իր հիմնական իմաստով գործածված:*

Թղթի վրա մի ուղիղ *գիծ* գծիր:

Վաղուց մեր փողոցով փրամվայ չի անցնում. *գիծը* քանդված է: Բազկին հագիվ նշմարելի մի *գիծ* կար. երևում էր, որ դեպքը վաղուց է պարահել:

Մոռանա՛լ, ինչպե՛ս. դեմքի հստակ ու անկրկնելի *գծերը* կարծես փայլել էին սրբի մեջ:

Չեմ հասկանում քո բռնած *գիծը*. ո՞ր ես հասնելու կովով ու խռովությամբ:

Գ-նա՛, սահմանն անբառից հեռու չէ. *գիծը* որ անցար, էլ քեզ ոչ մեկը չի հերապնդի:

68. *Ընդգծված բառը նախադասության մեջ ինչ իմաստով է գործածված: Այդ բառը ո՞ր նախադասության մեջ է իր հիմնական իմաստով գործածված:*

Ինչո՞ւ ես խաղալիքներդ շաղ փվել, *հավաքի՛ր*:

Բոլոր ընկերներիդ *հավաքի՛ր* ու զգուշացրո՛ւ:

Ամեն օր պիտի *հավաքես* անկողինդ:

Ո՞վ է երբևէ այդքան բերք *հավաքել*:

Եթե չես ուզում, որ մարդիկ հուզմունքդ փեսնեն, *հավաքի՛ր* քեզ:

69. Տրված բազմիմաստ բառերով նախադասություններ կազմիր:

Սուր, թերթ, գիր:

Հոմանիշներ

70. Նախադասության ընգծված բառը փոխարինիր տրվածներից մեկով:

Միտք, դեպք, մրցում, պետություն, վիճակ:

Ձեր տերության մեջ այդպիսի բաներ չպիտի լինեն:

Եղելության մասին շատ ուշ իմացալ:

Իրադրությունն այնքան լարված էր, որ վախենում էր ընկերներին կորցնելուց:

Այդպիսի մտադրություն չեմ ունեցել:

Մրցություն կազմակերպելիս ինձ էլ տեղյակ պահիր:

71. Նախադասության ընդգծված բառը փոխարինիր տրված հոմանիշներից մեկով:

ա) Հինավուրց, հնամյա, հնադարյան, վաղնջական, վաղեմի, նախնական, առաջվա:

Պապս *հին* ժամանակներից մնացած այդ ամրոցի մասին շատ հեղաբրբիր պատմություն էր պատմում:

Չհամոզեցիք, իմ *հին* մտքին եմ մնում:

բ) Փովել, սփովել, փարավել, ընդարձակվել:

Իջավ մութն ու կամաց-կամաց *ծափալվեց* քաղաքի ու նրա շենքերի վրա:

Զրույցը *ծափալվեց* ու մեկ էլ հասավ նրան, ինչ կարձես թե գաղտնի էր պահվում:

գ) Խրել, հորել, ծածկել:

Նա գանձը *թաղել էր* հովտի միակ կաղնու տակ:

Ճանապարհի երկայնքով, իրարից մի բանի մետք հեռու, սյուներ *էին թաղել*:

72. Կերերը փոխարինիր տրված հոմանիշներից մեկով:

... (ինքնագլուխ, անկաշկանդ, ազատ, անկախ) ոճի ըմբռնարարին հատուկ է ... (հնարների, հնարքների, գյուտերի) ազատությունը: Ասենք՝ թույլատրվում է ... (իրավունք է տրվում, արտոնվում է) բռնել մրցակցի ոտքը, ոտք գցել, ... (շրջել, թափալել, գլորել, գցել): ... (ընտրի, դասական, օրինակելի) ոճի մարզիկը ոտքով ... (գյուտերի, հնարքների, հնարների) դիմելու ... (իշխանություն, իրավասություն, իրավունք) չունի: Երբ նորից ... (ծնվեցին, կյանք մտան) օլիմպիական (մրցումները, խաղերը), դրանց ծրագրում ... (տեղ գրավեց, տեղավորվեց, տեղ գրավ,

արտահայտվեց) դասական ըմբշամարտը:

Սկզբում քաշային ... (անջատումներ, ճյուղավորումներ, բաժանումներ) չկային:

73. Երկու տրեսսոր սրացիր՝ կետերի փոխարեն մի դեպքում գրելով տրված հոմանիշներից առաջինը, մյուս դեպքում՝ երկրորդը: Սրացված տրեսսորները համեմատիր: Ո՞րն է ավելի մոտ բանավոր խոսքին:

Գերմանական մի քաղաքում տնային տնտեսուհիների ... (մրցույթ, մրցում) է ... (անցկացվել, արվել): Ծրագրի մեջ մտնում էր նաև գրականներ ... (ներելը, շարկելը): Ամենից ... (դիպուկ, ճիշտ) ... (ներող, զգող) կնոջ (ամուսնուն, մարդուն) գերմանացի բոլոր ... (այրերը, տղամարդիկ) ... (կարեկցեցին, խղճացին):

74. Երկու տրեսսոր սրացիր՝ կետերի փոխարեն մի դեպքում գրելով տրված հոմանիշներից առաջինը, մյուս դեպքում՝ երկրորդը: Սրացված տրեսսորները համեմատիր:

Արևի ... (շողերը, ճառագայթները) ... (տաքացնում, ջերմացնում) են Երկրի ... (երեսը, մակերևույթը), և ... (շափ, մեծ քանակությամբ) ջուր է գոլորշիանում: Գետերի, լճերի ու ծովերի ... (երեսից, մակերևույթից) անտեսանելի գոլորշիներ են օդ ... (ելնում, բարձրանում): Ջուր է ... (ելնում, բարձրանում) բոլոր բույսերից, ջուր է արտաշնչում ... (ամեն մի, յուրաքանչյուր) կենդանի էակ: Գոլորշիացում լինում է ձմռան ... (ցրտին, սառնամանիքին) ... (էլ, անգամ). հիշենք՝ ինչպե՞ս է չորանում լվացված ... (շորը, սպիտակեղենը):

75. Ընդգծված բառերն ու արտահայտությունները տրված հոմանիշներից մեկով փոխարինիր այնպես, որ տրեսսորի ոճն ավելի մոտ դառնա խոսակցականին (ըստ անհրաժեշտության՝ կարող ես բառեր հանել, բառեր, բառաձևեր կամ բառերի դասավորություն փոխել):

1. Անակնկալ, մեկ էլ, հանկարծ, հանկարծակի, հանկարծախա:
2. Արշավել էր, գրոհել էր, հասել էր, ներսվել էր:
3. Չէր ահաբեկվել, իրեն չէր կորցրել, գլուխը չէր կորցրել:
4. Հարձակվել էր, արշավել էր, գրոհել էր, հասել էր:
5. Կարճ, վաղանցուկ, վաղանցիկ, կարճժամանակյա, վայրկենական, րոպեական:
6. Պարերազմ, մարտ, կռիվ, ճակատամարտ:
7. Ընկրկել էր, քաշվել էր, ետ էր քաշվել, ետ էր դարձել, ետ էր գնացել, ետ-ետ էր գնացել:
8. Կորիճության, քաջասրտության, քաջության, խիզախության:
9. Պարզևեղ էին, նվիրել էին, շնորհել էին, տվել էին:

Նոդկաստանի ջունգլիներում մի կնոջ վրա անսպասելիորեն վազը էր հարձակվել: Բայց կինը խունապի չէր մտարնվել, այլ կացնով նետվել էր վազրի վրա: Կարճաբև պայքարից հետո վազըը նահանջել էր: Արիության համար կնոջը պարզեցարել էին մեղալով:

76. Կերերի փոխարեն գրիր փրված հոմանիշներից ամենահարմարը:

Ջուրը շար (սառն, ցուրտ, պաղ) էր, միշտ օրվա նման:

... (սիրտը շուտ եկած, փակն ու վրա եղած, ալեկոծված, հուզված, վրդովված) ծովը ծեծում էր ափերը:

Ինչո՞ւ ես այդպես ... (աներեր, հաստատուն, անսասան, անշարժ, անդդվելի, անխախտ) նստել՝ փայտ կուլ փվածի նման:

Մարդն այնպես ... (շուրափույթ, արագ, շուտ, հապճեպ) էր քայլում, կարծես կարևոր մի բանից ուշանում էր:

Փոքրիկը մի քիչ ուրբը կախ գցեց, հետո ... (համարձակվեց, սիրտ առավ, խիզախեց, հանդգնեց) ու մոտ եկավ:

Ի վերջո այնպիսի մի փառար ... (շինեց, կառուցեց, կերպեց), որ բոլորին զարմացրեց իր արվեստով:

77. Տրված բառերն ըստ հոմանիշության բաժանիր հինգ խմբի:

Խոշոր, երկերեսանի, առատ, մեծահոջակ, կեղծավոր, պողպատ, երեսպաշտ, վիթխարի, արգավանդ, նշանավոր, շողորձոր, հանրաժանութ, ահուելի, մեծ, բեղուն, երևելի, խալարաբղետ, ականավոր, բերրի, աժդահա, չալպուրտիկ, բարերեր, հանրաճանաչ, հսկա, անվանի:

78. Տրված բառերն ըստ հոմանիշության բաժանիր հինգ խմբի:

Դժբախտ, հին, փնթփնթան, հնամենի, անկայուն, փոկուն, երերուն, թշվառ, դիմացկուն, հնօրյա, դժգոհ, անբախտ, պինդ, հինավուրց, չարաբախտ, ամուր, վաղեմի, անհաստատ, խախտ, դժկամ, ապերջանիկ, փարաբախտ, դողողուն:

79. Տրված բառերն ըստ հոմանիշության բաժանիր հինգ խմբի:

Շրջել, խորհրդածել, կողոպտել, խենթանալ, արտասվել, մրաժել, գողանալ, ցնորվել, մտորել, շրջագայել, հափշտակել, մրմրալ, թալանել, խելագարվել, խորհել, հեկեկալ, ցնդել, հեծկլալ, ողբալ, հիմարանալ, գոփել, թափառել, լալ, գժվել, պրտել:

80. Տրված հոմանիշներով կազմիր նախադասություն:

ա) Կանաչ, զմրուխտ:

բ) Բաժակ, գավաթ:

գ) Չյունաթույր, ճերմակ, սպիտակ:

81. Անբառ նկարագրի՜ր՝ գործածելով ինչքան հնարավոր է շար հոմանիշներ:

82. Միայ կամ ոչ փողին գործածված բառերը գրի՜ր և փոխարինի՜ր հարմար հոմանիշներով:

Նրան աշխատանքից փրկեցին, որովհետև անպատասխանարու էր ու ցրված:

Մարիսներին մեջ կապույտի բոլոր գույները կա՛ն:

Ծանոթիս այդպես էլ չգրա թանձր բազմության մեջ:

Ընկերները երկու օր առաջ էին մաքառել ու հաշվվելու փորձեր էին անում:

Բերրի խոսքումներ Կվեց ու զնաց:

83. Ավերորդ բառերը գրի՜ր և նախադասություններից հանի՜ր:

Էլի դարձյալ այդ մասին ես խոսում:

Ամբողջ ճանապարհը ուրբով քայլեցի:

Դու արդեն հե՛ր ես վերադարձել:

Կարմիր գույնի շար ծաղիկներ հավաքեցինք:

Կրկին անգամ ասում եմ քեզ:

Նախ առաջին հերթին այս գործը պիտի լինի:

Քեզ մի հար մարդ էր հարցնում:

Կարելի՞ է մի հար զանգել:

Ուրիշ այլ մարդիկ ավելի լավ կհասկանային:

Հականիշներ

84. Գրի՜ր փրված բառերի նույնարմատ հականիշները:

Օրինակ

կարևոր - անկարևոր,

ընդմիջումներով - անընդմեջ:

Գեղեցիկ, հաճելի, մարդկային, գիտուն, դուրեկան, ուշադիր, արժանի, թևավոր, ախորժելի, զունեղ, բնական, խելոք, կարևոր, լուրջ, անամպ, փեղյակ, լուսավոր, գերակշռել, խոսուն, կարևոր:

85. Առածները լրացրո՛ւ ընդգծված բառերի հականիշներով:

Չկա չարիք առանց ...:

Ջրի բերածը ջուրը ...:

Տերովին փերն է պահել, ... գայլն է կերել:

Մրնկելուց առաջ միտք արա, թե ոնց ...:

Ինչքան գեղունի երեսն է, յոթ էնքան գեղունի ... է:

86. Տեքստում կերերի փոխարեն րեղադրի՞ր րրված հականիշները:

Վեռավոր - մերձավոր, ներկա - անցյալ, պարճառ - հեյրևանք, հանելուկ - լուծում, գրոհել - նահանջել, խաղաղ - անապահով:

Վերջին միլիոնավոր րարիների ընթացքում սաոցաղաշրերը մի րանի անգամ իջել են Սկանդինավյան լեոներից, ... մինչև Միջերկրական ծով ու հեյրո կրկին ...:

Սաոցաղաշրային ժամանակաշրջանը մեր մոլորակի է: Եվ ...ում այդ շրջանին վերաբերող շար րան դեո ... է: Դեո ... չունի այն հարցը, թե ինչի ...ով են աոաջացել այդպիսի ցրրերը: Զգիլերը նաև մեր մոլորակի դեմքին հայրնված րազմաթիվ «վերքերի» սրույզ ...ները: Իսկ ի՞նչ է րերելու ... ապագան: Մարդկութունը կարո՞ղ է հուսալ, որ Երկրի վրա ... կյանք է սկսվելու, թե՛ մեր մոլորակին րիեզերական ... ապագա է ապասվում:

87. Ծով ու ցամաք նկարագրի՞ր ինչքան հնարավոր է շար հականիշներ գործածելով:

Նույնանուններ

88. Փակագծերում րրված րառերից մեկն ընարի՞ր ու պահանջվող ձևով գրի՞ր կերերի փոխարեն: Ինչպիսի՞ րառեր սրացվեցին:

... շունը շար նման էր մեր Բողարին: (Նկար, նկարել)
Եթե աղջկա սամար ծաղիկներ ..., աղջիկս շար կուրախանա: (Նկար, նկարել)
Որ գանձը ... ծառի րակ ու գնա, հեյրո կգրնի՞: (Թաղել, թաղ)
Մեր ... րղաներն ամենաճարայիկն են: (Թաղել, թաղ)
Ի՞նչ էլ ..., կուրախանա: (Շահ, շահել)
Դերձակի հեյր ... ծառաները մրան: (Շահ, շահել)
... դուսրրն է ընկերուիս: (Բժիշկ, բժշկել)
Շիվանդին մայրդ թող ...: (Բժիշկ, բժշկել)

89. Տրված նույնանուն րառերով կազմի՞ր նախադասութուններ:

Օրինակ

Վանեցի: - Ինձանից հեոու վանեցի վախր:

Վանեցի մի րաար ունեմ:

Մարր, կեր, շահ, այր:

90. Նախադասության մեջ փակագծերում դրված րառերից որն է գործածված. ընդգծի՞ր:

Ասել էի, որ րուն վարձեր ու իր իրերը րաներ: (Վարձել, վարձ)

Ուզածդ շաքր բարձր վարձ էր, դրա համար էլ փողան հեռացավ:
(Վարձել, վարձ)

Նիվանդի գլուխը կապեր ու գնար բժշկի հերևից: (Կապել, կապ)

Այսքան ամուր կապեր քանդելը հեշտ գործ չէ: (Կապել, կապ)

Աղջիկը բարալիկ ծամեր ուներ: (Ծամել, ծամ)

Դեղը պիտի ծամեր ու կուլ փար: (Ծամել, ծամ)

Պարզ է, որ այդքանից հետո պիտի կտուրը կաթեր: (Կաթել, կաթ)

Ամանում այժի կաթ էր: (Կաթել, կաթ)

91. Փակագծերում փրված բառերից մեկն ընտրիր՝ ու պահանջվող ձևով գրիր հարցում արտահայտող բառի փոխարեն:

Զարդասեղանին *խնչեր* էին դրված: (Մանր, սանրել)

Թե մազերը *խնչ աներ* ու լվացվեր, կտեսնեիք, որ սիրուն երեխա է: (Մանր, սանրել)

Նվերը մի գեղեցիկ *խնչ* էր: (Մանր, սանրել)

Նա մի շաքր բարի *ռ'ի* էր: (Կախարդել, կախարդ)

Եթե իրոք *խնչ* աներ, մուկ կդառնայիր: (Կախարդել, կախարդ)

Եկողն ամենաչար *ռ'ի* էր: (Կախարդել, կախարդ)

Նավաքվեցին չար ու բարի *ռվքեր*: (Կախարդել, կախարդ)

Պարին մի աղջկա *խնչ* էր կախված: (Նկարել, նկար)

Սիրով որ *խնչ* աներ, նկարը սիրուն կստացվեր: (Նկարել, նկար)

Դարձվածքներ

92. Ընդգծված դարձվածքները փոխարինիր՝ հոմանիշ բառերով:

Փարիզից Վարձավա թոչելիս լեհ կինոդերասան Յիրուսկու
աչքով ընկավ, որ կողքի ուղևորը *սիրտը դող* ընկած նստած է:

Նա փորձեց հարևանին *սիրտ փալ*:

- Մեր օրերում ինքնաթիռով թռչելը *դատարկ բան է*,-
ասաց,-
նույնիսկ ավտոմեքենան ավելի վրանգավոր է: *Էս բանի օրը*
բարեկամներիցս մեկի մեքենայի զլխին ինքնաթիռ ընկավ:

93. Տրված դարձվածքներն արտահայտիր՝ մեկական բառերով:

Պարի ծեփ դառնալ, պայման կապել, քիթը կախել, բերանը բաց
մնալ, իրեն պարեպար փալ:

*94. Տրված արտահայտություններից յուրաքանչյուրով երկու
նախադասություն կազմիր՝ մի դեպքում դրանք գործածելով ուղիղ
իմաստով, մյուս դեպքում՝ որպես դարձվածք:*

Մաքր մրցնել բզեզի բույնը, լեզու առնել, մաքր կծել, ոսկոր ու
կաշի դառնալ, գլուխը յուղել, մաքից փուշ հանել, զլխին քար
զցել:

95. Տրված տեքստերը համեմատիր և գրիր բոլոր տարբերությունները:

Ա. Էդիսոնի ծանոթները միշտ զարմանում էին, թե նրա այգու դռնակը բացելիս ինչո՞ւ են այդքան չարճարվում: Մի անգամ բարեկամներից մեկն ասում է.

- Նման հանճարը չէ՛ր կարող մի կապարյալ դռնակ ունենալ:

- Մխալվում ես, դռնակը հանճարեղ է կառուցված, պապասխանում է գիտնականը:

Բարեկամը զարմանում է.

- Կապարկո՞ւմ ես:

- Ո՛չ: Դռան բռնակը միացրել եմ ջրախողովակներին: Առանց չափազանցելու ասեմ, որ ամեն մի մրնոդ սրիպված քսան լիպր ջուր է լցնում ջրամբարը:

Բ. Էդիսոնի ծանոթները մի գլուխ զարմանում էին, թե նրա այգու դռնակը բաց անելիս ինչո՞ւ են այդքան քրտինք թափում: Օրերից մի օր բարեկամներից մեկն ասում է.

- Էդ ամ-չեղածը դռնակ չէ՛, նման հանճարի ձեռքից չէր գա՛, որ մի փեղը փեղին դռնակ ունենար:

- Աչքիդ է երևում, դռնակը հանճարեղ է կառուցված, պապասխան է փալիս գիտնականը:

Բարեկամի բերանը բաց է մնում.

- Ձեռ ես առնում:

- Չէ՛: Դռան բռնակը միացրել եմ ջրախողովակներին: Առանց մազը գերան դարձնելու ասեմ, որ ամեն մի ներս մրնոդ, ուզի թե չուզի, քսան լիպր ջուր է լցնում ջրամբարը:

96. Փակագծերում տրված դարձվածքներն իրենց հոմանիշների փոխարեն գրիր և համեմատիր տրված և ստացված տեքստերը. դարձվածքներն ինչ փոխեցին:

Մի անգամ Նապոլեոնը հյուրասիրում էր իր բժշկին: (Օրերից մի օր)

Երբ բժիշկը հարբել էր, կայսրը հարցրեց.

- Մի՛ լոիր, բժիշկ, ասա՛, քո ամբողջ կյանքում քանի՞ մարդ ես սպանել: (Բերանդ ջուր մի՛ առ, էն աշխարհն ես ուղարկել)

Բժիշկը պապասխանեց.

- Երեք հարյուր հազարով պակաս մարդ եմ սպանել, քան Դուք: (Գրողի ծոցն ուղարկել)

97. Տրված դարձվածքները հոմանիշ բառերի և արտահայտությունների փոխարեն գրիր և համեմատիր. տեքստին այդ բառերն են հարմար, թե՛ դարձվածքները:

Փոխ է փալիս, լավության փակից դուրս գա, գլխիդ մի փորձանք

գա, ամբողջ աշխարհը, քեզնից երես դարձնեն:

Դերձակը վարսավիրի աշակերտին մի փոքր զուսմար է պարպրով փալիս: Սա էլ, որ երախտագիտությունը հայտնի, ասում է.

- Ընկեր ջան, թե քեզ դժբախտություն լինի, կամ բոլորը, հերն ու մերդ էլ լքեն քեզ, արի, ես քո մագերը ձրի կտրեմ:

98. Տրված բառերը հոմանիշ դարձվածքների փոխարեն գրի՛ր և համեմատի՛ր. փրկարին այդ բառերն են հարմար, թե՛ դարձվածքները:

Շնչում է, հուզվում է, արթնանում է, բարձրանում է, պարզվում է, կատարվածը, հետապնդում է:

Ծաղիկը գնում է, ի՛նչ է փեսնում. այգու մեջ մի գմբուխս պալապ, պալապի մեջ ոսկի դագաղ, դագաղի մեջ մի ջահել, գեղեցիկ երիտասարդ, որը ոչ քնած է, ոչ մեռած, շունչը վրեն հագիվ փրկում է: Տեսնում է թե՛ չէ, սիրտը փուլ է գալիս, էլ չի դիմանում, լաց է լինում ու կռանում է, համբուրում: Արտասուքի կաթիլներն ընկնում են երիտասարդի երեսին. երիտասարդը հանկարծ բաց է անում աչքերն ու վեր է կենում, կանգնում, ինչպես էն դրախտում բուսած սոսիներից մեկը:

Դու մի՛ ասի՛լ՝ հենց ինքը Արին-Արմանելին է, որ կա:

- Ո՛վ ես դու, սիրո՛ւն աղջիկ,- հարցնում է Արին-Արմանելին,- և ինչպե՛ս ընկար ես աշխարհը:

Ու Ծաղիկը կանգնում պարմում է իր գլխին եկածը, թե ինչպես ինքը գերի էր Սպիրակ դեհին, որ այժմ էլ երևիցս է ընկել ու հալածում է իրեն:

Խոսքում բառը կարող է գործածվել *ուղղակի* և *փոխաբերական* իմաստներով:

Բառի արտահայտած փոխաբերական իմաստները քիսում են նրա *հիմնական* իմաստից:

Նոժանիշների, հականիշների, նույնանունների գործածությունը խոսքը գեղեցկացնում է, հարստացնում ու ոճավորում:

Բառակազմություն

99. Դարգի՛ր, թե՛ Ա և Բ բառախմբերն ի՛նչ սկզբունքով են կազմված: Այդ բառախմբերը լրացրո՛ւ:

Ա. Ականջ, արի, փարի, կրակ,:

Բ. Կախականջ, ականջ դնել, արիություն, քաջարի, փարեկան, կրակ անել, կրակվառիչ,:

100. Տրված բաղադրյալ բառերի առաջին բաղադրիչները փոխելով ստացիր նոր բարդ բառեր:

Վարդագույն, ճերմակահեր, օճաձև, արշավախումբ, սևաչյա, շիկահեր, շղթայակալ:

101. Տրված բաղադրյալ բառերի առաջին բաղադրիչները փոխելով ստացիր նոր բարդ բառեր:

Կրծքավանդակ, ջրաման, միալար, նրբագեղմ, ամրակուռ, երկաթագիր, հորդահոս, լիահույս:

102. Տրված բառազույգերի բաղադրիչները տեղափոխելով ստացիր նոր բարդ բառեր: Տրված և ստացված բառերն արմատների միջոցով բացատրիր:

Օրինակ

ամփոփաթեթրթ, ծաղկագիր - ամփոփագիր, ծաղկաթերթ:

Ծովասուն, ձեռնամարտ:

Բևեռախույզ, երկրամերձ:

Ձկնակեր, մարդավաճառ:

103. Կներերը փոխարինիր փակագծում տրված բառերից մեկով:

Նրա ստեղծած ... հնագույն արվեստն է հիշեցնում:

(Նկարագարդ, զարդանկար)

Ծննդյան օրը փոքրիկին ... մի գիրք նվիրեցին: (Նկարագարդ, զարդանկար)

Հագին ... կտորից սովորական զգեստ էր, որ նրան շատ էր սագում: (Զարդանախշ, նախշագարդ)

Տաճարի ... արտացոլված է մեր երկրի բնությունը: (Զարդանախշ, նախշագարդ)

Նրա ... ամբողջ ցերեկը չխլչխլում էր: (Մեքենագիր, գրամեքենա)

Ինձ ... էջեր տվեց ու խնդրեց, որ անալալման կարդամ: (Մեքենագիր, գրամեքենա)

104. Յուրաքանչյուր շարքից մի բաղադրիչ ընտրիր և կազմիր բաղադրյալ բառեր: Նշիր, թե ինչ հնչյունափոխություն կատարվեց:

ա) Լույս, թույն, կենդանի, տեր, մեջ, ուղի, անուրջ, կամուրջ, կապույ:

բ) Ություն, բար, վոր, ալ, ել, երես, ազգի, ուկ, կից:

105. Հնչյունափոխված արմատները գտիր, գրիր դրանց անհնչյունափոխ ձևերը և նշիր, թե ինչ հնչյունափոխություն է կատարվել:

Պարկերազարդ, բազկաթոռ, ոսկեվառ, մաքսանենգ, կաղնեփայտ, գրկել, լեռնաշղթա, պարողիսան, ամառնամուր, մարդամուր, ժամացույց, հողագունդ, ջերմանալ, սրբապատար, ցուցանակ, սիրառար, զինեվաճառ, գերեվաճառ, բարեգութ, մարենագիր, լուսամուր:

106. Բաղադրյալ բառեր կազմիր այնպես, որ տրված բառերի վերջին բաղադրիչները լինեն սկզբում:

Օրինակ

մեծամիտ - միավոր, միամուր, միաձել և այլն:

Քաջասիրտ, մանրագիր, աստղալից, մանրախնդիր, գեղաղեն:

107. Բաղադրյալ բառեր կազմիր այնպես, որ տրված բառերի առաջին բաղադրիչները լինեն վերջում: Ինչ է փոխվում:

Օրինակ

բունակալ - լիարուս:

Գրական, շնչասպառ, քնել, ջրկիր, գլխարկ, խմբավար:

108. Բառակապակցությունների իմաստներն արտահայտիր մեկական բառերով:

Նկարչին հապուկ, ապուխտ դարձնել, աներևույթ դառնալ, անօրեն բան, աշխույժ դառնալ, դաշույնով հարվածել, անդունդի խորություն ունեցող, մառախուղով պատված:

109. Շարքի բոլոր բառերը, բացի մեկից, նույն ձևով են կազմված: Գտիր օրինաչափությանը չենթարկվող բառը:

- ա) Մեծամիտ, ձկնորս, կաթնաջուր, պայտաձև, արծաթափայլ:
- բ) Գունագեղ, բարեգործ, փոշեկուլ, բառապաշար, սրամիտ:

110. Բառերի ընդհանուր արմատները գտիր, գրիր դրանց ուղիղ ձևերը և տրված բառերը բացատրիր արմատների միջոցով:

- ա) Երրորդ, երրորդել, եռյակ, եռամյա, եռագիծ:
- բ) Երկնագույն, երկնահաս, երկնասույգ, երկնային:
- գ) Երկիմաստ, երկյոճ, երկհարկ, երկամյա, երկվորյակ:

111. Տրված արմատներով բաղադրյալ բառեր կազմիր՝ դրանք դնելով նոր բառերի սկզբում, մեջտեղում և վերջում:

Երգ, փառ(ք), մեջ, ջուր:

112. Տրված արմատներով բաղադրյալ բառեր կազմիր՝ դրանք դնելով նոր բառերի սկզբում, մեջտեղում և վերջում:

Բույս, թույն, հույս, սենյակ:

113. Կեդրերի փոխարեն մի այնպիսի արմատ գրի՛ր, որ և՛ կեդրերից աջ գրված բառի հետ բարդ բառ կազմի, և՛ կեդրերից ձախ գրված բառի հետ:

Օրինակ

խիճ, ..., գրել - խիճ, *նկար*, գրել - խճա *նկար*, *նկարագրել*:

Շագանակ, ..., թափ, ծաղիկ, ..., քար, հինգ, ..., չափ, խաչ, ..., սիրտ, քանդակ, ..., ընկեր, ավազակ, ..., պետ, ..., կապ, վրեժ, ..., գիրք:

114. Բառերն ածանցների օգնությամբ այնպես փոխի՛ր, որ անձ ցույց տրան: Թ-վի՛ր այն ածանցները, որոնց օգնությամբ անձ ցույց տվող բառեր ստացար:

Ա. Երգել, ուսուցանել, նկարել, գործել, բնակվել, հսկել, լողալ, վարել, հաճախել, գնել, որսալ, պահել, սուր ասել, իշխել, վեպ ասել, այցելել, վրեժ առնել, երկրպագել:

Բ. Նունձ, ուղի, թագ, զեն(ք). դափ, ձի, այգի, հնոց, ջրաղաց, խանութ, նախիր, ուղտ, պարտեզ, Էշ:

115. Տրված բառերից նոր բառեր կազմի՛ր -ական կամ -ային ածանցներով:

Օրինակ

մանուկ - մանկական:

Լեռն, քաղաք, անձրև, բարեկամ, շուն, անձ(ն), զինվոր, ցամաք, ծնունդ, փուն, անապատ, դև, դյուցազն, աղաչ(ել), հրեշտակ, սրբուկ, պետ, փոհմ, հանրապետ(ություն), խորհուրդ:

116. Տրված բառերից նոր բառեր կազմի՛ր -ոց (-նոց, -անոց) ածանցով:

ա) Ծաղիկ, հյուր, ավազակ, մեղու:

բ) Վիզ, գոգ, ձև, մար:

գ) Կապել, խարտեղ, սփռել:

դ) (Քսան) դրամ, (հինգ) կիլոգրամ, (երեք) մետր:

ե) Խշշալ, մոնչալ, գոռալ, ոռնալ, հալիլել:

117. Առաջին շարքի յուրաքանչյուր բառ հնարավոր բոլոր ձևերով բաղադրի՛ր (բաղադրյալ բառեր կազմի՛ր) երկրորդ շարքի ածանցների հետ:

Ա. Նյութա, լեզու, հայր, դրախտ, փոռ, նկարիչ, մեղ(ք), հարս(ն), քն(ի)ն, օրար, բազում, բն(ական), հան(ել), հաս(նել), դր (դնել), շահ(ել), պահ(ել):

Բ. Ույթ, ածո, ական, ային, անի, (ա)բար, ուրի, (ա)վոր, (ա)ցու, ություն:

118. Ա շարքի ածանցներից յուրաքանչյուրը բոլոր հնարավոր ձևերով բաղադրիր Բ շարքի բառերի հետ:

Ա. Անդր, հակ, արս, նախ, ներ, սյոր, վեր.

Բ. դառնալ, նկարել, ճառել, ճաշ, վարսիք, գործել, գրել:

119. 117-րդ և 118-րդ վարժությունների մեջ տրված ածանցների տարբերությունը բացատրիր և ածանցների խմբերից յուրաքանչյուրին անո՞ն դիր:

120. Ընդգծված բառակապակցությունները փոխարինիր ածանցավոր բառերով:

Պոչ ունեցող մի կենդանի էր գալիս:

Զգիլների, որ այդքան գործություն ունեցող հսկա ես:

Այդպեղ որսորդները երկու ոտք ունեցող զարմանալի կենդանի են տեսել:

Երկրորդ անգամ հայտնվողը նույն ձին չէր, սրա պոչը մի քիչ երկար էր, գույնն էլ մի քիչ դեղին:

Իբրև հայր՝ խրատում էր ու համոզում, որ ներող լինի:

Որպես մտերիմ հորդորում էր, որ մի օր էլ տանը մնա:

Եղբոր նման օգնում է ու հետևում, որ վաղ բան չանես:

Թշնամու նման եք խոսում:

Չարցը իր (յուր) ձևով լուծեց ու գնաց:

121. Տրված բաղադրյալ բառերը բաժանիր բառակազմական միավորների:

Ա. Մարդանման, մեծապուն, սառնասիրտ, ընկերասեր, գործընկեր:

Բ. Նմանություն, փնակ, սառնություն, սրտիկ, ընկերանալ, սիրել, գործիք, գործիքային, գործիքավորել:

122. Պարզիր, թե Ա և Բ բառախմբերը կազմության ինչ տարբերություն ունեն: Այդ բառախմբերը լրացրո՛ւ:

Ա. Հրակարմիր, ջերմաստիճան, կիսագունդ, արևափայլ,:

Բ. Հրեղեն, կարմրավուն, ջերմոց, ջերմային, ջերմոցային, աստիճանական, կիսատ, գնդակ, անփայլ,:

123. Լրացրո՛ւ մեկից ավելի արմատ և ածանց ունեցող (բարդաձանցավոր) բառերի շարքը:

Սառնասրություն, կիսագնդային, հեռախոսավարուի,:

124. Բառակապակցությունների իմաստներն արտահայտի՛ր բաղադրյալ բառերով:

Խիտ սաղարթներ ունեցող, գեղեցիկ քանդակված, նուրբ ճաշակով, լեռնային աշխարհ, բարձր զագաթ ունեցող, թմբուկ խփել, սարսափ ազդող, ասֆալտով պատված, դանդաղ սահող, քաղաքին հատուկ:

125. Ընդգծված բառակապակցությունները փոխարինի՛ր բաղադրյալ բառերով:

Մինչև հիմա կարծում էին, աշխարհում *ամենից բարձր* ծառը *Ամերիկայում աճող* սեկվոյան է, նրա բարձրությունը երբեմն հարյուր մետրից էլ է անցնում: Բայց վերջերս Աֆրիկայում գտան հարյուր ութսունինը *մետր բարձրություն ունեցող* մի բառրար՝ սեկվոյայից մոտ *երկու անգամ* բարձր: Նրա բնի տրամագիծը 43,5 մետր է. կտրվածքի վրա ազատ կերպով կարող է տեղավորվել *մեր ժամանակների* մի շենք:

126. Ընդգծված բառակապակցությունները փոխարինի՛ր բաղադրյալ բառերով:

Հայերի երկիրը հայրնի է որպես պուֆի ու բազալտի երկիր: Նրաբուխից առաջացող քարերի փեսակները *շատ* վաղ ժամանակներից օգտագործվել են որպես *շինարարական նյութ*: *Տուֆով կառուցված* եկեղեցիներ, կամուրջներ ու *մեծ թվով* ժամանակակից նոր կառուցված բաներ կան: Բազալտի ու պուֆի հետ մեր երկրից դուրս են հանվել *բարձր որակ ունեցող* մարմար, գրանիտ ու պեմզա:

127. Տրված արմատների կրկնությամբ բառեր կազմի՛ր: Բառերի մեջ այդ արմատների գրությանն ուշադրություն դարձրու:

Օրինակ՝

բըրդ- բորբորդել:

Մըրթ, կըրթ, սըրթ կըռ, մըռ, բըռ:

128. Պարզի՛ր, թե Ա և Բ բառախմբերն ի՞նչ սկզբունքով են կազմված: Լյդ բառախմբերը լրացրո՛ւ:

Ա. Սառցաբեկոր, կերակրափող, գերագանցել,:

Բ. Դուրս գալ, վազ փալ, գործ անել,:

129. Տրված հարադրությունների իմաստներն արտահայտի՛ր այլ բառերով:

Կանգ առնել, մոտ գալ, շոտ գալ, քարշ փալ, ցույց փալ:

130. Աչք և զլուխ բառերով կազմիր հնարավորին չափ շարժարարություններ ու դարձվածքներ:

131. Աղուհաց, կեսօր, առկարտ բառերով և աղ ու հաց, կես օր, առ և փութ բառակապակցություններով կազմիր նախադասություններ:

Օրինակ

Կռվի թեժ պահին այրումին (հեծյալ զորքը) օգնության հասավ:

Ես շար եմ փեսել այր (փղամարդ) էլ, ձի էլ, բայց սրանք իրար շար են սագում:

132. Ընդգծված բաղադրյալ բառերը փոխարինիր բառակապակցություններով:

Մարգարտահարիկները փարբեր մեծության են լինում: Աշխարհում ամենամեծը լոնդոնյան թանգարանի մեծահոգակ ութսունհինգ գրամանոց մարգարիտն է:

Համալարը թանկարժեք նյութ է, որը գործածվում է լավագույն օձանելիքների արտադրության մեջ: Դա սևավուն, քարանձան նյութ է, որը միայն կաշալուրի աղիներում է լինում: Դա մեծ մասամբ հանում են փեզահար կաշալուրի աղիներից, բայց երբեմն ծովափին էլ կարող են գտնել:

133. Ընդգծված բաղադրյալ բառերը փոխարինիր բառակապակցություններով:

Անսահման հզորություն ու անսանձ գոռոզություն ուներ Թեմուրը: Միջնադարի ոչ մի քաղաք չէր կարող համեմատվել նրա նոր մայրաքաղաքի հետ: Ճարտարապետի ձին մի օր կորել էր այդ քաղաքի ամենամեծ պարտեզում և մեկամսյա որոնումներից հետո հազիվ գտնվել: Թեմուրն իր մայրաքաղաքի՝ Մամարդանդի շրջակայքի գյուղերն անվանել էր Բաղդադ, Կահիրե, Դամասկոս, որ աշխարհի մեծագույն քաղաքները որպես աննշան գյուղեր փեսներ:

134. Ընդգծված բաղադրյալ բառերը փոխարինիր բառակապակցություններով (անհրաժեշտության դեպքում նախադասության կառուցվածքը փոխիր):

Ամերիկայի մի օձաբուծարանում մոտ մեկմեքրանոց երկզլխանի օձ էր ապրում: Օձաբուծարանը, որ հիմնականում զբաղվում է օձաթույն հավաքելով, այդ եզակի ցուցանմուշը ձեռք է բերել փասնամյա մի դպրոցականից, երբ օձն ընդամենը փասնինից սանդիմեքրանոց ճուրիկ էր:

Սողունը երեք փարեկանում միանգամից վեց ձկնիկ էր ուրում.

ընդ որում, երկու գլուխները որսում էին միաժամանակ: Բայց դիտողները վկայում էին, որ այդ միասնական գործողության ժամանակ ձախ գլուխը գլխավորում էր:

135. Ընդգծված բաղադրյալ բառերը փոխարինի՛ր բառակապակցություններով:

Եգիպտական բուրգերն ու Սֆինքսը աշխարհի յոթ հրաշալիքներից են: Անապարականները Սֆինքսը «Մարսափի հայր» են անվանում: Մարդու գլխով ու առյուծի մարմնով ժայռակերպ արձանն առավել սարսափազդու է գիշերը, երբ լուսնի վառ լույսի ներքո նրա սրվերոտ խոր դիմագծերը հափուկ արփահայտություն են ստանում: Արձանը գլխակապ էլ ունի, որպիսին միայն փարավոններն են կրում:

Հին Եգիպտոսում ամեն մի մահկանացու բուրգին մոպենալու իրավունք չունեի: Սֆինքսը, որ հավանաբար փարավոնի արձան է, հսկում էր փարավոնների հալերժական հանգիստը:

Արմատները բաղադրյալ բառի կազմում կարող են լինել հնչյունափոխված և անհնչյունափոխ:

Միայն արմատներով կազմված բաղադրյալ բառերը կոչվում են *բարդություններ* կամ *բարդ բառեր* (օրինակ՝ զծագիր, մեծահոգի):

Արմատով և մեկ կամ մի քանի ածանցով կազմված բաղադրյալ բառերը կոչվում են *ածանցավոր* բառեր (միություն, նախագիծ):

Մեկից ավելի արմատներով և ածանցով (ածանցներով) կազմված բառերը կոչվում են *բարդածանցավոր* (օրինակ՝ դպրոցաշինություն, մեծահոգաբար):

ԲԱՌԻՄԱՍ

Բառը կարող է գործածվել ուղղակի և փոխաբերական իմաստներով: Բառի արտահայտած փոխաբերական իմաստները բխում են նրա հիմնական իմաստից:

Բաղադրյալ բառի կազմում արմատները կարող են լինել հնչյունափոխված և անհնչյունափոխ:

ԲԱՌԴ ԲԱՌ

Միայն արմատներով կազմված բաղադրյալ բառերը բարդ բառեր են:

ԱԾԱՆՑԱՎՈՐ ԲԱՌ

Արմատով և մեկ կամ ավելի ածանցներով կազմված բաղադրյալ բառերը ածանցավոր բառեր են:

ԲԱՐՂԱԾԱՆՑԱՎՈՐ ԲԱՌ

Մեկից ավելի արմատներով և ածանցով (ածանցներով) կազմված բառերը բարդածանցավոր բառեր են:

ՀԵՎԱՐԱՆՈՒԹՅՈՒՆ

Զևաբանություն

Խոսքի մասեր

136. Տրված բառերը խմբավորիր ըստ խոսքի մասերի:

Նոդ, սղոց, դուր, բուժակ, փայտ, բահ, պտուղալ, վիրավոր, բուժել, գերանդի, աքցան, բժիշկ, փորել, մաքուր, ամրացնել, պարել, կարել, վիրաբույժ, ցանել, զարնանային, դեղ, սրսկել, շաղ պալ, դեգ, վիրահատել, հարթ, դիզել, վիրակապել, փայլուն, ներկել, սև, սպիտակ, մեկիկ-մեկիկ, կանաչ, կարմիր, գգուշորեն, կարգին, համառորեն, գիշեր-ցերեկ, փարեցփարի:

137. Յուրաքանչյուր շարքի չորս բառերն ինչ ընդհանուր հատկանիշ ունեն, որ այդ շարքի մի բառը չունի:

ա) Ճանապարհ	բ) Արձան	գ) Ըմբոսար
խոնարհ	վրձին	ընդարձակ
աշխարհ	գարդ	ընդդիմադիր
խորհուրդ	գվարթ	ընծուղար
շնորհք	վարձ	ըմբռնելի

138. Աշարքի ընդգծված բառերն ինչ հարցի են պարասխառնում, ինչ են ցույց տալիս, ինչով են տարբերվում Բ շարքի ընդգծված բառերից:

Ա. Չայնավոր հնչյուն: -	Բ. Նհչուն երգ ու ծիծաղ:
Չիերի դուփյուն: -	Դողդոջուն ձեռքեր:
Չգեսարների շրշյուն: -	Շրշուն քող:
Դռան բախյուն: -	Բարախուն սիրար:
Ջրվեժի շառաշյուն: -	Շառաշուն ջրվեժ:
Անձրկի շաշյուն: -	Պաղպաշուն ջրեր:
Վարար ջրերի գոչգոչյուն: -	Ժպտուն աղջիկ:
Ալիքի ճողփյուն: -	Միրուն խաղալիք:

139. Կերերը փոխարինիր հնչյուն, թնդյուն, շառաշյուն գոյականներից և հնչուն, թնդուն, շառաշուն ածականներից մեկով:

Իմ մանկության օրերին հորդահոս ու ... գեր եմ տեսել:
Լեռներում միայն ... արձագանքը մնաց:
Ուշադիր լսում էի քո երգի ամեն մի ...:
Մանկան ... ծիծաղը վարակեց մեծերին:
Այդ մարտի ... լսվում էր բավական հեռվում:
Ինձ կանչեց-բերեց մեր գերի ...:

140. Կերերի փոխարեն գրիր ուն կամյուն ածանցը:

-Բամին խաղում էր պաղպաղ... ալիքների հեր:
Դողդոջ... ձայնը մարնեց, որ վախենում է:

Թվում էր, թե հարսի շրշ... զգեստով աղջիկը բույրս չէ:

Սիրով էր փանում հիվանդի քրթմնջ...ն ու բողբոջ:

Ջրի ճողփ... լավեց. ուրեմն մոտեցել ենք:

Դալար սաղարթի սոսափ...ը խաղաղություն էր բերում:

Մոտիկից լավող ճարճափ...ն անակնկալի բերեց բոլորին:

141. Տրված արմատներով այնպիսի բաղադրյալ (բարդ, ածանցավոր) բառեր կազմիր, որ ցույց տան՝

ա) առարկա (գոյական),

բ) առարկայի հատկանիշ (ածական),

գ) գործողություն (բայ),

դ) գործողության հատկանիշ (մակբայ):

-Քաջ, վախ, պարզ, սառն:

142. Փորձիր պարզել, թե ինչ հարցի են պատասխանում՝

ա) ընդգծված բառակապակցությունները,

բ) բառակապակցության մեջ մտնող յուրաքանչյուր բառը:

Դպրոցի դիմաց մի մեծ, կարմիր ավտոբուս է կանգնած:

Երեխան թաքնվել էր սեղանի տակ:

Քո բաժինը սեղանի վրա եմ թողել:

Երկու զեպրերի միջև ընկած առաջ ու հարուստ երկիր էր:

Քաղաքի շուրջը անտառն էր խշշում:

Մեր բարդու վրա արագիլը բույն էր հյուսել:

143. Փորձիր պարզել, թե ինչ հարցի են պատասխանում՝

ա) ընդգծված բառակապակցությունները,

բ) բառակապակցության մեջ մտնող յուրաքանչյուր բառը:

Ինձ էլ ընդունեց որպես հյուր:

Արծվի նման սավառնել եմ ուզում:

Մինչև լուսաբաց արդեն ամեն ինչ վերջացրել էր:

Առանց պատասխանի չեմ գնա:

Ծովի չափ ալեկոծվեց:

Եղբոր պես ասում եմ քեզ:

Իր ամենակարևոր գործը նախքան կոփվել էր վերջացրել:

144. Ընդգծված գոյականները փորձիր հանել. ինչ բառեր դուրս կգան նրանց հետ, ինչո՞ւ:

Սիրով էր պարմում ընկերոջ մասին:

Պայմանավորվել էինք հանդիպել քարի մոտ:

Որդու նման սիրում էր այդ կնոջը:

Ամեն ինչ անում էր որդու փոխարեն:

Չնայած կոպտությանը՝ քնքուշ ու բարի սիրտ ունի:

Տունը լավ կահավորել է ու ամեն ինչ ունի՝ բացի *գրասեղանից*:
Կյանքը չի պարկերացնում առանց *հեռուստացույցի*:

145. Ընդգծված բառերը փորձիր հասնել, ինչ բառեր դուրս կգան նրանց հետ, ինչո՞ւ:

Ամբողջ երեկո խոսում էինք անտառի *մասին*:

Կանգնել էր հաղորդավարի խցիկի *մոտ*:

Իր կյանքն ապրում է թիթեռի *նման*:

Ընկերոջ *փոխարեն* վիճում էր ու պարասխանում նրան ուղղված հարցերին:

Չնայած գոռոգությանը՝ սիրում է ընկերներին օգնել:

Որտեղ ասես լինում ես՝ *բացի* դպրոցից:

Լավ էր, ամեն ինչ վերջացրինք *առանց* աղմուկի:

146. 142-րդ և 143-րդ վարժություններում ընդգծված կապակցությունների մեջ մրնաղ բառերը գրի՛ր տրված երկու խմբերում:

Ա. Դպրոց, սեղան,:

Բ. Դիմաց, տակ,:

147. Նոռու բառի հետ կապակցի՛ր տրված բոլոր բառերը: Դրանք ինչ ձևով դրվեցին:

Քաղաք, տուն, ծնողներ, վրան, կայարան, ընկերություն, արև:

148. Փոխանակ բառի հետ գոյականներ կապակցի՛ր:

149. Յուրաքանչյուր շարքից մեկ բառ ընտրի՛ր և կազմի՛ր բառակապակցություններ: Ստացված կապակցությունների մեջ ո՞ր բառերն են փոփոխվում:

Ա. Ծով, կյանք, ընկեր, լեռ, տարի, գիշեր:

Բ. Մինչև, մասին, առանց, մեջ, բացի, հանուն, փոխարեն:

150. Նախորդ վարժության Բ խմբի բառերն անվանում են կապեր: Բացառի՛ր այդ անունը:

151. Փակագծում տրված գոյականները համապատասխանեցրո՛ւ նախադասությանը: Գտի՛ր՝ ո՞ր բառն է թելադրում գոյականների ձևը:

Ոչ մի քայլ չի կարողանում անել առանց (օգնություն):

Մարզիկը հանդիսատեսների (համակրանք) բացի գավաթն էլ շահեց:

Ռադիոընդունիչ և թթվածնի բալոններ կային (տակառ) մեջ:

Բոլոր ծովերը կապվում են (օվկիանոսներ) հետ:

Ըստ (օրինակ)՝ տասը նախադասություն գրեցի:

Պարզվում է, որ ձկներին դեպի (ցանց) են հրապուրում զանազան ձայներով:

152. Նախադասություններն ավարտիր:

Մի ափսե ճաշ փաքացնելու համար խարույկ վառելը ձեռնփուլ
չէր, չնայած:

Մի ափսե ճաշ փաքացնելու համար խարույկ վառելը ձեռնփուլ
չէր, իսկ:

Մի ափսե ճաշ փաքացնելու համար խարույկ վառելը ձեռնփուլ
չէր, բայց:

Մի ափսե ճաշ փաքացնելու համար խարույկ վառելը ձեռնփուլ
չէր, որովհետև:

Մի ափսե ճաշ փաքացնելու համար խարույկ վառելը ձեռնփուլ
չէր, և:

153. Ձույզ նախադասությունները փրկված բառերից յուրաքանչյուրով միացրո՛ւ, բարդ նախադասություն դարձրո՛ւ:

ա) Որովհետև, ք) քանի որ

Նա որոշել էր բարձրանալ աշխարհի ամենաբարձր
լեռնագագաթը: Ուզում էր հոչակվել:

154. Բարդեցրո՛ւ սյարգ նախադասությունը՝ ավելացնելով փրկված բառերով կապվող նախադասություններ:

Եվ, եթե, որովհետև, թեև, իսկ:

Մարդը ջրի փակ մեկ բույսից ավել չի կարող մնալ:

155. Նախադասությունը լրացրո՛ւ:

153-րդ և 154-րդ վարժություններում փրկված բառերը կարելի է անվանել ...:

156. Ընդգծիր այն բառերը, որոնք կապում են նախադասությունները:

Եթե ձկները ոչ մի ձայն չսեին, հնարավոր չէր լինի նրանց խաբել
փառերը թրխկոց-կճրփոցներով:

Գիշերները ձկները սովորաբար դուրս են գալիս իրենց
ապաստարաններից, որպեսզի որս անեն:

Ձկներին կարելի է ապաստարանում պահել, եթե դա
լուսավորվի արհեստական լույսով:

Լույսի աղբյուրները դանդաղ փեղաշարժում են, որ ձկները մի
հարմար փեղում կուտակվեն:

Լույսով հրապուրելով՝ ձկներին կուտակում են մի փեղ, որպեսզի
հեփո հեշտությամբ որսան:

Նրանք լամպերը հաջորդաբար մարում են, որ ձկների վրառը
շարժվի դեպի ցանցը:

157. Պարզիր, թե ընդգծված բառերից ո՞րն է բարդ նախադասության մեջ մտնող նախադասություններ կապում, ո՞րը՝ բառեր:

Մի երիտասարդ ծխախոտաբուրի նման մի առարկա մոտեցնում էր դեմքին՝ աչքերին ու բերանին: Դա երևի տեսահեռախոս է, եթե մարդը միաժամանակ կարողանում է նայել և խոսել: Հավանաբար, նա մեր դեմքերին զարմանքի կամ հիացմունքի արտահայտություն է տեսնում և շրապ մոտենում է մեզ: Արագ-արագ է խոսում, որ հասցնի պարասխանել մեր բոլոր հարցերին: Փողոցներում մեքենա չկա, բայց քաղաքի վրայով սրընթաց թռչում են ինչ-որ թեթև առարկաներ՝ անձնական ինքնաթիռները:

158. Նախադասությունը լրացրո՛ւ:

Եվ, բայց, որպեսզի բառերը կոչվում են շաղկապներ, քանի որ

159. Կետերը փոխարինիր ինչ-որ կամ ինչ որ բառերով: Դրանցից ո՞րն է շաղկապ:

Երագում տեսնում էր այն, ... ծնողները խոստացել էին բերել այդ հեռու երկրից: Հավանաբար, ... կենդանի անցավ խավար փողոցով: Ծաղկաթմբերի վրա ... սրվեր էր սողում: Այդ փոքրիկ, փայլվիլում աչքերով սևուկն տեսնում էր, անմիջապես փորձում էր կրկնել: Երևի ... ուրախ բան էր մտածում ու ինքն իրեն ժպտում: ... այս դոյակում գրար՝ քոնը կլինի: Կարծես ... նվիրական ու թանկ բան էր գրել: Ուրիշներից թաքցնում էր՝ ... նվիրական ու թանկ էր իր համար: ... փոքրիկ գրահակիր կենդանի էր երբ ու առաջ գնում լարովի խաղալիքի պես: ... եղել է, ոչինչ, մոռացիր:

160. Բառաշարքերը լրացրո՛ւ «խոսքի մասեր» բաժնի վարժությունների օգնությամբ:

Ա. Դեմ, մասին, նկատմամբ

Բ. Ու, որ, եթե,

161. Պարասխանի՛ր տրված հարցերին:

Ո՞րն է կապերի և շաղկապների նմանությունը: Ո՞րն է դրանց տարբերությունը:

162. Նախադասություններից դո՛ւրս հանիր ընդգծված բառերը: Դրանք ինչ ընդհանրություն ունեն:

Վա՛հ, ի՛նչ զարմանալի բաներ ես պարմում:

Ուխա՛յ, սիրտս հովացավ, ի՛նչ լավ ջուր էր:

Քա՛, որ ասում էի՝ կգրեն՛մ, ջա՛ն, ջա՛ն:

Նե՛յ, ո՛վ ես, ի՛նչ ես ուզում:

Դե՛, առաջ չգաս, թե չէ վաղ կլինի:

163. Տրված բառերը տեղադրիր նախադասությունների մեջ: Անվանի՛ր բառերի այդ խումբը:

Ծուղրուղու՛, վա՛յ, փի՛շոր, շրը՛խկ, պահո՛, հա՛ֆ-հա՛ֆ, դը՛ռռ, վա՛շ-վի՛շ:

..., անպիտա՛ն, ի՛նչ ես բազմել սեղանին:

- ..., լսվեց հանկարծ. ուրեմն նրանք մոտենում են Կրանը:

..., հիմա ի՛նչ եմ անելու, ո՛ր եմ գնալու:

Չորում գեղն էր հառաչում ...:

..., ու վերջ. էլ ոչ մեկը չի մտնի այս սենյակը:

..., սա արդեն նորություն է:

..., ոսկի եմ գրել:

Անվերջ ու միալար դռում է, ու հենց ականջս է ընկնում ..., ուզում եմ փախչել այստեղից:

164. Նախորդ վարժության մեջ տրված բառերը կոչվում են ձայնարկություններ: Այդ անունը բացատրիր:

Արկանել - հին հայերեն՝ ձգել, գցել, տարածել:

165. Ընդգծված բառերը հանիր նախադասություններից և փորձիր հասկանալ, թե ի՛նչ խնստ է հաղորդում:

Իրոք, ի՛նչ դժվար է անհույս սպասելը:

Իհարկե, լսելու է մինչև վերջ ու անպայման տալու է ուզածդ, մի՛ կասկածիր:

Երևի զիշերն է եկել, թե չէ երեկ տեսած կլինեի:

Նավանաբար լսել եր այդ անունը:

Գոնե ավերակները գտեր, այլապես ոչ մեկը չի հավատա:

Մի՛թե այդպես էլ ոչինչ չեն գրնելու առասպելական տաճարից:

Ինչևէ, վերջապես կարող ենք գնալ:

166. Տրված բառերով նախադասություններ կազմիր: Դրանք ինչո՞ւ են վերաբերական կամեղանակավորող բառեր կոչվում:

Թ-երև, անշուշտ, անկասկած, կարծես թե, իբր թե, նույնիսկ, միայն, ինչ որ է, ոչ:

Նայերենում կա տասը խոսքի մաս՝ գոյական, ածական, թվական, դերանուն, բայ, մակբայ, կապ, շաղկապ, ձայնարկություն, վերաբերական (եղանակավորող բառեր):

Կապ կոչվում են այն բառերը, որոնք դրվում են առարկա

ցույց տվող բառերի վրա (գոյական, դերանուն) և օգնում են, որ այդ բառը կապվի, հարաբերվի նախադասության մեկ այլ անդամի հետ: *Շաղկապ* կոչվում են այն բառերը, որոնք կապում են նախադասության անդամները կամ բարդ նախադասության կազմի մեջ մտնող նախադասությունները:

Ձայնարկություններն ու վերաբերական բառերը ցույց են տալիս խոսողի վերաբերմունքը հաղորդվող մտքի նկատմամբ: Զգայական վերաբերմունք արտահայտող բառերը կոչվում են *ձայնարկություններ*: Ձայնարկությունների մեջ մտնում են նաև *նմանաձայնությունները* (օրինակ՝ ծուլրուլո՜ւ, ճը՛ռռ): Դարողական վերաբերմունք արտահայտող բառերը կոչվում են *վերաբերական* կամ *եղանակավորող բառեր*:

Գոյական

167. Կերերը փոխարինի՜ր փակագծերում տրված բառերից կազմված համապարասխան գոյականներով:

Շախմատում մի կանոն կա. չի թույլատրվում վերցնել ...ին (թագ): Մի անգամ այդ կանոնը Ֆրանսիայի Լյուդովիկոս Վեցերորդ արքային փրկեց անխուսափելի ...ից (կործանել):

Մի մարտի ժամանակ Փրանսիական զորքերը ... (պարսվել) կրեցին անգլիացիներից: Ինքը՝ Լյուդովիկոսը, ընկել էր անգլիացի զինվորների ... (շրջապարել) մեջ: Լսվեց հաղթող զինվորներից մեկի ...ը (բացականչել)՝ արքային վերցի՛նք: Բայց ... (թագ) իրեն չկորցրեց և ի պարասխան գոռաց:

- Մի՛թե չգիտես, որ նույնիսկ շախմատում արքային չեն վերցնում: Զարմացած զինվորները մի պահ եր քաշվեցին, և արքան ճեղքեց ...ը (շրջապարել):

168. Կերերը փոխարինի՜ր փակագծերում տրված բառերից կազմված համապարասխան գոյականներով:

Լաբիրինթոս նշանակում է խճճված դրություն, որից դուրս գալը կապված է ...ների (ղժվար) հետ: Հին հույները, եգիպտացիներն ու հռոմեացիները լաբիրինթոս անվանում էին այն ...ները (կառուցել), որոնք ունեին բազմաթիվ խճճված սենյակներ ու ...ներ (անցնել):

Ըստ հունական ... (ավանդել)՝ հրաշագործ (արվեստների գիտակ) Դեդալոսը մի այնպիսի լաբիրինթոս է կառուցում: Կրեթե կղզում, որտեղ մտնողն այլևս ... (ելնել) չի գտնում: Այդ լաբիրինթոսում Կրեթեի Մինոս ...ը (թագ) բանտարկում է մարդու գլուխ և ցուլի մարմին ունեցող ահռելի Մինոտավրոսին:

169. Կետերը փոխարինիր փակագծերում փրված բառերից կազմված համապարասխան գոյականներով:

Օվկիանոսի ...երում (խոր)՝ խորջրյա ...ներում (նստել) հաճախակի հանդիպում են շնածկան արամներ, որոնք շար կայուն են ... (քայքայել) նկարմամբ: Երբեմն գտնում են կետի ականջի ու ձկան ոսկորներ, բայց ամբողջական կմախքները շար հազվադեպ են, քանի որ ...ների (միանալ) քայքայումը ...ից (խոր) մեծանում է:

Գոյականի տեսակները

170. Յուրաքանչյուր շարքի չորս բառերն ինչ ընդհանուր հատկանիշ ունեն, որ նույն շարքի մի բառը չունի:

ա) Պապ	բ) Նովիաննես Թումանյան
երգիչ	Արշակ Երկրորդ
ծիապան	նվագախումբ
աղջիկ	Ձենով Օհան
լուսնյակ	Նայասփանի Նանրապետություն

171. Փորձիր պարզել, թե հատուկ անուններից որո՞նք են չակերտներում գրվում:

Մենք վաղուց ենք անցել «Քաջ Նազարը»:

Շար եմ հավանում Սարոյանի «Գեղեցիկ սպիտակ ձիու ամառը» պարմվածքը:

Այս գիրքը հրապարակել է «Շաղիկ» հրապարակչությունը:

Ընկերս աշխատում է «Նոր դպրոց» հրապարակչությունում:

Ամենաշարը սիրում եմ աշակերտական «Ծիր Կաթին» թերթը:

Կարդացել ես երիտասարդների «Լրագիր օր» շաբաթաթերթը:

Իրերը փեղավորել էր «Էրեբունի» հյուրանոցում ու հասել ընկերներին:

Ամերիկյան «Գրումման Էրկրաֆտ» ընկերությունը «Բեն Ֆրանկլին» սուզվող ապարափն սփռեցել է խորջրյա ուսումնասիրությունների համար:

Գազարինը առաջին մարդն էր, որ «Վոստոկ» փեղերանավով փեղերք թռավ:

172. Տրված հատուկ անունները փեղադրիր նախադասություններում համապարասխանաբար կերպարներով:

Ապոլոն-11, Նադեանակ, Նազարան բլբուլ, Կիևյան, Ջերմուկ, Դունկան, Աքսորականներն անտառում:

Նքիաթներից ամենաշարը սիրում եմ ...:

... և ... կամուրջները Երևանի ամենագեղեցիկ կառույցներից են:

1969 թ. ամերիկացի աստղագնացները ... փեղեղանավով վայրէջք կատարեցին Լուսնի վրա:

Նավապետ Գրանդի երեխաներն էլ դարձան ... զրոսանավի ուղևորները, և բոլորով գնացին խիզախ ծովայինին գրնելու:

... հանքային ջուրը բուժիչ նշանակություն ունի:

Խորասուզված կարդում էր Մայն Ռիդի ... արկածային վեպը:

173. Ա և Բ խմբի բառերի տարբերությունը գտիր: Ինչ անուն կրաս խմբերից յուրաքանչյուրին:

Ա. Մեղան, մարդ, բաժակ, քար, ծառ, սար, օդանավ, ջուր, լուսին, ժամացույց, հայելի, զարդաքուփ:

Բ. Վախ, ուրախություն, վրանգ, բուպե, կարոտ, սեր, թախիծ, ենթադրություն, հերաքրքրություն, շփոթություն:

Թանձրացական գոյականները ցույց են տալիս առարկաներ, որոնք կարելի է տեսնել, շոշափել, հոտոտել, լսել և այլն (օրինակ՝ *ջուր, մարդ*): Վերացական գոյականները ցույց են տալիս միայն մտքով ըմբռնվող առարկաներ, իբրև առարկա վերցված հատկություններ և այլն (օրինակ՝ *սարսափ, ընկերություն*):

Գոյականի թիվը

174. Տրված գոյականները հոգնակի՞ դարձրու:

Գլուխ, թվական, աստղ, երկիր, սենյակ, հարևան, ծառ, պտուղ, տեր, ժապավեն, մարդ, կին:

175. Տրված բառերի բաղադրիչները գծիկով բաժանիր: Բոլոր բառերի առաջին բաղադրիչներն ինչ նմանություն ունեն:

Օրինակ

գառնաբաժ = գառն - արած,

բեռնակիր = բեռն - ա - կիր,

մալունել = մալուն - ել:

Գառնուկ, բեռնել, դռնակ, թոռնիկ, լեռնային, ծոռնիկ, հարսնուկ, մալոնոց, ողնաշար, ձկնկիթ, ուրնաման, մկնդեղ:

176. Տրված գոյականները հոգնակի՞ դարձրու: Ո՞ր մասնիկով են նրանք հոգնակի դառնում:

Բեռ, գառ, դուռ, եգ, թոռ, լեռ, ծոռ, հարս, ձուկ, մալ, մուկ, նուռ:

177. Տրված բառերի բաղադրիչները գծիկով բաժանիր: Բոլոր բառերի

վերջին բաղադրիչներն ինչ նմանություն ունեն:

Նեռագիր, հարթավայր, լրագիր, գեղաձի, մեծաբառ, նստաբառ,
առագաստաբանավ:

*178. Բացարիր, թե ինչո՞ւ փրված բառերի հոգնակին ոչ թե -ներ, այլ
-եր մասնիկով է կազմվել (բառի կազմությանն ուշադրություն դարձրո):*

Նախապալ-եր, ծովաշն-եր (փոկեր), հնդկահավ-եր,
ճակարամար-եր, լաստանավ-եր, դաշտավայր-եր, գեղաձի-
եր:

*179. Երկու խմբի գոյականները նախ վանկափոխ, հետո դրանց
հոգնակին կազմիր և օրինաչափությունը բացարիր:*

Օրինակ

ար - կըղ, նը - կար,

արկղ - արկղեր, նկար - նկարներ:

Ա. Վագր, աստղ, սանր, անգղ, կայսր, զերր:

Բ. Խրճիթ, ձկնիկ, դպրոց, գրիչ, կոխ, գլուխ, փղա, կրակ:

*180. Տրված գոյականները դարձրո՞ւ հոգնակի և փեղադրիր՝
նախադասությունների մեջ:*

Անգղ, կեղտաշոր, աստղ, գեղաձի, հեռագիր, ճակարամար:

Երկնքում մեկ-մեկ վառվեցին ..., ամեն ինչ լուեց:

Հին գինվորը հիշում է բոլոր ..., որոնց ինքը մասնակցել է:

Յրիշը մեկ ժամում բոլոր ... բաժանեց:

Միայն ... էին սավառնում այդ բերդի վրա:

Նեքո ... դուրս եկան ջրից ու, լայն բացելով ահռելի երախները,
խոնարհվեցին հանդիսատեսներին:

... ամեն օր գեղն են լցվում ու հոսում դեպի ծով:

*181. Տրված բառերը դարձրո՞ւ հոգնակի և փեղադրիր՝
նախադասությունների մեջ:*

Սուգանավ, ծովախորշ, լողափ, մանր, ծովափիղ, արկղ:

... ավելի փոքր են, քան բժավոր փոկերը:

Փոկերն ափից շար հեռու չեն գնում, մեծ մասամբ ... ու
գեղաբերանների մոտ են հանդիպում:

Խորտակված ... անձնակազմերը փրկելու համար հարուկ սարք
են սրեղծել, որն անվանում են Մոմսենի փրկարար զանգ:

Այս ու այն կողմ թափափված ... հուշում էին, որ երեկոն
սովորական ավարտ չի ունեցել:

Մայրը խոշոր ելակներն ընտրեց մուրաբայի համար, իսկ ...

վորթը զարդարեց:

Մարդկանց շնաձկներից պաշտպանելու համար հափուկ ցանցեր են դրել Հարավային Աֆրիկայի, Ավստրալիայի, Մեքսիկական ծոցի բոլոր ... երկարությամբ:

182. Փակագծերում տրված բառերը պահանջվող թվով դի՛ր (եզակի կամ հոգնակի) և համապատասխանեցրո՛ւ նախադասությանը:

Կան ջրային ... («խուզարկու»), ... (որ) ... (ծով) ու ... (օվկիանոս) ... (զանձ) են որոնում: Հայրնի են հեքիաթային ... (հաջողություն): Վագներն իր ... (ընկեր) հետ Ֆլորիդայի ... (ափ) մոտ խորտակված իսպանական ... (նավ) ավելի քան միլիոն դոլար ... (արժեք) ... (զանձ) է գրել: Բայց ավելի մեծ ... (թիվ) են կազմում այնպիսի ... (որոնող), ... (որ) չեն կարողանում նույնիսկ ... (որոնում) ... (ծախս) փակել:

183. Տեքստի գոյականները հոգնակի դարձրո՛ւ: Ըո կարծիքով, ո՞ր գոյականների թիվը չպիտի փոխել:

Դանդաղ ընթանում է անապատի նավը՝ ուղտը. նրա վրա սպիտակ սովերի նման անշարժացել է հեծյալը: Ավագն ու քարն ասես շիկացած վառարան լինեն. կրակ են շնչում: Օդը կանգնած է: Կապտավուն երկինքը պարած է կիսաթափանցիկ կարմրավուն մշուշաքողով, և հորիզոնը գրեթե ձուլվել է երկնքին: Անապատի ճնշող լռությունը խախտում է միայն ուղտի վզից կախված զանգուլակի միապաղաղ զնգզնգոցը:

184. Տեքստում բոլոր գոյականները եզակի թվով են դրված: Ո՞րը պետք է հոգնակի դարձրո՛ւ:

Աշխարհում թանգարան շատ կա, սակայն թերևս միայն Անգլիայում է սրեղծվել ֆուրբոլին նվիրված թանգարան: Այս մարգանի սիրահարն այսօր է կարող է անցյալի նշանավոր մրցախաղի մասին ֆիլմ, ֆուրբոլի պատմությանը վերաբերող լուսանկար դիտել:

Թանգարանում հռչակավոր ֆուրբոլիստի մոմե արձանով սրահ կա: Այնտեղ ամեն ինչ է ցուցադրվում՝ հուշադրո՞շ, գավաթ, նույնիսկ՝ Պելեի շապիկը:

185. Տեքստերի գոյականները հոգնակի՞ դարձրո: Փոփոխությունից ո՞ր տեքստի միայն փոխվեց:

Ա. Երբ ամպրոպ է լինում, կայծակի հարվածը գեղնին աղետ է բերում: Նա կարող է պայծառ ու հրդեհ առաջացնել, ծխնելույզը քարոտքանդ անել, կապի գիծը վնասել, մարդ ու կենդանի սպանել:

Բ. Մի անգամ կայծակը խփել է մի աշտարակի: Աշտարակի տակ սպորերկրյա նկուղ է եղել, որտեղ ավելի քան հազար տոննա վառոդ է պահված եղել: Սոսկալի պայթյուն է լսվել: Մեծ քաղաքի մեկ վեցերորդը քարոտանդ է եղել:

186. Երկու տրեքսերում էլ հոգնակի գոյականները եզակի՝ դարձրու: Այդ փոփոխությունից ո՞ր տրեքսի միտքը փոխվեց:

Ա. Ամպրոպները հարկապես վայրագ են լեռներում: Շաքուշաքուս գործեր են արել կայծակները: Դեպքեր են եղել, երբ մեծ ծխնելույզները քանդել և դրանց բեկորները հարյուրավոր մետրեր հեռու են շարտել:

Բ. Վիկինգների՝ դանիական ջրերում գտնված նավերը զարմանալիորեն լավ են պահպանվել: Իսկ Միջերկրական ծովում և բարձր աղիության այլ շրջաններում այդ նույն ժամանակներում խորտակված նավերը փտել, քայքայվել են:

Կան միավանկ բառեր, որոնց հոգնակի ձևերը կազմվում են ոչ թե -եր, այլ -ներ մասնիկով: Իրականում -ներ-ի ն-ն նրանց արմարի մեջ է (օրինակ՝ գառն-եր):

-եր մասնիկով է կազմվում այն երկվանկ բառերի հոգնակին, որոնց վերջին վանկը գաղափարական է (օրինակ՝ աստղ - աստղեր):

-եր մասնիկով է կազմվում նաև այն բարդ բառերի հոգնակին, որոնց վերջին բաղադրիչը միավանկ բառ է՝ գոյականի իմաստով (օրինակ՝ ծովափիղ - ծովափղեր):

Հավաքական գոյականներ

187. Բառակապակցությունների իմաստներն արտահայտի՛ր տրված բառերով:

Բնակչություն, գորք, երամ:

Մի երկրի բոլոր զինվորները, միասին թոչոդ թոչունները, մի երկրի բոլոր քաղաքների ու գյուղերի բնակիչները:

188. Բառակապակցությունների իմաստներն արտահայտի՛ր տրված բառերով:

Բազմություն, մարդկություն, ազգ, ժողովուրդ:

Մի երկրում ապրող մարդիկ, հավաքված մարդիկ, ամբողջ աշխարհում ապրող մարդիկ, նույն ազգությանը պատկանող բոլոր մարդիկ:

189. Ա և Բ խմբի գոյականների տարբերությունը բացարձիհ: Բացարձիհ, թե ինչո՞ւ են Բ խմբի բառերն անվանում հավաքական գոյականներ:

Ա. Թռչուն, մեղու, ոչխար, ձուկ, գայլ, ձի, զինվոր, հայ, Գեղամ:
Բ. Երամ, պարս, հոտ, վրառ, ոհմակ, երամակ, ջոկար, ժողովուրդ, ամբոխ:

190. Փորձի՛ր բացատրել, թե ընդգծված բայը ո՞ր դեպքում է եզակի և ո՞ր դեպքում հոգնակի:

Ա. Գառն արածում է:
Բ. Գառներն արածում են:
Գ. Գառների հոտն արածում է:
Ա. Գայլը գյուղ մտավ:
Բ. Գայլերը գյուղ մտան:
Գ. Գայլերի ոհմակը գյուղ մտավ:
Ա. Մեղուն թռավ դեպի ծառը:
Բ. Մեղուները թռան դեպի ծառը:
Գ. Մեղուների պարսը թռավ դեպի ծառը:

191. Փակագծերում դրված բառերը համապատասխան ձևո՞վ գրիր:

Օրինակ՝

Դեպքի վայրում հավաքված ամբոխն (աղմկել): - Դեպքի վայրում հավաքված ամբոխն աղմկում էր:

Կռունկների երամը (թռչել):
Զորքը (տեղավորվել) դաշտում:
Ժողովուրդը (լսել) հոգեորին:
Նրապարակում հավաքված բազմությունը ինչ-որ բանի (սպասել):
Ավագանին (ողջունել) օտարականին:
Նոտն (իջնել) սարից:
Ժողովուրդը գոհ (լինել) այդ որոշումից:
Բնակչությունն իր ղեկավարներից խելացի վճիռներ ու որոշումներ (սպասել):

192. Կերերը փոխարինի՛ր փակագծերում դրված բառերից մեկով:

Վաղուց ... (է, են) հեռացել այն երամը, ... (որից, որոնցից) հեղ ընկած վիրավոր կռուկին խնամում էին:
Դրսում աղմկում էր ամբոխը, ... (որը, որոնք) ուզում ... (էր, էին) տեսնել դադապարպյալին:
Բազմությունը խուլ գվվում էր: ... (Նա, նրանք) ինչ-որ բանից հուզված ... (էր, էին):

Նուրբ, ... (որին, որոնց) էլ չէր փեսնելու, ... (մնաց, մնացին) սարի հեկոնում:

Մարդկությունը պիտի ... (մրածի, մրածեն), որ ... (իր, իրենց) ապագան կվարանգվի, եթե շարունակի անփութորեն փչացնել քնությունը:

Նավաքական գոյականները ցույց են տալիս միապետակ առարկաների հավաքական ամբողջությունը կամ բազմությունը: Դրանց հետ համաձայնող բառերը (բայեր, դերանուններ) դրվում են եզակի թվով:

Գոյականի հոլովումը

193. Նարցում արտահայտող բառի փոխարեն պահանջվող ձևով (հոլովով) գրի՛ր տրված գոյականները:

Գնդակ, արկ, ջուր, քար, կույր, բուն, բույն:

Տղան ուրբը զգուշորեն մոտեցրեց (ինչի՛ն):

194. Նարցում արտահայտող բառի փոխարեն պահանջվող ձևով (հոլովով) գրի՛ր թանգարան բառը:

Տարիներ շարունակ (ինչը) սիրով ընդունում էր այցելուներին:

(Ինչի՛) փնտրենը ոգևորվել էր նոր գրածոյով:

Չի կարողանում կրթվել իր սպեղծած (ինչի՛ց):

Ինչքան ենք հպարտանում ձեռագիր մատյանների (ինչո՞վ):

(Որտե՞ղ) ամեն ինչ նույնն էր, փարիներն այնքան ոչինչ չէին փոխել:

195. Ընդգծված բառերը փոխարինի՛ր տրված բառակապակցություներով:

Լեռներում գրնվող, լեռներում ապրող մարդիկ, լեռան նման բարձրակալ, լեռներով ծածկված:

Լեռնցիները հավաքվել էին օտարական հյուրին փեսնելու:

Լեռնային այդ գյուղում բոլոր մարդիկ իրար ճանաչում էին:

Նկարում փոթորկված ծովի մի ալիք էր *լեռնացել* ու կանգնել:

Լեռնուր երկիր է Նայասարանը:

196. Նախադասություններից առանձին-առանձին դժուր գրի՛ր արջ արմատով կազմված, ամանցափոր բառերը և արջ գոյականի ձևերը (բոլորն էլ ընդգծված են):

Արջուկի սիրած խաղը բլրից սահելն է:

Արջային սովորություններ ունի. սիրում է քնել, ամեն օր մեղր է ուտում:

Անարշ գազանանոցն ինձ չի հեղաքրքրում:

Արջը թաթը բարձրացրեց և ուզում էր թափով իջեցնել:

Կարաղած արջից վրանգավոր գազան չկա:

Ինձ արջով մի՛ վախեցնի:

Արջին շափ հեշտ կընտելացնես, եթե սոված չթողնես:

197. Տրված գոյականներով երկուական նախադասություն կազմիր՝ դրանց ավելացնելով -ին, -ով վերջավորությունները:

Ծով, ճանապարհ, մեքենա:

198. Քաղաք, փնակ, դասարան գոյականների նման ձևերը խմբավորիր՝ դուրս գրելով նախադասություններից:

Մի հեռու քաղաքում ապրող ընկեր ունեմ, որին երկար ժամանակ չեմ տեսել:

Տնակն անտառում էր, հեղաքրքրասեր աչքերից հեռու:

Դասարանից դուրս մոռանում է դասի մասին:

Այդ քաղաքով անցնելիս նորից հիշեցի քո պատմությունը:

Երբ մոտեցա փնակին, ներսից ձայներ լսեցի:

Իր փնակից հեռանալ չի կարողանում:

Փորձում էր փնային բոլոր հանձնարարությունները դասարանում անել:

Ձայնը գլուխն էր գցել ու փնակով մեկ ճշում էր:

Վենետիկ քաղաքը հայտնի էր իր ջրանցքներով ու նավակներով:

Այդ օրվանից մոտիկ չի գալիս մեր դասարանին:

Մեքենան քաղաքից դուրս եկավ ու սլացավ դեպի արևելք:

Մեր դասարանով այլևս չեք անցնի, երկրորդ դուռը փակել ենք:

Այդ փնակում մի հեղաքրքիր ընտանիք է ապրում:

Աշխարհը նվաճելով՝ հասել էր այդ քաղաքին:

Այդ օրվանից դասարանը դարձել էր աշխարհի ամենակարևոր փողը:

199. Տրված բառերը՝ հոլովների անունները, բառակազմական վերլուծության ենթարկիր և փորձիր բացատրել իմաստները:

Ուղղական, փրական, բացառական, գործիական, ներգոյական:

200. Բառերի տրված ձևերը տեղադրիր հոլովման այս աղյուսակում:
Նեքիաթում, հեքիաթից, հեքիաթ(ը), հեքիաթով, հեքիաթի(ն),
դպրոց(ը), դպրոցի(ն), դպրոցից, դպրոցով, դպրոցում:

Ուղղական -

Տրական -

Բացառական -

Գործիական -

Ներգոյական -

201. Տրված բառաձևերը առանձնացրո՛ւ ըստ հոլովների: Ո՛ր բառը բոլոր հոլովաձևերը չունի:

Ծովում, ծովից, ծովը(ը), ծովով, ծովի(ն), նավաստի(ն), նավաստու(ն), նավաստուց, նավաստով, սենյակում, սենյակ(ը), սենյակով, սենյակի(ն), սենյակից, բանաստեղծից, բանաստեղծ(ը), բանաստեղծով, բանաստեղծի(ն):

202. Դաշտ, աշակերտ գոյականները հոլովի՛ր: Ի՞նչ հարցի է պատասխանում հոլովներից յուրաքանչյուրը:

203. Տրված բառերը խմբավորի՛ր՝ ըստ Ա և Բ խմբերի: Յուրաքանչյուր խմբի բառերը ինչ հարցերի են պատասխանում և ինչ հոլովով են դրված:

Գյուղ(ը), օրվա(ն), կին(ը), գարուն(ը), այգու(ն), օր(ը), մերոնց, անկում(ը), գյուղի(ն), այգի(ն), ընկերուհու(ն), երկիր(ը), զարնան(ը), գիշեր(ը) անկման(ը), ընկերուհի(ն), երկրի(ն), կնոջ(ը), ընկեր(ը), գիշերվա(ն), մերոնք, ընկերոջ(ը):

Ա. Քեռի(ն), լիճ(ը),:

Բ. Քեռու(ն), լճի(ն),:

204. Տրված գոյականների՝ ո՞ւմ կամ ինչի՞(ն) հարցին պատասխանող ձևերը (տրական հոլով) կազմի՛ր: Մտացածի բառերի վերջավորություններն ընդգծի՛ր:

Նեղինակ, ծովակալ, ինժեներ, ճարտարապետ, փնտրող, նավաստի, տեր, քույր, ընկույզ, գիրք, գագաթ, ընկուզենի, գինի, ձի, աշուն, շարժում, փարի, ամիս, ձերոնք, պապոնք, մարդիկ, կանայք, քաղաքներ, զրբեր:

205. Կերերի փոխադրեն գրի՛ր տրված գոյականների՝ ո՞ւմ կամ ինչի՞ հարցին պատասխանող ձևերը (տրական հոլով): Ա և Բ շարքի բառերից ստացված ձևերն ինչո՞վ են տարբերվում:

Ա. Երգ, մարդ, գարուն:

Բ. Նայր, փուն, ընկերություն:

Մտածել ... մասին:

206. Տրված բառերի ուղիղ ձևերը գրի՛ր և փորձի՛ր բացատրել Ա և Բ խմբի բառաձևերի տարբերությունը:

Ա. Կապվի, փղայի, աբլորի, մարդու, ամուսնու, բալենու, ձկան, գառան, ամսվա, ամառվա, սկեսրոջ, դասընկերոջ, Մահակենց, մարդկանց, աղջկա, սիրո:

Բ. Մոր, եղբոր, փան, ձյան, անկյան, քաջության, գիտության, արյան, անվան, դստեր:

207. Բառակապակցություններ կազմիր՝ հարցում արտահայտող բառը գոյականներով փոխարինելով: Ավելացրածը բոլոր բառերն ինչ հոլովով դրվեցին:

Կարոտել *ո՛ւմ*: Կարոտել *ինչի՛ն*:

Փաթաթվել *ո՛ւմ*: Փաթաթվել *ինչի՛ն*:

Կալել *ո՛ւմ*: Կալել *ինչի՛ն*:

208. Բառակապակցություններ կազմիր՝ հարցում արտահայտող բառը գոյականներով փոխարինելով: Ավելացրածը բառերը ո՞ր դեպքում ինչ հոլովով դրվեցին:

Գրկել *ո՛ւմ*: Գրկել *ինչ(ը)*:

Խանգարել *ո՛ւմ*: Խանգարել *ինչ(ը)*:

Պաշտպանել *ո՛ւմ*: Պաշտպանել *ինչ(ը)*:

209. Տրված բառերի բացառական հոլովածները (ումից, ինչից) կազմիր: Սրացված բառերի վերջավորություններն ընդգծիր:

Պապ, լոռ, հայր, տուն, գյուղ, քաղաք, անկողին, քամի, գինի, կաղնի, բանալի:

210. Տրված բառածների վերջավորություններն առանձնացրո՛ւ և Ա և Բ խմբի բառածների կազմության տարբերությունը գրիր:

Օրինակ՝

մարդուց - մարդ-ուց, փանից - փան-ից:

Ա. Բառից, գյուղից, այգուց, որդուց, ծերունուց, երդումից, շաբաթից, լեռներից:

Բ. Գարնանից, մահվանից, շաբաթվանից, ընկերոջից, մորից, մարդկանցից, կանանցից:

211. Բառակապակցություններ կազմիր՝ հարցում արտահայտող բառը գոյականներով փոխարինելով:

Հուզվել *ինչի՛ց*:

Մաշվել *ինչի՛ց*:

Հալումաշ լինել *ինչի՛ց*:

212. Տրված բառերի գործիական հոլովածները (ումով, ինչով) կազմիր: Սրացված բառերի վերջավորություններն ընդգծիր:

Ա. Ուրդի, հայր, բույր, դաշտ, քաղաք, անտառ, փողոց:

Բ. Ուրախություն, քաջություն, օգնություն:

213. Բառակապակցություններ կազմիր՝ հարցում արտահայտող բառը

գոյականներով փոխարինելով:

Պատել *ինչո՞ւ*:

Շրջապատել *ինչո՞ւ*:

Զբաղվել *ուսմո՞ւ*: Զբաղվել *ինչո՞ւ*:

214. Բառակապակցություններ կազմիր՝ հարցում արտահայտող բառը գոյականներով փոխարինելով:

Հիանալ *ուսմո՞ւ*: Հիանալ *ինչո՞ւ*:

Սքանչանալ *ուսմո՞ւ*: Սքանչանալ *ինչո՞ւ*:

Տարվել *ուսմո՞ւ*: Տարվել *ինչո՞ւ*:

215. Փակագծերում փրկած գոյականները գրի՛ր պահանջվող ձևով (հոլովով):

Մարդիկ վաղուց են (միջոցներ) փնտրում վաթ (պետություն) լավացնելու համար: Վերջապես հայրնագործվեց ակնոցը՝ (ապակի) պատրաստված առաջին օպտիկական (գործիք): Ժամանակակից (ակնոց) երկար ու դժվարին ճանապարհ է անցել, թեև հիմա մեզ թվում է, թե հնարավոր չէ պարկերացնել (պետություն) լավացնելու ավելի հասարակ գործիք: (Ակնոց) նման մի բան հնարել էին դեռևս Հին (Հռոմ): Հայրնի է, որ (զլադիավորներ) կովի սիրահար Ներոն կայսրը կարճապես էր: (Կրկես) րեղի ունեցող ամեն ինչը լավ րեսնելու համար նա օգտվում էր թափանցիկ (զմրուխտ) պատրաստված մեծ (ոսպնյակ):

216. Նախադասությունն այնպես փոխի՛ր, որ ընդգծված բառը փակագծերում փրկած ձևով (հոլովով) լինի, և նախադասության իմաստը չփոխվի:

Օրինակ

Բուսական ու կենդանական աշխարհի փոփոխությունը պայմանավորված է կլիմայական *գոգրիններով*: (գոգրինների) - Բուսական ու կենդանական աշխարհը փոփոխվում է ըստ կլիմայական *գոգրինների*:

Արարարյան *դաշտի* բնակիչները կիսաանապատային գոտու ներկայացուցիչներ են: (դաշտում)

Արաքսի *ափին* եղեգնույրներում, վարազն է ապրում: (ափի)

Այլ է Հայաստանի խոտավետ լեռնային *տափաստանների* Շիրակի, Ապարանի, Լոռու կենդանական աշխարհը: (տափաստաններում)

Հին հունական փիլիսոփա *Արիստոտելի* կարծիքով երկնային տարածությունը կառուցված է յոթ մասից: (Արիստոտելը)

Միջնադարում նույնպես եղել է այն կարծիքը, որ *երկինքը* բաղկացած է յոթ *մասից*: (երկնքում, մաս): Ասում էին, որ յոթերորդ երկնքում *երջանկությունն* է իշխել: (երջանկության)

217. Նախադասության միտքն այնպես արտահայտի՛ր, որ ընդգծված բառը փակագծերում փոխված հոլովով լինի:

Թուրքիի թանգարաններից մեկում, օրինակ, պահպանվում է մի հարթաքանդակ, որը լողացող մարդ է պատկերում: (թանգարանում)

Եգիպտացի հնագույն քանդակագործի ստեղծած լողորդի շարժումները նման են ժամանակակից բրաս լողաձևի *դարբերին*: (դարբերը)

Նախորդ հարյուրամյակի առաջին կեսերին մրցումներ են կազմակերպվել ռուսական բանակի «լողացող թիմերի» միջև: (թիմերը)

Մպորտային լողովառաջին անգամ իսկապես հեղաբրերվել են Անգլիայում, 1877 թվականին: (լողը)

Գոյականն ունի հինգ հոլով՝ *ուղղական, տրական, բացառական, գործիական, ներգոյական*:

Տրական հոլովը կազմվում է կա՛մ վերջավորությունների (*ի, ու, ան, վա, ոջ, ց*) օգնությամբ, կա՛մ հիմքում որևէ ձայնավոր կամ երկինջյուն փոխվելով (օրինակ՝ հայր - հոր, տուն - տան):

Բացառական հոլովը կազմվում է *-ից, -ուց* վերջավորությունների օգնությամբ:

Գործիական հոլովը կազմվում է *-ով* կամ *-ք* վերջավորությունների միջոցով (*-ք* վերջավորությունից առաջ հիմքի *ն* հնչյունը դառնում է *մ*: օգնության+ք - օգնությամբ):

Ներգոյական հոլովը կազմվում է *-ում* վերջավորությամբ: Գոյականների մի մասը (ոչ թանձրացական գոյականներ, անձ ցույց տվող գոյականներ և այլն) ներգոյական հոլովով չի գործածվում: Ներգոյական հոլովի իմաստը կարելի է արտահայտել տրական հոլովի և *մեջ* կապի օգնությամբ (պահարանում - պահարանի մեջ):

Ածական

218. *Ընդգծված ածականները տեքստից հանիր: Տրված և սրացված տեքստերը համեմատիր: ինչ է փոխվել:*

Մարմարակերտը թեք աշտարակի (Իտալիայի Պիզա քաղաքում է) կառուցումն սկսվել է 1173 թվականին ու շարունակվել համարյա երկու հարյուր երկար ու ծիգ փարիներ:

Երբ դեռ *անհայտ* այդ աշտարակի երրորդ սյունասրահն էր քարձրացվում, բնահողը նստվածք փվեց, կառույցը թեքվեց, և *շինարարական* աշխատանքները դադարեցվեցին: Այդ *խելամիտ* քայլը աշտարակը փրկեց կործանվելուց և հնարավորություն տվեց հեփագայում շարունակելու հրաշալի շինության աշխատանքները:

Կամակոր աշտարակն ինչքան բարձրանում էր, այնքան շեղումը մեծանում էր (վաթսունվեց փարում՝ իննսուներեք սանտիմետր): Վերջին անգամ շինարարությունը շարունակեց մի *համարձակ* ճարտարապետ՝ Թոմազո Պիզանոն, որը կառուցեց նաև *գեղեցիկ* զանգակատունը: *Վերջնական* շինարարությունն ավարտվելու ժամանակ շեղումն արդեն մեկ մետր քառասուներեք սանտիմետր էր:

Հիմա էլ աշխարհում հայտնի այդ աշտարակը շարունակում է «ընկնել»՝ *անհուն* զարմանք պատճառելով *հազարավոր հեփաքքրասեր* զբոսաշրջիկների: Նրանք *բռնում* հեփաքքրասիրությունից արհամարհելով վախը՝ *համարձակ* բարձրանում են աշտարակ, որ իրենց *անսահման* հիացմունքի ու խոր հարգանքի փութքը մատուցեն նրանց, ովքեր դարերի պաշտպանությանն են հանձնել իրենց *սրեղծագործ* միտքը...

219. *Կետերը փոխարինիր տրված ածականներով, հետո Ա և Բ տեքստերը համեմատիր. փորձիր պարզել, թե որտեղ ինչ են ավելացնում ածականները:*

Ա. Հին, վերջին, թյուր:

«Կարապի երգ» արտահայտությունը ... ծագում ունի:

Դա գործածվում է որևէ մեկի կափարած ... գործը, փաղանդի ... բոցկլկումը բնութագրելու ժամանակ: Ըստ երևույթին, ծագել է այն ... պատկերացումից, որ կարապները երգում են միայն մեկ անգամ, այն էլ՝ մահից առաջ:

Բ. Սպիտակ, պայծառ, փաթ, զարմանահրաշ, ձմեռային, փակ, կաթնագույն:

Յուրաքանչյուր փարի ... սառնամանիքներին փոխարինում է զարնան ... փոքր: Այնուհետև հաջորդում են ... ամառը, աշնան ... մառախուղները, և նորից ձմռան ... մուշտակը ծածկում է

փափաստանները: Այսպիսի ... օղակ է փարվա ... շրջապատւոյքը, որը զարմացնում է հենց նրանով, որ երբեք ոչինչ չի կրկնվում:

220. Ընդգծված բառերն ու բառակապակցությունները համապատասխան ածականներով փոխարինիր:

Օրինակ՝

1. Տղան *դպրոցի* ընկերներին է սպասում: - Տղան *դպրոցական* ընկերներին է սպասում: 2. Երեւացին *անտառներով ծածկված* սարերը: - Երեւացին *անտառածածկ* սարերը:

Նովբուրմ մայիսը *ծաղիկներով առաք* ամիս է: Բնությունը դառնում է *արեւից շողշողացող* գույների իսկական հրավառություն:

Աշխարհը հեղկացիներից *արժեքով* նվերներ ստացավ: Դրանք *գյուղատնտեսության* այն բույսերն են, որոնց պտուղներն օգտագործում ենք՝ առանց ծագման մասին իմանալու:

Մինչև փաղգրության գլուխը *ձեռքով գրվող* ու *պարկերներով զարդարվող* գրքեր կային:

Միջին դարերի Հայաստանում գործել են *մանրանկարչության մեծ թվով* կենպրոններ:

Տոսկում *ռսկուց* ու *արծաթից* շաք իրեր կային:

221. Ընդգծված ածականները համապատասխան բառերով կամ բառակապակցություններով փոխարինիր:

Օրինակ՝

Նազարյան մարդիկ հանդիսությունների ժամանակ մագերին բուսական կամ *կենդանական* յուղ քսելու սովորություն են ունեցել:

- *Վին դարերում*՝ ապրող մարդիկ հանդիսությունների ժամանակ մագերին *բույսերից* կամ *կենդանիներից* ստացվող յուղ քսելու սովորություն են ունեցել:

Ըստ սովորության՝ *սգավոր* կամ *վշտահար* մարդը գլխին մոխիր էր ցանում («գլխին մոխիր մաղվեց» արտահայտությունը շար լեզուներում այսօր էլ գործածական է):

Հավանաբար այնպես է եղել, որ փոնի ժամանակ կամ դրանից անմիջապես հետո *անսպասելի* դժբախտություն է պատահել, և մարդիկ սքիպված են եղել իրենց գլխին մոխիր լցնելու: Իսկ երբ լվացել են *յուղով* ու *մոխրով* գլուխները, պարզել են, որ այդ *դիմաճխառնությունը* ջրից փրվելու է ու լավ մաքրում կեղտն ու փոշին: Նկատ այդ *օգտակար* խառնուրդն ստացել ու պահել են կավե ամաններում: Այսօր ոչ մեկին չես զարմացնի *սովորական փոքրահասակ* օճառով, բայց ինչքան ժամանակ է անցել, մինչև մարդիկ սովորել են յուղումոխրի խառնուրդից օճառ սրանալ:

222. Ավելի, պակաս, քիչ, նվազ, ամենից *քառերով* և -ամենա-, -ագույն *ածանցներով* կազմիր տրված *ածականների համեմատության* *աստիճանները*:

Մեծ, սառը, դառը, երկար, մրգառատ, կայուն, ընդարձակ, ջանասեր, ուժեղ, դանդաղ, սաղարթախիտ, խոշոր, սիրալիր:

223. Ընդգծված *ածականները* *փոխարինիր* *գոյականների համապատասխան ձևերով* կամ *բառակապակցություններով*: Փորձիր *հասկանալ, թե դրանք ինչո՞ւ համեմատության աստիճաններ չեն կազմում*:

Օրինակ՝

ծովային կենդանի - *ծովի* կենդանի կամ *ծովում* ապրող կենդանի, *բրդյա* վերարկու - *բրդից* վերարկու կամ *բրդից* գործված վերարկու:

Մեղադրյա պոռ, *քարաշեն* պոռ, *ոսկեգոծ* թագ, *աղամանդակոտ* զարդ, *անտառային* փնակ, *մեղափոր* մարդ, *մեղաքայա* զգեստ, *հայրական* վերաբերմունք, *լեռնային* գյուղ, *գիշերային* խավար:

224. Տրված *ածականները* *բաժանիր* *երկու խմբի՝ ըստ նրա, թե կազմում են* *համեմատության աստիճաններ*:

Ոսկյա, ողորկ, էժանագին, ուրարտական, հարմար, անտառային, քարակերտ, կենդանական, հասարակ, աշնանային, պարզ, մաքուր, դպրոցական, երևանյան, մանր, ամերիկյան:

225. Ամենից *քառի* և -ամենա-, -ագույն *ածանցների օգնությամբ* տրված *ածականների թուր* *հնարավոր ձևերը* (*գերադրական աստիճանը*) *կազմիր*:

Ճուխ, կարճ, ուրախ, նվազ, սքանչելի, հիանալի, խոր, խորհրդավոր, մութ, նուրբ, սուրբ, ջքնաղ, քաղցր, սիրուն:

226. Գերադրական *աստիճանի* *ածականները* *փոխարինիր* *հոմանիշ ձևերով*:

Աշխարհի ամենից աղմկոտ քաղաքը Եգիպտոսի մայրաքաղաքն է՝ Կահիրեն, որտեղ այդ երկրի բնակչության մեկ քառորդն է ապրում:

Նաագույն օրացույցը գրպանի հայերեն օրացույց է, որը 1757 թ. Վենետիկի Մխիթարյաններն են հրապարակել: Դա աշխարհի փայլագիր օրացույցների մեջ ամենաերկարակյացն է. հրապարակությունը մինչև հիմա չի ընդհատվել:

Ամերիկայում գրնվել է թոշոդ մողեսի մնացորդ, որը մինչև այժմ հայտնի գրածոներից մեծագույնն է (թևերի բացվածքը տասնհինգ մետր է եղել):

Շվեյցարական «Օմեգա» ժամացույցների ֆիրմայում աշխարհի ամենաբարդ ժամացույցն է ստեղծվել, որը ցույց է տալիս եվրոպայի, Ամերիկայի և Ավստրալիայի մի քանի քաղաքների ժամանակը, ինչպես նաև արևի, լուսնի, մոլորակների, մեծ համաստեղությունների դիրքն ամեն վայրկյան:

227. Նախադասության ընդգծված մասն այնպես ձևափոխիր, որ միտքը չփոխվի:

Օրինակ՝

Սովորական կկուն աղավնուց փոքր թռչուն է: - Սովորական կկուն ավելի փոքր թռչուն է, քան աղավնին:

Օրվա ընթացքում տղամարդը *կնոջից քիչ* է խոսում (տղամարդը միջին հաշվով քսանհինգ հազար բառ է ասում, կինը՝ երեսուն հազար):

Ասում են, որ հարյուր հազար տարի առաջ մեր մոլորակի կլիման *հիմիկվանից* տաք է եղել:

Երկուշաբթին ծանր օր է. հաշվել են, որ աշխարհում այդ օրերին դժբախտ պատահարները *շաբաթվա մյուս օրերից շատ* են լինում:

Գրքի՝ 1952 թվականի ցուցահանդեսում այցելուները մի գիրք տեսան, որը սովորական *դրոշմանիշից* տասն անգամ *փոքր* էր:

228. Ածականի՝ սխալ կազմված գերադրական աստիճանի ձևերը գրիր և ուղղիր:

Տես՝ ամենամեծագույն քարերն են գտել ու բերել:

Ամենից շքեղագույն զարդերը՝ քեզ:

Ամենալավագույն տարբերակն իմ առաջարկածն է:

Թաքնվիր ամենամեծագույն ծառի փչակում:

Ձեր պարտեզում բուրում են ամենից գեղեցկագույն վարդերը:

Ամենաազնվագույն մարդիկ են շրջապատում մեզ:

Երեկ երկնքում փայլում էր երբևէ տեսածս ամենապայծառագույն ծիածանը:

Բուսական աշխարհի ամենահնագույն ներկայացուցիչներից մեկը ծառանման ձարխտրն է:

Ածականները կարող են ցույց տալ համեմատելի և ոչ համեմատելի հատկանիշ:

Նամենատրոյթյան աստիճաններ հիմնականում կազմում

են այն ածականները, որոնք ցույց են տալիս առարկային հատուկ, նրան բնորոշ որակային հատկանիշ: Դրանք *որակական* ածականներն են (օրինակ՝ մեծ, քաջ, աշխատասեր):

Համեմատության աստիճաններ սովորաբար չեն կազմում այն ածականները, որոնք ցույց են տալիս առարկայի այնպիսի հատկանիշ, որը բխում է այլ առարկայի հետ ունեցած հարաբերությունից, կապից: Դրանք *հարաբերական* ածականներն են (օրինակ՝ ռուսական, պեղական, լեռնային):

Ածականի *գերադրական* ձևը կազմվում է *-ամենա -*, *-ագույն* ածանցներով կամ *ամենից* բառով: Դրանցից երկուսի միաժամանակյա գործածությունը սխալ է:

Թվական

Հայերեն տառերի թվային նշանակությունը

Ա - 1	Ժ - 10	Ճ - 100	Ռ - 1000
Բ - 2	Ի - 20	Մ - 200	Ս - 2000
Գ - 3	Լ - 30	Յ - 300	Վ - 3000
Դ - 4	Խ - 40	Ն - 400	Տ - 4000
Ե - 5	Ծ - 50	Շ - 500	Ր - 5000
Զ - 6	Կ - 60	Ո - 600	Յ - 6000
Է - 7	Ն - 70	Չ - 700	Ի - 7000
Ը - 8	Ձ - 80	Պ - 800	Փ - 8000
Թ - 9	Ղ - 90	Ջ - 900	Բ - 9000

Ծանոթություն: Ի-ը մաշպոցյան այբուբենի փառերից է, որը մնացել է ՈՒ-ի մեջ:

229. *Հայկական այբուբենի փառերով արտահայտված ԶՂԱ, ՇԼԵ, ՌԾԴ, ԻԾԸ, ՏՆ Հ ՓՆ ԽԴ, ՌՃԺԱ թվականները գրիր*

- ա) արաբական թվանշաններով (2, 3 և այլն),
բ) բառերով:

Օրինակ՝

ԽԴ - 44, քառասունչորս
ՓԶ - 8006, ութ հազար վեց:

230. 52, 97, 206, 6087, 4321, 786, 1997 թվականները գրիր

- ա) բառերով,
բ) այբուբենի փառերով:

Օրինակ՝

25 - քսանիկնգ, ԻԵ,

7654 - յոթ հազար վեց հարյուր հիսունչորս, ԷՈԾԴ:

231. *Նորմեական թվանշաններով արտահայտված II, IV, V, VI, VIII, IX, X, XII, XVIII, XX, XXI, XXV թվականները գրիր՝*

- ա) արաբական թվանշաններով (1, 2, 3 և այլն) և -րդ մասնիկով,
բ) հայկական այբուբենի տառերով,
գ) բառերով:

Օրինակ՝

XI - 11-րդ, ԺԱ, փասնմեկերորդ:

232. *Նախադասությունների մեջ 1-ին կապակցությունը գրիր բառերով:*

Հիմա աշխարհի ժողովուրդների մեծ մասը նոր տարին նշում է հունվարի 1-ին:

Հիմա համարում են, որ զարույր զալիս է մարտի 1-ին, բայց ըստ մեր նախնիների՝ զարնան սկիզբը համընկնում է գիշերիավասարի հետ (մարտի 23-24):

Պայմանավորվեցին հանդիպել ցերեկը՝ ժամը 1-ին:

1-ին անգամ էր ոտք դնում այդ շենքը:

Երգը լսվում էր 1-ին հարկի բաց պատուհանից:

Այդ խմորեղենի համար 1-ին տեսակի ալյուր է պետք:

233. *Նախադասության մեջ ընդգծված թվականները գրիր բոլոր հնարավոր ձևերով:*

Օրինակ՝

Խմբագրությունը երկնաքերի 27-րդ հարկում էր: - Խմբագրությունը երկնաքերի քսանյոթերորդ (կամ XVII, կամ ԻԺ) հարկում էր:

Այդ օրվանից յուրաքանչյուր փասներկուերորդ տարին համարվում է Անների տարի:

Արևի շուրջն իր պտույտը սկսելու 365-րդ օրը երկիրը վերադառնում է նույն տեղը:

VII հանքում հրդեհ է բռնկվել:

Այս դպրոցում սովորում են III դասարանից:

Գրքի Աբաժինը կենդանիների մասին է:

Գործարանի 2-րդ արտադրամասն այսօր չի աշխատում: - Բով

234. *Միտալ գրված թվականները գրիր և ոտդիր:*

Նորեղբայրս ապրում է 67 շենքի IV-րդ սնուրքում:

Վերելակը կանգնել էր VII-րդ հարկում:

Բոլորս անհամբեր սպասում էինք I-ին այցելուին:

Նինգ անգամ անհաջող փորձ արեց անցնելու և միայն VI-րդ անգամ սպազվեց:

Կանոնադրության XII-րդ կետը խախտել եք:

Քույրս սովորում է փասներորդ դասարանում:

Ընկերս ապրում է Նորքի 2 զանգվածում:

235. Տրված բառերը բաղադրիչների բաժանի՜ր և պարզի՜ր, թե ո՞րն է առաջին բաղադրիչը:

Յոթնապարիկ, յոթնյակ, յոթնամյա, յոթնամյակ, յոթանասուն, յոթանասուներկու:

236. Տրված բառերի իմաստներն արտահայտի՜ր բառակապակցություներով և գրի՜ր, թե ի՞նչ են նշանակում եւ (եք) և քառ արմարները:

Օրինակ՝

բառակուսի - չորս կողմ ունեցող:

Եռանկյուն, եռարյուր, եռագագաթ, երեսուն, քառանկյուն, քառասուն, քառաբլի:

237. Ա խմբում տրված թվականները բաղադրի՜ր Բ խմբի ածանցների հետ և գրի՜ր ստացված, քեզ ծանոթ բոլոր բառերը:

Ա. Երկու (երկ, երկվ), երեք (եր, եռ), չորս (քառ), հինգ, յոթ (յոթն), փաս (փասն), հարյուր, հազար, առաջին, երկրորդ, երրորդ, փասներորդ.

Բ. -յակ, -ություն, -ավոր, -ական, -ակի, -պարիկ:

Թվականները գրվում են մի քանի ձևով՝ բառերով, հայկական այբուբենի փառերով, հռոմեական և արաբական թվանշաններով: Գրության զուգահեռ ձևերը կարող են փոխարինել իրար:

ԴԵՐԱՆՈՒՆ

239. Ընդգծված դերանունները ինքը բառի ձևերով փոխարինի՜ր այնպես, որ ուրիշ ոչ մի բառ չփոխվի:

Ես եմ ծովի այն ափից քեզ համար զարդեր բերել:

Ես եմ եկել այդ երկրից, ու ինձ հեքիաթներ եք պատմում:

Դու ցանկացար այսպիսի ավարտ:

Դու էլ հանգիստ գնա, ուզածդ անպայման կլինի:

Մենք էլ սիրով կգանք հավաքին:

Մենք ենք ցանել այդ սերմերը:

Դուք վճռեցիք երեկոն այսպեղ անցկացնել:

Դուք ամեն ինչ գիտեք:

240. Կետերը փոխարինիրս կամոյ մասնիկով (հոդով):

Ինք. էլ կրանես ու ձին կրաս փրոջը:

Ինք. երբեք չեմ եղել այդ կողմերում, բայց շատ եմ լսել այնպեղի բարբերի մասին:

Ինքներ. ենք լուծելու մեր խնդիրները, բայց ուզում ենք ձեր խորհուրդներն էլ լսել:

Ինքներ. էիք պարմում, թե փանտերերն ինչպե՛ս են ձեզ ընդունել:

Միշտ ինք. էի գնում նրան բերելու:

241. Ախմրի ցուցական դերանունները բաղադրիր Բ խմբի արմատների և ածանցների հետ և գրիր սրացված բոլոր դերանունները:

Ա. Այս, այդ, այն, նույն:

Բ. Տեղ, քան, չափ, պես, պիսի:

242. Պարզիր, թե ընդգծված դերանունները ո՞ր առարկաներն են ցույց տալիս:

Շունն ու կատուն մարդու փանն *իրար* հետ ապրում են շատ երկար ժամանակ:

Կրակն ու ջուրը *միմյանց* չեն հանդուրժում:

Մի քանի վայրկյան մարդն ու գազանը *իրար* նայեցին:

Ամպրոպի ժամանակ պարկերն ու ձայնը *իրար* հետ չեն հայտնվում:

Ձին ու նրա փերը երբեք երկար ժամանակով չէին բաժանվում *միմյանցից*:

*243. Նախադասությունները լրացրո՛ւ՝ *-ի փոխարեն գոյականներ և ...-ի փոխարեն բայեր գրելով: Պարզիր, թե ո՞ր բառերը հուշեցին ավելացված բառերի թիվը:*

* իրար փեսանելուն պես ... վիճել:

* միմյանցից հեռու լինելիս ... հանդիպման մասին:

* իրարից ձայնապնակներ ու գրքեր ... ու իրար հետ ... կինոնկարներից:

* շատ հաճախ ... միմյանց հետ:

* իրար օգնելով մինչև գազաթը ...:

244. Նարցում արտահայտող բառերը (հարցական դերանունները) գոյականներով փոխարինիր:

Ամբողջ *ինչը* (օր.՝ ամբողջ ապրուստը):

Բոլոր ուղքեր, ինչե՛րք:

Ինչ-որ ո՛վ, ինչ:

Ոչ մի ո՛վ, ինչ:

245. Նարցերի օգնությամբ կազմի՛ր համապատասխան նախադասություններ:

Ամբողջն ի՛նչ է անում (օր.՝ կորչում է):

Բոլորն ի՛նչ են անում:

Ոչ ոք ի՛նչ չի անում:

Ոչինչ ի՛նչ չի արվում:

Ոչ մեկը ի՛նչ չի անում:

246. Կետրերի փոխարեն գրի՛ր տրված գոյականները՝ եզակի կամ հոգնակի թվով:

Փողոցում ոչ մի ... չէր երևում: (մարդ)

Քաղաքի բոլոր ... արդեն պիտի որ քնած լինեին: (քնակիչ)

Բոլոր ... նույն բանն է կատարվում: (քաղաք)

Ամբողջ ... այդ մասին է խոսում: (քաղաք)

Ամբողջ ... նվիրեց այդ մի հարցի պատասխանը գրնեղուն: (օր)

Բոլոր ... վապենց այդ մի հարցի պատասխանը գրնեղու վրա:

(օր)

Մեր քաղաքի ամեն մի ... զիտի այդ մասին: (երեխա)

247. Կետրերի փոխարեն գրի՛ր տրված բայերից մեկը:

Այդ մասին այսօր ոչ ոք լսել ... (չի, չեն) ուզում:

Ոչինչ ... (չխանգարեց, չխանգարեցին) նրա վերադարձին, ու նա փասն օրից արդեն հարազատ փանն էր:

Քաղաքում ոչ մեկը ... (չէր, չէին) լսել այդ մարդու մասին:

Բոլորը ... (գիտեր, գիտեին) այդ պատմությունը:

Բոլորն ... ուզում (էր, էին) վերադառնալ, բայց առաջնորդն իրենն էր պնդում:

Ամբողջը ... (մնաց, մնացին) այդ փան փլափակների փակ:

Ամեն ոք ... ենթարկվում (է, են) այդ կարգին:

Ամեն ինչ ... ենթարկվում (է, են) այդ կարգին:

248. Կետրերի փոխարեն գրի՛ր ամբողջ (ողջ), ամեն ինչ կամ բոլոր(ը) բառերը:

... նախադասությունները ճիշտ են գրված:

... խնդիրները փորձի՛ր լուծել:

... խնդրագիրքը արդեն վերջացրել է:

... վազում էին ինչ-որ մեկի հետևից:

... ժողովուրդն է սպասում քեզ:

... մարդիկ ինչ-որ բանի են սպասում:

... հուրը շարժվեց ձայնի ուղղությամբ:

... գառներն ու ուլերը ցրվեցին:

... աշխարհը ուրբի փակ է փակել:

... երկրներում եղել է:

... նույն բանն են պնդում:

... կրակի բաժին դարձավ:

249. Տրված նախադասությունները լրացրո՛ւ:

Բոլոր կամ բոլորը դերանունների հետ գործածվող գոյականներն ու բայերը դրվում են ... թվով:

Ամբողջ(ը), ողջ(ը), ամեն ինչ, ամեն մի, ամեն ոք, ոչինչ, ոչ ոք, ոչ մի դերանունների հետ գործածվող գոյականներն ու բայերը դրվում են ... թվով:

250. Ընդգծված դերանունները փոխարինի՛ր մի կամ ինչ(ը) բառերով:

Նա *ինչ-որ* բան ասաց իրեն մոտեցած կնոջը: *Ինչ որ* ասում ես՝ ճիշդ է: *Ինչ-որ* խուլ աղմուկ էր լսվում հեռվից: *Ինչ որ* ցանես, այն կինձես: Նրա ձեռքինը հավանաբար արևադարձային *ինչ-որ* միջոց էր: Յերեկով գլորար այն, *ինչ որ* գիշերը ճրագով էիր փնտրում: *Ինչ որ* վառ է, միշտ վառ կմնա: *Ինչ-որ* անհավանական պատմություն էր հորինել ու բոլորին պատմում էր: *Ինչ որ* բերել ես, դա էլ կուտես:

251. Պարզի՛ր, թե Ա և Բ նախադասություններում ընդգծված դերանուններն ինչո՞վ են փարբերվում:

Ա. Ջրասուզակը *որքան* ժամանակ կարող է աշխատել ջրում:

Բ. Քո գալուն կսպասեմ այնքան, *որքան* սպասել էի նախորդ անգամ:

Ա. Որպե՛ղ է խորտակվել ոսկու ամենամեծ բեռը:

Բ. Միշտ լինում է այնպեղ, *որպեղ* կյանքը եռում է, խնդություն ու աղմուկ կա:

Ա. Ամխի հանքերն *ինչպե՛ն* են գոյանում:

Բ. Լսում էր շափ ուշադիր ու մի քիչ առաջ թեքված, *ինչպես* եղբայրս է լսում, երբ իրեն հեքաբբբբող բանից են խոսում:

Ա. Ե՛րբ է կառուցվել առաջին բարձրահարկ փունը:

Բ. Բեզ նոր խնդիր կրամ, *երբ* այս բոլոր խնդիրները կարողանաս միանգամից լուծել:

252. Կներերը փոխարինի՛ր տրված դերանուններով՝ հարցական նշանով, կամ առանց դրա:

Ինչ, ուր, որքան, երբ:

... ցանկանաս, արի՛, իմ դուռը միշտ բաց է քո առաջ:

... կանչեցիր, որ չեկա:

... է փանում այս քարքարոյ ու անհրապոյր ճանապարհը:

... փանես, կգամ քեզ հեփ:

Ճամփորդն ... էր պափմում իր փեսած երկրների մասին:

Ես քեզ պափմում եմ, ... լսել եմ. ոչինչ չեմ հորինում:

... է խորությունը, որ չես ուզում մփնել:

Քարանձավ չմտավ, ... էլ համոզեցին ընկերները:

253. Կերերը փոխարինիր քրված բառերով:

Որոշյալ, անորոշ, փոխադարձ, հարցական, ժխտական:

Ա. Ո՛վ, ի՞նչ, ո՞ր, ինչպիսի՞, ինչպե՞ս, ե՞րբ, որփե՞ղ, ո՞ր, որքա՞ն, ինչքա՞ն, ինչո՞ւ, քանի՞, քանի՞սը բառերը ... դերանուններ են:

Բ. Ամեն, ամեն մի, ամեն ոք, ամբողջ, ամբողջը, ողջ, յուրաքանչյուր, յուրաքանչյուրը, բոլոր, բոլորը բառերը ... դերանուններ են:

Գ. Մեկն ու մեկը, ինչ-որ, մի, ուրիշ, այլ, որևէ, երբևէ, երբեիցե, մի քանի, ինչ-ինչ բառերը ... դերանուններ են:

Դ. Ոչ ոք, ոչ մեկը, ոչինչ բառերը ... դերանուններ են:

Ե. Իրար, միմյանց, մեկմեկու բառերը ... դերանուններ են:

Դերանունները գոյականների, ածականների, թվականների և մակբայների փոխարեն գործածվող բառերն են, որոնք ցույց են փալիս առարկաներ և հարկանիշներ՝ առանց անվանելու դրանք:

Դերանունները լինում են *անձնական, ցուցական, փոխադարձ, հարցական, հարաբերական, որոշյալ, անորոշ, ժխտական*:

Բայ

254. Ընդգծված արարահայրությունը մեկ բառով (բայով) փոխարինիր:

Բարկությունից կամաց-կամաց *գունալ* էր դառնում:

Տերևներն արդեն *դեղին էին դարձել*:

Նայացքն ավելի *ջերմ էր դարձել*:

Մի քիչ էլ *առաջ գնաց* ու կանգնեց:

Ուշ եկար, հյուրերն արդեն զնացել են:

Նրա այդ շարժումից թագավորը նորից *քար դարձավ*:

Ծառերի վրա *ծաղիկներ են բացվել*. զարուն է:

Քարը բակում *կույր արեց*, որ հաջորդ օրվանից գործն սկսի:

Ինչքան հեռանում էր, քայլերը *դանդաղ էին դառնում*:

Ամպեր են *հավարվել*, անձրև է գալու:

Դիմավոր բայեր և դերբայներ

255. Պարզի՛ր, թե ո՛րն է Ա և Բ խմբի բայերի տարբերությունը:

Ա. Փակում եմ, տեսա, եկել է, վառում ես, կբացի, պիտի երևա, լսում ես:

Բ. Փակում ենք, տեսանք, եկել են, վառում եք, կբացեն, պիտի երևան, լսում եք:

256. ա. Պարզի՛ր, թե ո՛րն է Ա, Բ և Գ խմբի բայերի տարբերությունը:

Ա. Թողել եմ, կառուցել ենք, հավանում եմ, բերեցինք, նկարվելու ենք, հասնեմ:

Բ. Թողել ես, կառուցել եք, հավանում ես, բերեցիք, նկարվելու եք, հասնես:

Գ. Թողել է, կառուցել են, հավանում է, բերեցին, նկարվելու են, հասնի:

բ. Պարզի՛ր, թե ո՛րն է Ա, Բ և Գ խմբի բայերի տարբերությունը:

Ա. Փնորում էի, եկել էին, անցնում էիք, վախեցել է, կովել էիք, խնամել ենք:

Բ. Փնորում եմ, գալիս են, անցնում ես, վախենում է, կովում եք, խնամում ենք:

Գ. Փնորելու եմ, գան, կանցնես, կվախենա, կկովեք, խնամելու ենք:

257. Տրված բայերից որին կարող ես՝ դերանուն ավելացրո՞ւ և դարձրո՞ւ ենթակայով պարզ համառոտ նախադասություն:

Օրինակ՝

վստահում եմ - ես վստահում եմ:

Մեծացար, մեծանալ, բերեցինք, բերելիս, ավելացնենք, ավելացրած, դի՛ր, դրած, անցնք, անցնող, կամենում է, կամեցող, կապրեն, ապրած:

258. Պարզի՛ր, թե ո՛րն է Ա և Բ խմբի բայերի տարբերությունը, անվանի՛ր դրանք և տրված նախադասությունները լրացրո՛ւ:

Ա. Աճել է, հագում են, փոշոտվեցինք, կգաս, բերելու եմ, շրապում էինք, հիշեցրու, աղմկում եք, լվաց, մաքրել էր:

Բ. Աճել, հագալիս, փոշոտված, գալու, բերել, բերած, շրապում, շրապող, հիշեցնող, աղմկելիս, լվացող, մաքրող:

Ա խմբի բայերը կարելի է անվանել ..., որովհետև ...:

Բ խմբի բայերը կարելի է անվանել ..., որովհետև ...:

259. Յուրաքանչյուր բառախմբի մեջ տրված բայն այնպես ձևափոխի՛ր,

որ բառախումբը նախադասություն դառնա:

Օրինակ՝

Առավուրից երեկո կարդալ - Առավուրից երեկո կարդում էի:

Շապ բարձր ջերմաստիճանից հալվել
 Պայուսակս մոռանալ
 Հանգստանալ մի փոքր
 Պարմությունից բան չհասկանալ
 Առավուրից երեկո նույն բանի մասին մտածել

260. Ուշադրություն դարձրո՛ւ Ա և Բ խմբերի բայերին (դիմափոք բայ, դերբայ) և լրացրո՛ւ նախադասությունը:

Ա. Ելնում է, շողում են, բարձրացել են, մեծացել եք, մեղադրենք, արդարացրո՛ւ, մեղմացար, բարեկամացանք:

Բ. Ելնել, ելնում, ելնելիս, շողալիս, շողում, բարձրացող, բարձրացել, մեծացած, մեծացել, մեղադրող, արդարացնել, մեղմանալ, բարեկամացած:

... խմբի բառերը կոչվում են *դիմափոք բայեր*, իսկ ... խմբինը՝ *անդև՛ բայեր* կամ *դերբայներ*:

261. Կետերը փոխարինի՛ր խաղալ բայից կազմված փոխած դերբայներով:

Խաղալ, խաղալիս, խաղացող, խաղացած:

Ինձ թույլ են փալիս ամբողջ օրը բակում:

Սիրում եմ նայել գնդակով ... մեծահասակներին:

Շապ ... խաղը նրան էլ չի հեմաքրքրում. միշտ նոր բան է ուզում հորինել:

Երեկոյան՝ ընկերների հեմ ... նորից հիշեց առավուրյան հանդիպումը:

262. Գրի՛ր յուրաքանչյուր շարքի բայաձևերի ուղիղ ձևերը:

Օրինակ՝

հուզվում է, հուզվեցիր, հուզվելիս, հուզվող - հուզվել:

Ա. Փոխում է, փոխեցի, կփոխեք, փոխած, չի փոխի, պիտի փոխեմ:

Բ. Իջնելիս, իջնում է, իջել են, իջավ, կիջնեմ, պիտի իջնեք:

Գ. Բարձրանում է, բարձրացավ, բարձրանալու ենք, բարձրանալիս, բարձրացող:

Դ. Դողում էիք, դողացող, դողում եմ, դողացել ենք, կդողա:

263. Տրված բայերի ուղիղ ձևերը գրի՛ր: Փորձի՛ր բացատրել, թե դրանք ինչո՞ւ են կոչվում անորոշ դերբայներ:

272. Մխալները գրի՛ր և ուղղի՛ր:

Ամեն անգամ իր արածը հիշելուց կարմրում էր:

Մանկությունս հիշելիս սիրտս դառնում է զինով...

Արարը հնձելիս էլ ականջը ձայնի էր:

Արարը հնձելուց հանկարծ իր անունը լսեց:

Փորելուց բահն ինչ-որ բանի դեմ առավ:

Ամեն անգամ այդ դուռը բացելուց հիշում էր իր վախը:

Մաքը վիրավորել էր մեխելուց:

273. Փակագծում տրված բայերը համապատասխանեցրո՛ւ նախադասությանը և գրի՛ր կետերի փոխարեն:

... (մոլեգնել) քամին դադարել էր:

Առավոտյան ... (տեղալ) անձրևից մի երկու ջրափոս էր մնացել միայն:

Ճամփորդելուց ... (ստանալ) հաճույքի և ... (տեսնել) հրաշալիքների մասին դեռ երկար կպատմի:

Մինչև հիմա հիշում են, թե ինչպես էր ամեն առավոտ, իր գեղեցիկ սև ձին ... (հեծել), անցնում հրապարակով:

Ամբիոնի մոտ ... (կանգնել) մարդը անհոգնել ճառում էր ինչ-որ բանի մասին:

Մշուշով ... (ծածկվել) գազաթը կբացվի, ու կտեսնես, թե մեր լեռն ինչքա՛ն բարձր է:

274. Տրված բայերից -ում վերջավորությամբ ձևեր (հարակալար դերբայներ) կազմի՛ր և դրանք գործածի՛ր նախադասությունների մեջ:

Օրինակ

Տնկել - տնկված: Թոռան տնկված ծիրանենին առաջին բերքն էր տալիս:

Կարդալ - կարդացած: Զո կարդացած բոլոր գրքերը ինչ-որ բանով նման են:

Կատարել, կաթել, հանել, խտացնել, սառեցնել, աղալ:

275. Կետերը փոխարինի՛ր տրված բայերի հարակալար դերբայներով:

Փորձվել, սովել, տաշել, ընկնել, բերել, կտրել, չտեսնել:

Կուշարը ...ի համար մանր է բրդում:

Քամու ...ը քամին կտանի:

... աղվեսը գույգ ուրքով է թակարդն ընկնում:

Ջուրը ... չեն բռնկվանա:

Թ-ի ...ը կլավանա, լեզվի ...ը չի լավանա:

... քարը գետինին չի մնա:

...ին չեն խփում:

Օրինակ

սրացած - սրանալ:

Թռչելիս, կանգնած, տեսանք, մեծացել էր, հավաքվեցին, բերում էր, ներկայանամ, ոգևորի, սողում է, թողնում է, լուսավորեցին:

264. *Նարցական դերանունը փոխարինիր փակագծում տրված բայից կազմված դերբայով: Սրացված բառերն ինչո՞վ են նմանվում:*

(Ո՞վ) հանկարծ մի բան մտաբերեց: (գոռգոռալ)

Տղաները սպասում էին. (ո՞վ) կարծես չէր շտապում: (խոսել)

Բախում ոչ ոք չկար. (ի՞նչը) քամին էր: (ալվել)

Ասածը (ինչպիսի) նորություն է. չէի սպասում, որ այսքան շուտ կիմանան: (վախեցնել)

(Ո՞ւմ) տեսքով լսում էր ու երբեմն-երբեմն գլխով անում: (հասկանալ)

(Ո՞վ) մի տղա էր՝ մոտիկ դնալով, ձեռքերը գրպանում: (սուլել)

265. *Տրված բայերից կազմիր -ոդ վերջավորություն ունեցող (ենթակայական) դերբայներ:*

Օրինակ

հասկանալ - հասկացող:

Վազել, կպչել, կանգնել, բերել, անցնել, տեսնել, ավերել, կառուցել, կարդալ, մեծանալ, վախենալ:

266. *Նարցական դերանունը փոխարինիր փակագծում տրված բայից կազմված ենթակայական դերբայով:*

(Ո՞վ) չէր էլ սպասում, որ իրեն լսեն. ասում էր ու շտապում առաջ: (հրամայել)

(Ի՞նչը) ինչ-որ մեկի վառած կրակն էր. ուրեմն մոտակայքում մարդիկ կան: (լուսավորել)

(Ո՞վ) դու ես, դու էլ ասա՛, թե որտե՞ղ փնտրեմ: (որոշել)

Պարզվեց, որ (ո՞վ) ընկերս է եղել: (հեղհեղ)

(Ո՞վ) պարզեցարվեց բյուրեղապակյա գավաթով ու կաշվե գնդակով: (հաղթել)

(Ի՞նչը) գեղն է. այդ երկրների միջև ուրիշ սահման չկա: (բաժանել)

267. *Կետքերը փոխարինիր փակագծում տրված բայերից կազմված ենթակայական դերբայներով:*

Ջուրը ... (մտնել) պիտի բորբկանա:

Ջուրն ... (ընկնել) անձրևից չի վախենա:

Պարի մեջ ... (մտնել) պիտի շորորա:

Ծովն ... (անցնել) առվում չի խեղդվի:
 Բոլորը նրան մոռացել էին, դուռը ... (բացել) չկար:
 Գայլից ... (վախենալ) անտառ չի գնա:
 Ճրագը վառ ... (սպիռել) այս երեխան է լինելու:
 ...ին (ասել) ... (լսել) է պետք:

268. Կերերը փոխարինի՞ր փակագծում գրված բայից կազմված համապատասխան դերբայով կամ այդ բայով և ժամանակ բառով կազմված բառակապակցությամբ, որոնք պարասխանեն ենթ հարցին:

Օրինակ՝

... թփերի փակ մի փայլող առարկա նկատեց: (թաքնվել) -
 ա) Թաքնվելու ժամանակ թփերի փակ մի փայլող առարկա
 նկատեց:

բ) Թաքնվելիս թփերի փակ մի փայլող առարկա նկատեց:

... փեսավ, որ անձանոթը քաղաքը լավ գիտե: (հեղհեղ)
 ... շար նոր ընկերներ ձեռք բերեց: (ճամփորդել)
 ... մի քանի էջ կորցրել են: (կազմել)
 ... շուրջն ամեն ինչ մոռանում էր, մտքով ուրիշ աշխարհ
 փնտրելով: (երագել)
 Ծառը ... արդեն մտածում է պրոպոզիցիայի մասին: (ստեղծել)

269. Տրված բայերից ենթ հարցին պարասխանող համակարար դերբայներ սրացի՞ր: Բացարկի՞ր, թե համակարար դերբայներն ինչպե՞ս են կազմվում:

Օրինակ՝

խոսել - խոսելիս:

Գրել, երգել, վազել, փնտրել, դուրս գալ, միտք անել, ընկնել, քարնել, հանգստանալ:

270. Փակագծում գրված բայերից ենթ հարցին պարասխանող բայեր՝ համակարար դերբայներ սրացի՞ր և գրի՞ր կերերի փոխարեն:

Մի օր՝ ծովափի մոտով ..., լսեցի մի քնքուշ ձայն: (անցնել)
 Մյուսն այստեղ ... ձիու քացու փակ էր ընկել: (կախել)
 Նրանք գնացին ... կայարանի սպասասրահում քնել էին:
 (սպասել)
 Գյուղի երիտասարդները յուրաքանչյուր անգամ նրան ...
 հարցնում էին: (հանդիպել)
 Ներքին գործեր ... շուրջն ամեն ինչ մոռանում էր: (կարդալ)

271. Փորձի՞ր բացարկել և փերջավորությամբ դերբայի համակարար անունը:

276. Փակագծերում տրված բայերը պահանջված ձևով (ներկա ժամանակով) գրիր:

Գեղեցիկ կենդանիներ են կարմիր կապիկները: Նրանք շիկակարմիր բուրդ ունեն, սև մոուրիկ ու սպիտակ կուրծք: Նրանք տափաստանը գերադասում են անտառից, շների պես մեծ ու հմակներ (կազմել) և մանրակրկիտ (գնել) կոճղարմատներն ու փրած ծառաբները, միջատներ ու թռչնաբներ (փնտրել), (շրջել) քարերը, որ որդ, կարիճ, սառդ կամ այլ համեղ խորտիկներ գտնեն: Ժամանակ առ ժամանակ (կանգնել) հեղուկ ուրբերին ու շուրջը (դիտել): Իսկ եթե խոտը բարձր (լինել), այնպես (ցատկել), ասես ուրբերի տակ զսպանակ կա: Վտանգի ամենափոքր նշանի դեպքում անգամ բարձր (ճչալ) ու գլխապարտո (սլանալ) կանաչի միջով: Վազելիս էլ մի թեթև (օրորվել), փոքրիկ, շեկլիկ վարձածիերի նման:

277. Տրված բայերը խոնարհի՛ր ներկա ժամանակով (կազմի՛ր ներկա ժամանակի բոլոր ձևերը՝ I, II և III դեմքով, եզակի և հոգնակի թվով) և պատասխանի՛ր հարցին:

Օրինակ՝

գրել - գրում եմ, գրում ենք,
գրում ես, գրում եք,
գրում է, գրում են:

Մտնել, կանգնել, կարդալ, զգալ:

Ի՞նչ վերջավորություն ունի ներկա ժամանակը կազմող դերբայը:
Ինչպե՞ս կարելի է անվանել այդ դերբայը:

278. Տրված բայերից կազմի՛ր ի՞նչ է անում հարցին պատասխանող ձևեր (ներկա ժամանակ):

Օրինակ՝

պարել - պարում է:

Ա. Կրկնել, խոնարհել, գնալ, տապալկել, հասնել, վերցնել, թռչել, անել, հանգստացնել, վերադառնալ, դնել, թողնել:

Բ. Գալ, լալ, փալ:

279. Փորձի՛ր բացատրել, թե ինչո՞ւ են -ում վերջավորությամբ դերբայներն անվանումանկարար դերբայ:

Բայի ներկա ժամանակին ինչպե՞ս է կազմվում:

Ո՞րն է փալ, լալ, զալ բայերի ներկա ժամանակի կազմության շեղումը բնիկանությունից:

280. Նախադասության բայերն արտահայտիր՝ ներկա ժամանակով:
Ընդգծված բայերի ներկա ժամանակի ձևն ինչն՞վ է փոքրերովում ներկայի
սովորական ձևից:

Գիրենիր ու այսքան ժամանակ լռում էիր:

Քո մասին ամեն ինչ *գիրենիր*:

Նա մի մորաքույր *ուներ*, որին շատ էր սիրում ու միշտ գնում էր
նրանց փուն:

Ավագակի մոտ մի կտոր ցամաք հացն *արժեր* այնքան, որքան
փապակած հավը:

Դու այսօրեղ *կայիր* և այն ժամանակ, երբ ոչ մեկը դեռ չէր
հայտնվել:

Այնքան մարդ *կար*, որ օդը չէր բավականացնում բոլորին:

Նա մի հին հեծանիվ *ուներ*՝ ներկը թափված, ճոռացող մի
հեծանիվ, բայց լավ էր, որ կար ու իրենն էր:

Արժեր, որ այդքան անհանգստանում էիր:

281. Պարմությունը փոխադրիր՝ ներկա ժամանակով (այսպես՝ Մի
մարդ զբաղվում է հացահատիկ մշակելով...):

Մի մարդ զբաղվում էր հացահատիկ մշակելով: Բայց նա չէր
բավարարվում իր աշխատանքի պրոդյուսերով, նախանձում էր և
գողություն անում: Այդ ագահության պարճառով Զևսը
զայրացավ և նրան մրջյուն դարձրեց: Բայց միջավայրի
կերպարանքի մեջ էլ նա բնույթը չփոխեց ու մնաց դաշտերում ու
կալերում վազվզող, ցորենի ու գարու պաշար հավաքող:

282. Պարմությունը փոխադրիր՝ ներկա ժամանակով:

Փյունիկցի վաճառականները մի անգամ Միջերկրական ծովով
փուն էին վերադառնում: Աֆրիկայից նրանք բնական սողա էին
փանում վաճառելու: Երեկոյան ճանապարհորդները ափ իջան՝
իրենց համար ուրելիք պարաստելու: Խարույկն արեցին, բայց
ավագուր ափին քար չգտան, որ կաթսան դնեին կրակին: Նավից
մի քանի կտոր սողա իջեցրին, օջախ սարքեցին, կերակուր
եփեցին, կերան և պանկեգին քնելու:

Առավոտյան որոշեցին մեկնելուց առաջ մի լավ նախաճաշել:
Կրակ անելու համար սկսեցին մոխիրը խառնել, և մոխրի մեջ մի
զարմանալի բան գտան: Դա քարի նման ամուր, ջրի նման
մաքուր ու պարզ, արևի փակ փայլվիղող ձուլածո զանգված էր:
Մարդիկ առաջին անգամ էին ապակի փեսնում: Նրանք գլխի
ընկան, որ դա ծնվեց կրակի մեջ՝ սողայից և ավազից:

283. Կազմիր՝ փրկված բայերի՝ ինչ եմ (եմ, է, ենք, եք, են) արել *հարցին*
պարասխառող ձևերը (յսոնարիիր) և որոշիր, թե ինչ վերջավորություն

ունի անցյալ ժամանակ կազմող այդ դերրայը:

Օրինակ

վերցնել - վերցրել եմ, վերցրել ենք,
վերցրել ես, վերցրել եք,
վերցրել է, վերցրել են:

Մտնել, հասնել, կարդալ, գգալ:

*284. Տեքստը փոխադրի՛ր անցյալ ժամանակով՝ սկսելով այսպես .
«Անտարկտիդայում հայտնաբերվել են քարածխի հսկայական
հանքեր...»:*

Անտարկտիդայում հայտնաբերվում են քարածխի հսկայական
հանքեր: Քարածուխը հսկայական ձարխոփի անտառների
քարացած մնացորդն է: Ուրեմն, լինում է ժամանակ, երբ
հարավային մայրցամաքում արևադարձային անանցանելի
անտառներ են աղմկում, թռչում են հսկայական մոծակներ,
ճահճային լճակներում կյանքը եռում է:

*285. Ընդգծված բայերը փոխի՛ր այնպես, որ ինչ է (են) արել հարցին
պատասխանեն: Փորձի՛ր բացատրել, թե ինչո՞ւ է այդ դերրայը կոչվում
վաղակարար:*

Այս գարունն էլ, ինչպես յուրաքանչյուր նոր գարուն, ինչ-որ չափով
տարբերվում է նախորդից: Մաքուր քարդինները մեկ մետրով
ավելի քարձրացան: Բազում տարիներ հզոր հսկայի պես
կանգնած վիթխարի ծառերը փտեցին ու վայր ընկան:
Ողողումից քայքայված ժայռերը փլվեցին, գետաբերաններում
երկարեցին ավազային ջրաբերուկները: Սրանք բնության մեծ
շրջապտույտի համեմատությամբ մանրուքներ են, բայց այդ
մանրուքներով են պայմանավորված մեծ փոփոխությունները:
Երկրաբանները գիտեն, որ քամին ու ջուրը ավերեցին ողջ
լեռնաշղթաներ:

*286. Տրված բայերն այնպես ձևափոխի՛ր, որ ա) ինչ արեց ն ք) ինչ է
արել հարցերին պատասխանեն (անցյալ ժամանակ): Ա և Բ խմբերի
բայերն ինչո՞վ են տարբերվում:*

Օրինակ

լսել- ա) լսեց, ք) լսել է:

խաղալ - ա) խաղաց, ք) խաղացել է:

Ա) Վազել, կտրել, փակել, աշխատել, հանդիմանել, թիավարել,
փոխանակել:

Բ) Աղալ, գնալ, գոռգոռալ, դողալ, դողալ, մրմռալ, մոմռալ,
թրթռալ, թովալ, կոկոալ:

287. *Տրված բայերն այնպես ձևափոխիր, որ ինչ արեց և ինչ է արել հարցերին պատասխանեն (անցյալ ժամանակ): Ստացվող ձևերն ինչո՞վ են նման:*

Օրինակ՝

թռչել - թռավ, թռել է:

Տեսնել, հասնել, մոռնել, սառչել, կորչել, հագնել, փախչել, կաշել, իջնել:

288. *Տրված բայերն այնպես ձևափոխիր, որ ինչ արեց և ինչ է արել հարցերին պատասխանեն (անցյալ ժամանակ): Ստացվող ձևերն ինչո՞վ են նման և ինչո՞վ են տարբերվում մյուս բայերից ստացվող ձևերից:*

Լինել, ուրել, գալ, պար գալ, ման գալ, ասել, դառնալ, վեր կենալ, անել, դնել, փանել:

289. *Տեքստի բայերն այնպես փոխիր, որ պատասխանեն ինչ արեց (արեցին) հարցին (անցյալ կարարյալ): Տրված և ստացված տեքստերը համեմատիր:*

Մի անգամ շվեդացի մի ճանապարհորդ՝ Սվեն Բրիստմանը, ակամայից լողի ռեկորդ է սահմանել: Ճանապարհորդելիս նա Կարմիր ծովում շոգենավից վայր է ընկել: Անձնակազմը ուղևորներից մեկի բացակայության մասին իմացել է վերջինիս անհետանալուց վեց ժամ հետո: Նավապետը հրամայել է կանգնեցնել շոգենավը: Բոլորը զարմացել են, երբ մի քանի ժամ հետո նկատել են հանգիստ ու անվրդով տեսքով դեպի նավը լողացող շվեդացուն:

290. *Տեքստի բոլոր բայերն արտահայտիր՝ անցյալ կարարյալ ժամանակաձևով (ինչ արեց):*

Երեսնական թվականներին լողորդ, օլիմպիական չեմպիոն Վալսմյուլլերը բոլորին հայտնի է դարձել՝ Տարզանի դերը խաղալով: Նրա հերոսը որս էր անում, մենամարտում գազանների հետ, կապկի պես ցարկում ծառից ծառ: Այդ թռիչքների ժամանակ նա արտաբերում էր վայրենի, դրամափրկական երանգներով լի, նշանավոր «Տարզանի ճիչը», որն այն ժամանակ փորձում էին ընդօրինակել երեխաները: Երկար ժամանակ այդ ճիչը վերագրվում էր Վալսմյուլլերի շնորհքին: Եվ միայն վերջերս է պարզվել, որ «Տարզանի ճիչը» երեք հայտնի երգիչների ձայներից է ստացվել և ձայնագրվել:

291. *Ընդգծված բայերը գրիր ճիշտ ձևով:*

Բրազիլիայում ապրում է մրջյունների մի հեղաբրքի տեսակ: Երբ մրջնանոցում բնակիչների թիվը շատ է մեծանում,

մրջյունների մի մասը հավաքվում, մի մեծ գունդ է կազմում: Այդ գունդը զլորվելով հասնում է մոտակա գետը կամ առվակը և լողում հոսանքի ուղղությամբ:

Նենց որ մրջյունների գունդը ցամաքի *հանդիպեց, ցրիվ եկավ, և* մրջյուններն իրենց համար նոր բնակարան *կառուցեցին*:

292. Փակագծերում տրված բայերը գրի՛ր պահանջված ձևով:

Երբ առաջ հրամանն ենք լսում, մենք, առանց վայրկյան անգամ մտաձելու, բայլերս (ուղղել) դեպի այն կողմը, ուր մեր դեմքն է: Եվ այսպեղ զարմանալի ոչինչ չկա: Մակայն երբ այդ նույն հրամանը մեր հեռավոր նախնիներն էին ստանում, (բայլել) ... դեպի աջ, որովհետև «առաջ»՝ առ + աջ, ստուգաբանորեն նշանակում է «դեպի աջ»:

Այդ ինչպե՛ս պատահեց, որ «աջ»-ը դարձավ «ուղիղ»:

Շար լեզուներում «աջ» միաժամանակ (նշանակել) նաև «ուղիղ», «ճիշտ», անգամ «ճշմարիտ»:

«Աջ» բառի այս իմաստի հեղ (կապվել) նաև «աջել»՝ «ճիշտ կողմը շուտ փալ», «գործերը աջ գնալ» արտահայտությունները, առաջ, առաջարկել, առաջին, հաջորդ, հաջող բառերը և հենց ինքը «հաջողություն» բառը:

293. Նախադասությունները լրացրո՛ւ:

Գրածդ բայը (բայերը) ընդգծի՛ր և համեմատի՛ր եղածների հեղ:

Եթե մարդիկ ծովում ապրեն,

Եթե երկրի վրա բամբներ չլիչեն,

Եթե փները գնդի ձև ունենային,

Եթե բոլոր մարդիկ իրար ճանաչեին,

294. Նախադասությունները լրացրո՛ւ:

Գրածդ բայը (բայերը) ընդգծի՛ր և եղածների հեղ համեմատի՛ր:

Եթե միշտ նույն եղանակը լինի,

Եթե մարդիկ իրար միտք կարդան,

Եթե ձիերը թևավոր լինեին,

Եթե ձայները փեսաների ու շոշափելի լինեին,

295. Նախադասությունները լրացրո՛ւ, գրածդ բայը (բայերը) ընդգծի՛ր և եղածների հեղ համեմատի՛ր:

....., ծաղիկներն ավելի ամուր ու ուժեղ կդառնան:

....., արամներն ավելորդ կլինեն:

....., մարդիկ աչքերը փակած ման կգային:

....., ոչ մեկը լողալ չէր կարողանա:

296. Նախադասությունները լրացրո՛ւ, գրածդ բայը (բայերը) ընդգծի՛ր և եղածների հետք համեմատիր:

-, ձկները խոտերի մեջ կհանգստանան:
-, բոլորը պապուհանները կբացեն:
-, դռները կանաչ ու կարմիր կներկերին:
-, մարդիկ հաշար ու համերաշխ կապրեին:

297. Համեմատիր՝ Կրկնած նախադասությունների դիմադրող բայերը և գրիր Կրկնածությունը:

- Հաջորդ գնացողը դու ես լինելու:
- Երանի՛ հաջորդ գնացողը դու լինես:
- Դու եղի՛ր հաջորդ գնացողը:
- Եթե էլի հրավեր լինի, հաջորդ գնացողը դու կլինես:
- Ուզում ես, թե չէ՝ հաջորդ գնացողը դու պիտի լինես:

298. Համեմատիր՝ Կրկնած նախադասությունների դիմադրող բայերը և գրիր Կրկնածությունը:

- Այդ անգամ մեր մարզիկն ավելի արագ էր վազում:
- Գոնե այդ անգամ մեր մարզիկն ավելի արագ վազեր:
- Եթե քամին դիմացից այդքան ուժեղ չփչեր, մեր մարզիկն այդ անգամ ավելի արագ կվազեր:
- Ուրիշ ելք չկար, մեր մարզիկն այդ անգամ ավելի արագ պիտի վազեր:

299. Պարզիր, թե Կրկնած նախադասությունների մեջ ո՞ր բառն է արտահայտում խոսողի վերաբերմունքը:

- Վաղվանից սովորելու ես մեքենա վարել:
- Վաղվանից սովորի՛ր մեքենա վարել:
- Վաղվանից պիտի սովորես մեքենա վարել:
- Որ ինձ լսես, վաղվանից կսովորես մեքենա վարել:
- Վաղվանից սովորես մեքենա վարել, ու արձակուրդն անցկացնենք մի սիրուն երկրում, շաբա սիրուն բաներ տեսնենք:

300. Տրված բայերի հրամայական բոլոր ձևերը կազմիր:

Օրինակ՝

հասցնել - հասցրո՛ւ, մի՛ հասցնի կամ մի՛ հասցրու,
հասցրե՛ր, մի՛ հասցնեք կամ մի՛ հասցրեք:

Հագցնել, անցկացնել, վախեցնել, սևացնել, հանգստացնել,
հասցնել:

301. Նախադասության բառերի հաջորդականությունը փոխիր:

Նշերանգին և կեդաղորությանն ուշադրությո՞ւն դարձրու:

Օրինակ՝

Կանգնի՛ր առջևում: - Առջևո՞ւմ կանգնի՛ր:

Մի՛ նստեր խոտերի մեջ:

Հասցրե՛ք փուն:

Եկե՛ք արագ:

Հանգստացե՛ք փանը:

Մի՛ վազեր շնչակտուր:

Իջեցրո՛ւ ցած:

Մի՛ մոտենա պատուհանին:

Դի՛ր անկյունում:

Կանգնեցե՛ք ուղիղ:

Բայերը խոսքում գործածվում են *դիմավոր և անդեմ* ձևերով: Բայի դիմավոր ձևերը ցույց են փալիս գործողության կատարման *ժամանակ, դեմք, թիվ*:

Հայերենում կա ութ *դերբայ՝ անորոշ, անկատար, ապակատար, վաղակատար, համակատար, հարակատար, ենթակայական, ժխտական*:

Անկատար, ապակատար, վաղակատար և ժխտական դերբայներով կազմվում են դիմավոր ձևեր: Նրանք խոսքում այլ կիրառություն չունեն:

Ժխտական խոնարհում

302. Նախադասություններն ըստ օրինակի ժխտական՝ դարձրու և փորձի՛ր բացատրել, թե ո՛ր դեպքում է է բայի ժխտականը չէ, ո՛ր դեպքում՝ չի:

Օրինակ՝

Ավտոբուսն արդեն եկել է: - Ավտոբուսը դեռ չի եկել:

Արտակը դեռ աշակերտ է: - Արտակն արդեն աշակերտ չէ:

Ա. Հնում ուժեղ ու ճարպիկ մարդկանց համարել են ակորբարներ:

Այս գարուն ծառը ծաղկել է:

Աղվեսի դուռը խաղողին հասնում է:

Ասաց, որ վաղը գալու է:

Բ. Քաղաքում արդեն մութ է:

Իմ ուզածը սա է:

Այս ծառը ծաղկած է:

Մեկին գումարած մեկը երկու է:

Քո վագրը շատ արագ է:

303. Նախադասությունները ժխտական դարձրու:

Ա. Վագրը մայրամուտից առաջ որսի է ելնում:
 Արարարյան դաշտում սոսյաց անտառ է պահպանվել:
 Արևը փաքացնում է հողը:
 Գեորգ շուրով վարարելու է:
 Մեր արագիլը եկել է:
 Բ. Սոսյաց անտառը սովորական փեղ է:
 Արդեն գարուն է:
 Օրը երկար է:
 Երկինքը մաքուր ու կապույտ է:
 Նկարը երևի մի քանի հազար տարեկան է:
 Այդ քարայրը հեռու է:
 Սա է ասածդ ամբողջի ճանապարհը:
 Նրան առաջ մղողը բարձունքում լինելու ցանկությունն է:

304. Միայն կազմված ժխտական ձևերն ուղղիր:

Երեկո չի: Մուրճը չի փրկել և չի ծածկել ոչինչ: Սամվելը չի ճամփում գեղեցիկ կահավորված ընդունարանում: Առաստաղից կախված ջահը բոլորովին չի լուսավորում սենյակը: Տանփրոջ քայլվածքն անհանգիստ չի: Նա միայնակ չի իր առանձնապահը: Նանկարծ դուռը չի բացվում: Ներս մտնողն ընկերը չի: Բավական չի՝ սպասեցներ մարդկանց:

Մակբայ

305. Տրված մակբայները փոխադարձորեն նախադասությունների մեջ:

Առաջ, արդեն, վերջերս, փեղնուրեղը, երբեք, լիովին, շար:

Իր երկու հարյուր տասնվեցերորդ ցարկը կատարելիս ամերիկացի ութսունյոթամյա թոշակառու Սմիթը հայտարարեց, որ պարտշուրով թոշեղը ... ուշ է:

Անգլիայում ... արտադրվում է էլեկտրոնային սարք, որը լեռներում կորած, ձյան մեջ թաղված ու վրանգված մարդկանց գտնելու հնարավորություն է տալիս:

Չեռքի գնդակը ... նման է ֆուտբոլին: ... հենց ֆուտբոլի դաշտում էլ ձեռքի գնդակ էին խաղում:

... հրուշակեղենի մի խոշոր ֆիրմա երեխաների համար ֆուտբոլի արքա Պելեի «արձանն» էր պատրաստել քաղցրավենիքով ու շոկոլադով: «Արձանի» չափերը ... համապատասխանում էին հոջակավոր ֆուտբոլիստի չափերին: Բայց երեխաները չէին ըմբռնել նվերի իմաստն ու ... կերել էին:

306. Տրված մակբայները փոխադարձորեն նախադասությունների մեջ:

Նաճախ, արդեն, շուրով, վերջ ի վերջո, հենց նոր, վաղուց, միշտ,

հերագայում, այսօր, գիշեր ու գօր, առաջին անգամ:

... գրանք այս ջրհորը, ջուրն էլ շափ սառն է ու համով, արի դու էլ խմիր:

Անապատում ջուրը ... էլ ոսկով են գնահատում:

Երեք հազար փարի ապրեց այն ծառը, որի փակ փիլիսոփա Պլատոնը ... գրուցում էր իր սաների հետ:

Պարառաքաղը համարյա ... ընդամենը չորս դար առաջ է հայրնագործվել: ... Ֆրանսիայի թագավոր Ների Երրորդն է օգրագործել, որովհետև ձեռքով ուրելիս ճերմակ օձիքը կեղտոտում էր:

Հարավային Ամերիկայի բնակիչները ... են սկսել կարտոֆիլ մշակել՝ 14 հազար փարի առաջ:

... առանց բանվորների գործարաններ են լինելու: ... արդեն Ճապոնիայի Նագոյա քաղաքում կա այդպիսին: Նրա փասնոթ ոռոգուներն աշխատում են ... և առանց հանգստյան օրերի:

Քաղաքային աղբի մեջ ... են լինում ջարդված ապակի ու հին շշեր: Գերմանացի ինժեներները դրանք օգրագործելու ձևն ... գտել են. ...դրանցից ջրափար խողովակներ են պարարասրելու:

307. Տրված մակրայներով նախադասություններ կազմիր:

Ա. Դեմ առ դեմ, ամենուրեք, դռնեղուռ, փեղ-փեղ:

Բ. Այսօր, վաղը, երբեք, երբեմն-երբեմն:

308. Տրված մակրայներով նախադասություններ կազմիր:

Ա. Դանդաղ, գիտակցաբար, հերգիսներ, միաձայն:

Բ. Քիչ-քիչ, բազմիցս, եռակի, ավելի ու ավելի:

309. Կերերը փոխարինիր տրված մակրայներով:

Լրիվ, ամբողջովին, բոլորովին, ամենևին:

Հուշերով փարված՝ ... մոռացել էր հոփն էլ, շներին էլ:

... չէր հիշում, թե որտեղ էր փեսել այդ դեմքը:

Ունեցած-չունեցածը ... կրակեց փոքր թոռանը:

... մութ չթողեց որևէ մեկին:

Աչքերից երևում էր, որ պարմածներին ... չի հավատում:

... ցավ չէր զգում:

Հումորի զգացումը ... կորցրել էս:

Ծերությունից ... մանկացել էր:

310. Տրված մակրայներով կազմիր նախադասություններ և փորձիր հասկանալ, թե նրանցից ամեն մեկը ինչ է ցույց տալիս:

Դեմ առ դեմ, հեռու, երեկ, միշտ, արագ, կամաց-կամաց, քիչ, ամբողջովին:

311. Տրված ածականներից ու գոյականներից ինչպե՞ս հարցին պատասխանող, գործողության հարկանիշ ցույց տվող բառեր (մակրայներ) կազմիր:

Օրինակ՝

հարուկ - հարկապես,

աստիճան - աստիճանաբար:

Վայրենի, քաջ, արի, մարդկային, մեղմ, մայր, ընկեր, խումբ, հիմն (հիմք), գաղափար, կամ(ք), համառ, խոր, զգույշ, քնքուշ, թեթև, շեղ, բարեկամ, գործնական, զիտակից, լուրջ, վայրկյան:

312. Գրիր մակրայներ, որոնք ցույց տան՝ ա) տեղ, բ) չափ ու քանակ, գ) ժամանակ, դ) ձև:

Մակրայները գործողության հապկանիշ ցույց տվող բառեր են: Մակրայները բաժանվում են չորս տեսակի՝

ա) գործողության կատարման տեղ ցույց տվող (տեղի մակրայ),

բ) գործողության կատարման ժամանակը ցույց տվող (ժամանակի մակրայ),

գ) գործողության կատարման ձևը ցույց տվող (ձևի մակրայ),

դ) գործողության չափ, քանակ ցույց տվող (չափ ու քանակի մակրայ):

Դրանով ըստ էության հասկանալի է, որ համայնականության հասկացությունը չի կարող լինել միայնակ, այլ պետք է ընդգրկի նաև այլ հասկացություններ, որոնք կապված են համայնականության հասկացության հետ:

Մենք կենտրոնացնում ենք ուշադրությունը համայնականության հասկացության հետ կապված հասկացությունների վրա, որոնք կարևոր են համայնականության հասկացության համակարգի համար:

Մենք կենտրոնացնում ենք ուշադրությունը համայնականության հասկացության հետ կապված հասկացությունների վրա, որոնք կարևոր են համայնականության հասկացության համակարգի համար:

Մենք կենտրոնացնում ենք ուշադրությունը համայնականության հասկացության հետ կապված հասկացությունների վրա, որոնք կարևոր են համայնականության հասկացության համակարգի համար:

ԿԱՊ

Կապ կոչվում են այն բառերը, որոնք դրվում են առարկա ցույց տվող բառերի վրա և օգնում են, որ այդ բառը կապվի նախադասության մեկ այլ անդամի հետ:

ՇԱԴԿԱՊ

Շադկապ կոչվում են այն բառերը, որոնք կապում են նախադասության անդամները կամ բարդ նախադասության կազմի մեջ մտնող նախադասությունները:

ԶԳԱՅԱԿԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔ

Զգայական վերաբերմունք արտահայտող բառերը կոչվում են ծայնարկություններ:

ԴԱՏՈՂԱԿԱՆ ՎԵՐԱԲԵՐՄՈՒՆՔ

Դատողական վերաբերմունք արտահայտող բառերը կոչվում են վերաբերական կամ եղանակավորող բառեր:

ՀԱՐԱՇՈՒՄԻ ԹՅՈՒՆ

ՀԱՐԱՇՈՒՄԻ ԹՅՈՒՆ

Շարահյուսություն

Պարզ նախադասություն

313. Ընդգծված բառի կամ բառակապակցության տեղը փոխելով՝ նախադասության իմաստը փոխիր:

Անապատային հողմը ավազի վիթխարի զանգվածներ է օդ հանում:

Կասպից ծովի ջրերը ամռանը երկար ժամանակ պահում են սրացած ջերմությունը:

Պարույրածն բարձրանալով՝ մրրիկն իր հետ վեր է հանում ավազի ամպեր:

Հարձակվող ավազներից խուսափող ժողովուրդները լքել են մշակված հողերը:

Մարդն իր շրջապատի մասին որոշակի պարկերացումներ ու գիտելիքներ ունի:

Նեոավոր նավարկության ելած հին աշխարհի ծովագնացները պարմում էին «խավար ծովի» մասին:

Գիշերվա լուռության մեջ լսվեց չարագուշակ բուռի կոինչը:

314. Քանի ձևով կարող ես՝ արված բառակապակցությունն ավելացրո՛ւ նախադասությանը:

Քամին ավազն ու կավափոշին շարքեց քաղաքի վրա: (անապատից բերած)

Բնության քանդակագործներից մեկն էլ քամին է: (անդուլ ու հերևողական)

Ավելի քան մեկ օր նահանգապետը, իր մարդիկ և ուղեկցողը մնում են ժայռի վրա: (մի քալ անգամ անել չցանկացող)

Ամազոն գետի շրջանում ապրողները դրա մեջ խորհրդավոր ուժ են տեսնում: (թնամաքար փրամադրված)

Ջրվեժի վրա ջրափոշու վիթխարի սյուներ են բարձրանում: (գոլորշու նմանվող)

Այդ հավերժական անձրևը՝ ջրվեժից բարձրացող ջրափոշին, կյանք է փախս շրջապատի փարթամ բուսականությանը: (մանրիկ կաթիլներից կազմված)

315. Ընդգծված բառի կամ բառակապակցության ճիշտ տեղը գրիր:

Բուրավեր մայիսյան գինարքի փունջ էր բերել:

Նրա ուսին կանգնել էր ձեռնասուն որսի բազեն:

Նայեց կապույտ ծիծաղից արցունքոտ աչքերին ու ամեն ինչ գլխի ընկավ:

Դրությունը փոխվեց անկեղծ, կրակոտ ու համոզիչ Արսենի

խոսքից հետո:

Ուրբա բլրակը բարձրանալիս սայթաքեց:

Որոտացող հաղորդավարի ձայնն ազդարարում էր քո հաղթանակը:

Մալբենադարանում պահվում են համաշխարհային արժեք ունեցող շատ հունական, հռոմեական հեղինակների գործեր:

316. Տրված ընդարձակ նախադասությունները դարձրո՛ւ համառոտ (ենթակայից և սորորոգայից կազմված):

Երեկոյան քաղաքում մեծ իրարանցում սկսվեց:

Մորաբերոջ ամուսինը ձեռնաստուն մի թռչուն ուներ:

Նա թռչուններին անգամ խոսել էր սովորեցնում:

Չղջիկները չեն կարողանում լույսին նայել:

Մեքենայացված գրադարանում աշխարհող մարդիկ չկան:

Այդ գրադարանը գործում է Հոլանդիայի Դեֆտ քաղաքի բարձրագույն փեխնիկական դպրոցում:

317. Տրված նախադասությունները համառոտի՛ր:

Արգելանոցում բուսական ու կենդանական աշխարհը պահպանվում է:

Այդ ծառի փարիքն անցնում է մեկ հազարամյակից:

Խիզախ ճանապարհորդին խոսքերն ու հուժկու հոսանքները չեն վախեցնում:

Փչովի նավակը նստած՝ նա Հիմալայներից իջնելու է Ինդոս գետի հոսանքով:

Թեթև, մեկվրեղանի ինքնաթիռ էր գնել:

Բարձունքից քաղաքն այցելուներին բոլորովին ուրիշ փեսքով է երևում:

Երեկոյան՝ մթնշաղին, միջափնյայի անլուծելի նվազախմբի աղմուկը հազարապարիկ ուժեղ հնչեց:

318. Տրված նախադասությունների սորորոգայլները համաձայնեցրո՛ւ ենթակաների հետ:

Օրինակ՝

Ինձ մոտ նոր դասագրքեր կա: - Ինձ մոտ նոր դասագրքեր կան:

Գարնանը օրերը երկարում է:

Նրա մագերը սև է:

Քո երգերն ամբողջ քաղաքում երգվում է:

Կաթվի աչքերը ճրագի պես վառվում էր:

Ուրախ էր անցնում նրա օրերը:

Ցրվերն ընկավ:

Ջրերը կտրվեց:

Գ-րածիդ մեջ սխալներ կա:

Քաղաքում ինչ-որ լուրեր է պարվում:

Այնպես փախան, որ հետքերն էլ չի երևում:

319. Պարզ համատուր նախադասություններն ընդարձակիր:

Ընկերդ վախենում է:

Նիշեցնեմ:

Պիպի համոզեմ:

Ծառը ծաղկել է:

Որդիս պիպի կարողանա:

Նիշի՛ր:

Վարահի՛ր:

Բերե՛ք:

320. Նախադասությունն ընդարձակիր՝ ավելացնելով ինչպիսի՛ կամ ո՛ր հարցին պատասխանող բառեր կամ բառակապակցություններ:

Օրինակ՝

Արկած որոնողները եկան: - Անսովոր ու վրանգավոր արկած որոնողները եկան:

Փղիկը պոկեց:

Սա պարմություն է:

Մարդիկ կորցնում են:

Վնասը մեծ էր:

Զինվորը զարմացրեց բոլորին:

321. Նախադասությունն ընդարձակիր՝ ավելացնելով ու՛մ կամ ինչի՛(ն) հարցերին պատասխանող բառեր կամ բառակապակցություններ: Ընդգծիր այն բառերը, որոնց դրանք լրացնում են:

Ընդարձակ ակվարիումներն սպասում են:

Մարգագետնում հայրը նայում է:

Զկներին ընդելացնում էին:

Երկար քայլելուց հետո հանդիպեցին:

322. Նախադասությունն ընդարձակիր՝ ավելացնելով ումի՛ց կամ ինչի՛ց հարցերին պատասխանող բառեր կամ բառակապակցություններ:

Սողոմոն Իմաստունը կախարդական մի մարանի էր ստացել:

Մարդիկ վաղուց են հրաժարվել:

Ընձուղյակները սարսափահար փախչում էին:

Թափվեց սովորական, սառը ջուր:

Նոզնե՛լ էր արդեն:

323. Նախադասությունն ընդարձակիր՝ ավելացնելով ինչպես, ինչ ձևով կամ ինչքան հարցերին պատասխանող բառեր կամ բառակապակցություններ:

Դիվանդը դեղը կույ չբովեց:

Երկինքը մթնել էր:

Ծերունին հոգնել էր:

Արջը կարծես փոքրացել էր:

Քանդակագործի արվեստանոցում քեզ էի սպասում:

324. Կներերի փոխարեն ինչպես հարցին պատասխանող բառեր կամ բառակապակցություններ գրիր:

Թեև Բիսմուկ էր, բայց ... դիմավորեց հյուրերին:

Թեև ձանձրացել էր, բայց ... լսում էր ընկերոջը:

Չնայած հոգնել էր, բայց ... կատարեց մոր հանձնարարությունը:

Չնայած ուշանում էր, բայց ... արեց ընկերոջ խնդրածը:

Թեև գիտեր փափի պատմելիքը, բայց ... սպասում էր նրա խոսելուն:

Չնայած շատ էր վախենում, բայց ... առաջ գնաց:

Թեև ինքն էլ դողում էր, բայց բաճկոնը ... գցեց ընկերուհու ուսերին:

325. Նախադասությունն ընդարձակիր՝ ավելացնելով ինչո՞վ կամ ում՞ով հարցին պատասխանող բառեր կամ բառակապակցություններ:

Կապիկն արագ-արագ իր բուրդն էր սանրում:

Այդ կինն անտառից միշտ էլ վերադառնում է:

Մարդն իր գործը անելու է:

Գլուխ էր գոլում:

326. Նախադասությունն ընդարձակիր՝ ավելացնելով ինչի՞ց կամ ինչ պարճառով հարցերին պատասխանող բառեր կամ բառակապակցություններ:

Չայնը գլուխը գցած երգում է:

Եկել են մեր քաղաքը:

Նավասարին հայտնվեց նավամբարում:

Նա կարծես թե մի քիչ շփոթվեց:

327. Նարցում արտահայտող բառերի փոխարեն համապատասխան բառեր կամ բառակապակցություններ գրելով՝ նախադասություններ ստացիր:

Ո՞ւմ ո՞վ ինչպիսին է:

Ի՞նչը ինչպես ինչ էր լինում:

Ինչի՞ ինչը ինչո՞վ ինչ է եղել:

Ո՞վ ինչ արեց ինչո՞ւ:

328. Նարցում արարահայրող բառերի փոխարեն համապարասխան բառեր կամ բառակապակցություններ գրելով՝ նախադասություններ ստացիր:

Երբվանից որտեղ ինչպե՛ս ինչ էր անում:

Որտեղով ո՞ր ովքե՛ր ինչ արեցին:

Ինչպե՛ս ինչպիսի՞ ո՞ւմ ինչ արեցի:

Ե՞րբ ովքե՛ր ինչ արեցին ինչո՞ւ:

Ինչի՞ ինչե՛րը որտեղի՞ց ինչ եղան:

329. Նախադասությունից հանի՛ր այն բառերն ու բառակապակցությունները, որոնք պարասխանում են փակագծում փրված հարցին:

Պոչը թակարդում թողած աղվեսը մյուս աղվեսներին համոզում էր ձեռք քաշել իրենց պոչերից: (ո՞ր)

Միջապրները շար գգայուն են մագնիսական դաշտի նկարմամբ: (ո՞ր, ինչքա՞ն)

Ծանոթ հսկիչին տեսնելով՝ կապիկն ինձ դարձրեց իր սև մոուլիկն ու թաթերն աղերսանքով մեկնեց: (ինչպիսի՞, ո՞ր)

Երկնքի կապույտի վրա թղթե նկարի նման սահող այդ երկու գեղեցիկ թռչունները շար անսպասելի, աղմուկով իջան մեր վերևի ճյուղին և երկար ու լուրջ գրույց սկսեցին: (ինչպիսի՞, ո՞ր)

330. Նախադասությունից հանի՛ր այն բառերն ու բառակապակցությունները, որոնք պարասխանում են փակագծում փրված հարցին:

Մի քանի րոպե սևեռուն գնում էին թրթուրները, կարծես հրաշք էին տեսել: (որքա՞ն ժամանակ)

Վախից գլխակորույս ճչալով՝ բոլոր կապիկները միանգամից խցկվեցին վանդակի ամենահեռավոր անկյունն ու այնտեղ էլ խուճապահար հրմշտում էին իրար: (ինչպե՞ս)

Նանուն ինձ նա խաղեր էր հորինում, իսկ երեկոյան առանձնանում էր իր սենյակում՝ դրանք գրավոր նկարագրելու ու դերալները մշակելու: (ինչո՞ւ)

Ակվարիումում ապրելուց ձանձրանալով՝ դելֆիններն այնտեղից փրկվելու համար հացադուլ են հայտարարում: (ինչ պարճառով, ինչի՞ համար)

Նա գիշեր-ցերեկ աշխատում էր իր կենդանաբանական այգին կարգի բերել ու վիարվում էր ամեն օր հայտնվող նորանոր արգելքներից ու մարդկանց անբարյացկամությունից: (ինչի՞ համար, ինչի՞ց կամ ինչ պարճառով)

331. Նախադասությունից հանի՛ր այն բառերն ու բառա-

կապակցությունները, որոնք պատասխանում են փակագծում տրված հարցին: Տրված և սրացված տեքստերը համեմատիր:

Մեքսիկական Չիապաս նահանգում մինչև հիմա գիտությանն անհայտ ծառագորտի մի տեսակ է գտնվել: (որտե՞ղ, ինչպիսի՞)
Որովայնի մաշկի թափանցիկությունից նրա ներքին օրգանները երևում են: (ինչի՞ց)

Այդ պատճառով գորտը «ապակե» անունն է ստացել: (ինչո՞ւ)
Գորտը զիշերն զբաղվում է մանր միջատներ որսալով: (ե՞րբ)

332. Նախադասությունից հանի՛ր այն բառերն ու բառակապակցությունները, որոնք պատասխանում են փակագծում տրված հարցին: Տրված և սրացված տեքստերը համեմատիր:

Աշխարհի «ամենափութորոլային» քաղաքը Անգլիայի Շեֆերդն է: (Ինչի՞)

Ֆուտբոլիստներն առաջին անգամ այնտեղ են անկյունային հարված խփել: (Ովքե՞ր, ե՞րբ)

Մարզիկներն ու հանդիսատեսներն առաջին անգամ այնտեղ են լսել դարավորի սուլիչի ձայնը: (Ովքե՞ր, որտե՞ղ, ո՞ւմ)

Այնտեղ են դարպասի վերևի պարանը ձողափայտով փոխարինել: (ինչի՞, ո՞ր)

1857թ. հոկտեմբերին այնտեղ հիմնադրվել է առաջին ֆուտբոլային ակումբը: (ե՞րբ, ո՞ր, ինչպիսի՞)

Նախադասության բազմակի անդամներ

333. Կետերը փոխարինի՛ր փակագծում տրված հարցին պատասխանող բառերով: Կեպաղորդայանն ուշադրություն դարձրու և փորձիր բացատրել:

..., ..., ..., ... ու ... մի քիչ ուշացել էինք: (ո՞վ)

Եղել էր բոլոր ..., ..., ...: (որտե՞ղ)

Ո՛չ ..., ո՛չ ..., ո՛չ էլ ... տան տեղը չգիտեին: (ո՞վ)

Ո՛չ ..., ո՛չ ... և ո՛չ էլ ... չէր պատմել: (ո՞ւմ)

Պայմանավորվեցինք, որ պիտի հեռանա ... էլ, ... էլ, ... էլ: (որտեղի՞ց)

334. Նախադասությունն ընդարձակիր՝ փակագծում տրված հարցին պատասխանող մի քանի բառ կամ բառակապակցություն ավելացնելով:

Խառնվել են իրար: (ինչե՞րբ)

Միտում են խաղալ: (որտե՞ղ)

Մի կենդանի մոտեցավ: (ինչպիսի՞)

Ծառերն օրորվում են քամուց: (ինչպե՞ս)

335. Նախադասությունն ընդարձակիր՝ փակագծում տրված հարցին պատասխանող մի բանի բառ կամ բառակապակցություն ավելացնելով:

Թռչունները սնվում են: (ինչո՞վ)

Դա զաղդրնի է պահվում: (ումի՞ց)

Մարյանները նկարագարված են պարկերներով: (ինչերի)

Ռոշել էր անպայման հասնել: (ինչի՞ն)

Միջանկյալ բառեր

336. Կերերը փոխարինիր՝ տրված բառերով և բառակապակցություններով: Կերադրությանն ուղարկությունն դարձրու և փոքրիկ բացառել, թե ինչո՞ւ են դրանք կոչվում՝ միջանկյալ բառեր և բառակապակցություններ (անկյալ - հին հայերեն՝ ընկած):

Ո՛վ զարմանք, ա՛յ քեզ միամտություն, երեխայի խելք, դե՛, բա՛:

Նավը մոտեցավ ժայռին և, ..., բոլոր մեխերը, պտուրակներն ու երկաթե ամրակները ճռալով դուրս սողացին իրենց տեղերից ու թռան դեպի ծայրը:

Կարճ ժամանակում նավը վերածվեց առանձին տախտակների, ...:

..., սա հեքիաթ է: Բայց այդպիսի մագնիսական ժայռի գոյությանը ժամանակին, ..., բոլորն էլ հավատում էին:

Մի բանի փարի առաջ, ..., որոշել էի անպայման գրնել այդ ծայրը:

337. Տրված բառերն ու բառակապակցություններն ավելացրո՛ւ նախադասություններին և կերադրիր:

Վա՛յ, մե՛ծ բան, այո՛, կարճ ասած, ոչինչ, մեր մեջ ասած:

Ոչ մի նոր բան չկար գրքում:

Նենց քեզ ենք ուղարկելու ճամբար:

Լավ դուրս եկանք անհարմար վիճակից:

Ձեռնոցներս դարձրում եմ մոռացել:

Եղած-չեղածը մի օրվա գործ չէ՛:

Շաք մի՛ մտածիր, ելքը կգտնենք:

338. Նախադասության մեջ կոչականների տեղը փոխիր՝ համապատասխանաբար փոխելով կերադրությունը:

Օրինակ

Այս բանաստեղծության մասին դուք ի՞նչ կասեք, պարո՞ն Թումանյան: - Այս բանաստեղծության մասին, պարո՞ն Թումանյան, դուք ի՞նչ կասեք: Պարո՞ն Թումանյան, այս բանաստեղծության մասին դուք ի՞նչ կասեք:

Դուք արդեն ասվածին ավելացնելու բան ունե՞ք, պարոնա՛յք վկաներ:

Դու էլ բան հորինեցիր, ա՛յ աղջիկ, ծովափին այդպիսի բան չենք տեսել:

Կարենի՛ եղբայր, ինչո՞ւ մեր ընկերոջն էլ չես բերել քեզ հետ:

Նախադասությունների տեսակներն ըստ հնչերանգի

339. *Տրված նախադասությունների միջև եղած բոլոր տարբերությունները գրիր ու բացատրիր:*

Ա. Ինչքա՛ն սպասենք հայտնվելու:

Բ. Ինչքա՛ն սպասենք հայտնվելու:

Ա. Ի՛նչ օգուտ է տալու քո հայտնագործությունը:

Բ. Ի՛նչ օգուտ է տալու քո հայտնագործությունը:

Ա. Նիմա ճառ ես ասելու քո նախագծի առավելությունների մասին:

Բ. Նիմա ճառ ես ասելո՞ւ քո նախագծի առավելությունների մասին:

Գ. Նիմա ճա՛ռ ես ասելու քո նախագծի առավելությունների մասին:

Դ. Նիմա ճա՛ռ ասա քո նախագծի առավելությունների մասին:

Ա. Դու այդ վիճակից դուրս գալու միջոց գտար:

Բ. Դու այդ վիճակից դուրս գալու միջոց գտա՛ր:

Գ. Դու այդ վիճակից դուրս գալու միջոց՝ գտար:

Դ. Դու գրի՛ր այդ վիճակից դուրս գալու միջոց:

340. *Տրված նախադասությունները փոխի՛ր այնպես, որ հարցում, հրաման կամ հորդոր, բացականչություն արտահայտեն: Ուշադրություն դարձրո՛ւ կերպադրությանը:*

Օրինակ՝

Երկրի երկնագույն մուշտակն աղտոտում են սև մրրիկները: - Երկրի երկնագույն մուշտակն աղտոտե՛ք, սև՝ մրրիկներ: Երկրի երկնագույն մուշտակն աղտոտո՞ւմ են սև մրրիկները: Երկրի երկնագույն մուշտակն աղտոտո՞ւմ են սև մրրիկները:

Կապույտ ջրերն ակոսող նավերը հողի վրա անելիք չունեն:

Ներիտյուն գրոսանքի սիրահարները մյուսներից ավելի երկար են ապրում:

Մի բելգիացի տասնմեկ վազոն ունեցող գնացքը ավամներով շարժել է տեղից:

Իսպանացի մի մարդ երեսուն տարի բոլորովին չի քնել:

Այս տղան ինձ օգնության կգա:

Կայծակը նորից լուսավորեց այդ զարհուրելի տեսարանը:

Օլիմպիական մրցումների ծրագրերի մեջ մտցված առաջին ձմեռային մարզաձևը գեղասահքն է:

Նախադասության մեջ բառերի դասավորությունը (*շարադասություն*) կարող է լինել ազատ կամ կայուն: Շարադասությունն *ազատ* է, երբ բառերի կամ բառակապակցությունների տեղափոխության դեպքում արտահայտված միտքը չի փոխվում: *Կայուն* է, երբ բառերի տեղափոխությամբ հնարավոր է մտքի փոփոխություն կամ խնդրում:

Նախադասության մեջ մտնող բառերը հիմնականում կապվում, հարաբերվում են իրար հետ (իրար հետ համաձայնում են, իրար լրացնում են և այլն):

Բացի *զլխաժոր անդամներից* և *լրացումներից*՝ նախադասության մեջ կարող են լինել նաև բառեր ու բառակապակցություններ, որոնք մյուս բառերի հետ որևէ հարցով չեն կապվում, որևէ անդամի չեն լրացնում: Դրանք սովորաբար խոստդի վերաբերմունքն են արտահայտում հաղորդվող մտքի նկատմամբ, լրացուցիչ տեղեկություն են հաղորդում կամ ցույց են տալիս, թե ո՞ւմ է ուղղված խոսքը: Դրանք են *միջանկյալ բառերն ու արտահայտությունները, կոչականները*:

Խոստդի վերաբերմունքը հաղորդվող մտքի նկատմամբ արտահայտվում է նաև հնչերանգի միջոցով: Ըստ հնչերանգի՝ նախադասությունները լինում են *պարամոդական, բացականչական, հարցական, հրամայական*:

Բարդ նախադասություն

341. Ա և Բ խմբերի նախադասությունները համեմատիր: Ինչ տարբերություն կա:

Ա. Մեռյալ ծովի ջուրն այնքան աղի է, որ դրա մեջ ոչ մի կենդանի էակ չի կարող ապրել:

Մարդն այնտեղ չի կարող սուզվել, քանի որ այդ ծովի ջուրը մարմնից ավելի ծանր է՝ այնտեղ լուծված աղերի պարունակով: Լողալ ցանկացող մարդն անընդհատ ջրի երես է դուրս գալիս, ինչպես հավի ձուռն է դուրս լողում աղի ջրի միջից:

Բ. Մեռյալ ծովի ջուրը շատ աղի է: Դրա մեջ ոչ մի կենդանի էակ չի կարող ապրել:

Մարդն այնպեղ չի կարող սուզվել: Այդ ծովի ջուրը մարմնից ավելի ծանր է՝ այնպեղ լուծված աղերի պարփառով:
 Լողալ ցանկացող մարդն անընդհատ ջրի երես է դուրս գալիս:
 Այդպես հավի ձուն է դուրս լողում աղի ջրի միջից:

342. Նախադասություններն ավարտիր և համեմարիր՝ ուշադրություն դարձնելով շաղկապներին ու հարաբերական դերանուններին:

Հաճախ պարահարար ենք գտնում այն, *ինչին որ*:

Հաճախ պարահարար ենք գտնում այն, *ինչ որ*

Հաճախ պարահարար ենք գտնում այն, *ինչից որ*

Հաճախ պարահարար ենք գտնում այն, *ինչով որ*

Հաճախ փարիներով փնտրածը պարահարար ենք գտնում, *իսկ*

Հաճախ փարիներով փնտրածը պարահարար գտնում ենք, *բայց և այնպես*

Հաճախ փարիներով փնտրածը պարահարար ենք գտնում, *քանի որ*

Հաճախ փարիներով փնտրածը պարահարար ենք գտնում, *որպեսզի*

343. Նախադասությունները լրացրո՛ւ:

Երբ, նա մեն-մենակ քայլում էր իր գեղեցիկ պարպեզներում:

Վերջապես, երբ, դուրս եկավ թփերի միջից:

Եթե, ջիններն ու իֆրիփները (արևելյան հեքիաթների հերոս ոգիներ են) կովարարներին անապարի սպիտակ ջորիներ կամ նուան հատիկներ կդարձնեին:

Թե որ, ես էլ առանց հակառակվելու ու քննարկելու կհավարամ:

Ինչը որ, անտառի ամենահասարաբուն ծառի փակ է պահված:

344. Կետերը փոխարինիր նախադասություններով: Այդ նախադասությունները ո՞ր անդամի միջոցն են լրացնում:

Քաղցած աղվեսը, որը, արլորին համոզում էր:

Իմ Չամլիի (կապիկ է) նման ուղեկցի հեպ, որը, հեշտ չէր ռեսպորան մտնել:

Մի բարձրահասակ, նիհար փղամարդ էլ, որի, մեքենայի մոտ էր սպասում:

Իմ գազանանոցի կենդանիները, որոնց, արշավի իմ ընկերներն են:

Վանդակում, որտեղից, կերի արկղն էր միայն մնացել:

345. Կերերը փոխարինիր նախադասություններով: Դրանք փրկած նախադասության ո՞ր անդամի միջոցն են լրացնում:

-Քո ասածները կգարմացնեն նրան, ում:

Հենց այդ պահին տեսավ նրան, ումից:

Երբ պիտի սովորես, որ:

Այդ լճի ափին լինելուց հետո նա մեծ ոգևորությամբ էր նկարագրում, թե:

Անխնա ջարդուփշուր էր անում այն ամենը, ինչ որ:

346. Երկրորդ նախադասությունը փակագծում փրկված շաղկապական բառով միացրո՞ւ առաջինին (ընդգծված բառերը հանիր կամ փոխիր): Ստացված բարդ նախադասության մեջ ո՞րն է երկրորդական նախադասությունը:

Օրինակ

-Քաղաքի ճանապարհին մի բազմություն տեսա: Դրան մեր հին ծանոթն էր առաջնորդում: (որին) - Քաղաքի ճանապարհին մի բազմություն տեսա, որին մեր հին ծանոթն էր առաջնորդում:

Խալիֆաները հիմնեցին և մայրաքաղաք դարձրին Բաղդադը:

Բաղդադի գեղեցիկ ճարտարապետությունն ու շքեղությունն առասպել դարձան: (որի)

Գիտնականի հետաքրքրությունը գրավեց մի բարձունք: Դրա վրակ հին քաղաքի ավերակները պիտի լինեին, ըստ ավանդության: (որի)

Վանքի խցում նստել է մի ծերուկ: Նա գրքեր է քննում խորասույգ: (որը)

Կար ու չկար, մի ձկնորս կար: Մի գիշեր այդ ձկնորսը շալակեց իր ուռկանն ու ծովափ իջավ: (որը)

Տաճարի քրմերը մի էշ ունեին: Իրենց թափառումների ժամանակ այդ էշով նրանք բեռ էին փոխադրում: (որով)

347. Երկրորդ նախադասությունը փրկված շաղկապական բառով միացրո՞ւ առաջինին (ըստ անհրաժեշտության փոփոխություններ արա): Որո՞նք են երկրորդական նախադասությունները, ինչ հարցի են պարասխառում և մյուս նախադասության ո՞ր բառի հետ են կապվում:

Շուրով հայտնվեց ժայռաբեկորի մոտ: Դրա վրա կանգնած էր ընկերը: (որի)

Վեպի հերոսները կառուցեցին մի տիեզերանավ: Դրանով համարձակ թռան դեպի Լուսին: (որով)

Պարկերացրեք գնդաձև մի սարք: Դրա մեջ երկու մարդ է տեղավորվում: (որի)

Վիպասանը շար հետաքրքիր էր ներկայացնում պահը:

Միջնոլորակային նավը ճանապարհ ընկավ: (երբ)

Ներոսները հայտնվեցին հեղաքրքիր մի աշխարհում: Այնպեղ
ամեն ինչ անսովոր էր: (որպեղ)

348. Նախադասությունները փոխված շաղկապական բառերով միացրո՛ւ
և ստացի՛ր բարդ նախադասություններ: Որո՞նք են երկրորդական
նախադասությունները, ի՞նչ հարցի են պատասխանում և մյուս
նախադասության ո՞ր բառի հետ են կապվում:

Ժյուլ Վեռնը մանրամասն պատմում է: Ինչպե՞ս են երեք
խիզախները ժամանակն անցկացրել դեպի Լուսին սլացող արկի
մեջ: (թե)

Նամառոփակի բացառքեմ քեզ: Ինչպե՞ս է ջուրը ներգործում
կրակի վրա: (թե)

Դուք անշուշտ հասկանում եք: Քամին ու կրակը միասին են
աշխարհում: (որ)

Բոցն սկսեց լիզել խոփը: Ծերունին հանկարծ վճռական փեսք
ընդունեց: (երբ)

Անախորժ պատահականությունները կարծես վերջացան: Ես
արշավախմբի գիտական նպատակների մասին մտածելու
հնարավորություն ստացա: (երբ)

349. Նոր նախադասություններ ստացի՛ր՝ ընդգծված երկրորդական
նախադասությունները հանելով: Ինչպիսի՞ նախադասություններ
ստացվեցին:

Յակուբիայում ամբողջովին աղի գետ կա, որի անունը հենց
Մոլյանկա է:

Կարմիր ծովի ափի երկայնքով մի հողաշերտ է ձգվում, որն
ակոսված է բազմաթիվ հովիտներով ու զառիթափ լանջերով:
Այդ հովիտները հարմար են ճամփորդության համար, որովհետև
մարդկանց պաշարպանում են ավազի ու փոշու հողմերից:

Եթե ստիպված քայլելու եք ճահճուրով, հետքերդ երկար փայլ
վերցրեք:

Տրինիդադ կղզում ասֆալտի լիճ կա, որի վրա կարելի է ազատ
ու անվնաս քայլել:

Բնության մեջ արատավոր երևույթներն ավելի շատ են, քան
մենք կարծում ենք:

350. Նամենարիի Ա և Բ նախադասությունները և փորձի՛ր բացատրել,
թե ի՞նչ դեր ունի բոլորը: Մնացած նախադասություններից ինքդ հանի՛ր
ընդգծված բառերն ու կեդրադրի՛ր:

Ա. Ոմանք գնում էին ձիերով, իսկ ոմանք էլ գնում էին ուղքով:

Բ. Ոմանք ձիերով էին գնում, ոմանք՝ ուղքով:

Ա. Ո՛վ կալարմի, թե ինչեր են եղել այս կողմերում:

Բ. Ո՛վ կալարմի՝ ինչեր են եղել այս կողմերում:

Սևին սապոնն ինչ կանի, խնին *ինչ կանի* խրապր:

Անբանը հաց ուտելիս առողջ է, գործ անելիս է հիվանդ:

Զգիվեմ, թե ինչը ճիշդ կլինի:

351. Ընդգծված բառերը նախադասություններից հանիր և կեղտադիր:

Ես սրբիկներ եմ սիրում, իսկ դու *սիրում ես* անողորբը:

Դու մի բան ես ասում, ընկերդ մի ուրիշ բան է *ասում*:

Սերն անվերջ է, բարին անհապառում է:

Դու զիտես, որ մեր քաղաքում մարդիկ բարի են:

Մարդը հասկացավ, որ բոլորն էլ սիրում են իրեն:

Հայրս ասաց, որ բոլորս միասին ենք գնալու հյուրերին դիմավորելու:

Ես կարծում էի, թե բոլոր մարդիկ ինձ նման են մտածում:

Հասկացողին մեկ *ասա*, չհասկացողին ասա հազար ու մեկ:

Թվում է, թե դա մոռացված մի անկյուն է:

352. Զննիր նախորդ երկու վարժության օրինակները և պարզիր, թե նախադասության ո՞ր անդամների զեղչման դեպքում է դրվում բույժը:

Բարդ նախադասության կազմի մեջ մտնող նախադասությունները սովորաբար կապվում են շաղկապական բառերով (*շաղկապներով* ու *դերանուններով*):

Բարդ նախադասության մեջ կարող են լինել գլխավոր և երկրորդական նախադասություններ: Երկրորդական նախադասությունները հարցով կապվում են գլխավորի որևէ անդամի հետ և լրացնում նրա մի պքը:

Բարդ նախադասության կազմի մեջ մտնող նախադասությունները կարող են նաև չլրացնել իրար (լինել համագոր, համադաս):

Ուրիշի ուղղակի և անուղղակի խոսք

353. Ուշադրություն դարձրու Ա, Բ, Գ խմբերի նախադասությունների կեղտադրությանը, կեղտադրական փոքրբնությունները գրիր և օրինաչափությունը փորձիր բացատրել:

Ա. Հյուրն առաջ անցավ ու ներկայացավ.

- Բժշկապետ Նոր:

Եթե խոսքին կասկածող էր լինում, ավելացնում էր.

- Էս հասակս քաշել, նո՞ր պիտի սուր խոսեմ:

Թորոսիկը հարցրեց.

- Պապի՛, նավը մեզ ո՞ր պիտի տանի:

Մարգարը նայեց թռռան կայարան աչքերին, աչքերի մեջ տեսավ անհեր կորած որդու պարկերը և զսպելով իրեն՝ ասաց.

- Մեր երկիրը, յավրիս...

Բ. - Իսկ փաստաթուղթ ունե՞ք, - հարցրեց տարօրինակ այցելուի տեսքից շփոթված հայրիկը:

- Տղա՛ ջան, ի՞նչ հերարքքի՞ր գրուցակից ես, ափսոս, նոր իմացա, - զարմացավ հայրիկը:

- Տղա՛ ջան, նստի՛ր այգում, մենք շուրով կգանք, - ասաց հայրիկը:

Գ. - Այն ժամանակ, պարոններ, ես դեռ ուսանող էի, - սկսեց նա անմիջապես, - և բնակվում էի Մոսկվայի ծուռ փողոցներից մեկում:

- Ախ, ի՞նչ գեղեցիկ է, ի՞նչ գեղեցիկ է, - կրկնում էր նա անդադար, - երևում է, որ նվիրողը ճաշակով մարդ է:

- Ջրարարակե՛ն, - կրկնեց նա, - երբե՛ք:

354. Ընդգծված նախադասությունը (հեղինակի խոսքը) գրի՛ր՝

ա) ուրիշի ուղղակի խոսքից հետո,

բ) ուրիշի ուղղակի խոսքի մեջ:

Փոքրիկ իշխանն ասաց.

- Ինձ միշտ թվում էր, թե իմ տանն էի:

Նկար նա խոստովանեց.

- Այն ժամանակ ոչինչ չէի հասկանում:

355. Ընդգծված նախադասությունը (հեղինակի խոսքը) գրի՛ր՝

ա) ուրիշի ուղղակի խոսքից առաջ,

բ) ուրիշի ուղղակի խոսքից հետո:

- Բեզ հեր խաղալ չեմ կարող, - պապասխանեց աղվեսը, - ես ընտրելագամ չեմ:

- Վարվելակարգը թույլ չի տալիս միապետի ներկայությամբ հորանջել, - ասաց թագավորը, - քեզ արգելում եմ հորանջել:

356. Գրի՛ր երկխոսություն, որը բաժանում էս լսել (կարող ես նաև հորինել):

357. Գրի՛ր երկխոսություն, որը կանգառում էս լսել (կարող ես նաև հորինել):

358. Ընդգծված անուղղակի խոսքը դարձրո՛ւ ուղղակի:

Ծերունին հայտարարեց, թե հասավ վճռական գործողությունների դիմելու ժամանակը:

Որսորդն ասում էր, որ տափաստանում հրդեհը հրդեհով են հանգցնում:

Արարը հարցրեց, թե որտեղից պետք է վերցնի արկղիկը:

Փոքրիկը բոլորին հարցնում էր, թե ինչպե՛ս են կրակ անում՝ առանց լուցկու:

Ուսուցիչը հարցրեց, թե ո՞վ կարող է շոտ փված բաժակում ջուրը պահել այնպես, որ չթափվի:

359. Անտղական խոսքը դարձրո՛ւ ոտղական՝ ընդգծվածը (հեղինակի խոսքը) գրելով ա) ոտղական խոսքից առաջ, բ) ոտղական խոսքից հետո, գ) ոտղական խոսքի մեջ:

Նավաստու ընկերը զարմացավ, թե ծովում ինչպե՛ս են նավերն իրար ձգում:

Մրցույթի կազմակերպիչը հայտարարեց, որ հաղթում է նա, ով ամենից դանդաղ է վարում մեքենան ու վերջինն է հասնում վերջնագծին:

Մարզիչն ասաց, որ ճապոնիայում ոստիկանությունը գրանցում է կարապետի դասընթաց անցած մարդկանց ու նրանցից սպորագրություն է վերցնում, որ այդ մարզաձևի միջոցները հարձակման համար չեն օգտագործելու:

360. Որտեղ կեդրադրված չէ, կեդրադրի՛ր:

Չուկը երբ ուշքի եկավ, դարձավ ասաց մարդու լեզվով Բարի փղա, ի՛նչ որ սիրող կուզե, ասա՛, ես կկատարեմ քո արած լավության փոխարեն:

Ինձ մի այնպիսի հնար փուր, որ մարդու կրծքի փակ քարը իսկական սիրտ դարձնեմ ասաց պարսնին՝ մի փոքր մրաժեղուց հետո:

Դու սեր ես ուզում, հրաշալի՛ փղա, շա՛ր լավ, կտրի՛ր ծովափի եղեգներից մեկը, սրինգ շինիր և գնա՛ մարդկանց մեջ երգի՛ր խրապեց ձուկը եւ երբ փեսենս, որ նրանց աչքերը արցունքով լցվեցին, իմացի՛ր, որ քարը սիրտ դարձավ:

Եվ փաթաթվելով ալիքների մեջ՝ նա սուզվեց ծովի խորքը:

Ես վաղուց էի հայրնելու իմ մրադրությունը ասաց նա:

Իմ գնալու ժամանակն է ասաց թագավորին այլևս անելիք չունեմ այսրեղ:

Խոռովել եմ իմ ծաղկից խոսքովանեց Փոքրիկ իշխանը:

Ես անընդհար ուզում եմ հանգստանալ ասաց լապտերավարը: Թագավորին էլ ասաց:

Իմ գնալու ժամանակն է:

Չկարողացա ինձ գուպել շփոթված ասաց Փոքրիկ իշխանը:

Լսում եմ քեզ ասաց աշխարհագրագետը:

361. Ուշադիր կարդա և պարզիր՝ ուրիշի ուղղակի խոսքն անուղղակի դարձնելիս որ բառերն են ուրիշ բառերով փոխարինվում, որոնք են իրենց ձևը փոխում, ինչ բառեր են ավելանում:

Ա. Առյուծն ու մարդը միասին ճանապարհ էին գնում: Մարդը պարծեցավ.

- Ես առյուծից էլ զորեղ եմ:

- Ո՛հ, ես եմ ավելի ուժեղ,- հակաճառեց առյուծը:

Մի քիչ էլ առաջ գնացին, ու մարդը սալաքարերի վրա նախշազարդեր ցույց տվեց, որոնք մարդու ոտքի տակ ընկած, հլու-հնազանդ առյուծներ էին պատկերում:

- Ա՛յ,- ասաց նա,- առյուծների վերջը սա է:

- Մա՛րդ,- պատասխանեց առյուծը,- եթե մենք էլ քարերի վրա նկարեինք, դու առյուծների թաթերի տակ ընկած շա՛տ մարդիկ կտեսներ:

Բ. Առյուծն ու մարդը միասին ճանապարհ էին գնում: Մարդը պարծեցավ, թե ինքն առյուծից էլ զորեղ է: Առյուծը հակաճառեց, որ ինքն է ավելի ուժեղ:

Մի քիչ էլ առաջ գնացին, ու մարդը սալաքարերի վրա նախշազարդեր ցույց տվեց, որոնք մարդու ոտքի տակ ընկած, հլու-հնազանդ առյուծներ էին պատկերում ու ասաց, որ առյուծների վերջը դա է: Առյուծը մարդուն պատասխանեց, որ եթե իրենք էլ քարերի վրա նկարեին, նա առյուծների թաթերի տակ ընկած շատ մարդիկ կտեսներ:

362. Պատասխանիր հարցերին (տե՛ս նախորդ վարժությունը):

Ուրիշի ուղղակի խոսքը անուղղակի դարձնելիս՝

ա) ի՞նչ է լինում կոչականը.

բ) ի՞նչ են լինում պատասխանական բառերը, ձայնարկությունները.

գ) ինչպե՛ս են փոխվում դերանունները.

դ) ինչպե՛ս են փոխվում դիմավոր բայերը,

ե) ինչպե՛ս է փոխվում կերպարությունը:

363. Ուրիշի ուղղակի խոսքերն անուղղակի դարձրո՛ւ: Ընդգծված բառերին ուշադրություն դարձրո՛ւ:

Օրինակ՝

Ծովից դուրս եկած խեցգեղինն ընկավ աղվեսի ճանկն ու տեսնելով, որ աղվեսն իրեն ուրելու է, ինքն իրեն շնչաց. « *Նա՛, տե՛ղն է ինձ, ես ծովի բնակիչ եմ, ինչո՞ւ ցանկացա ցամաքի վրա ապրել*»: - Ծովից դուրս եկած խեցգեղինն ընկավ աղվեսի ճանկն ու տեսնելով, որ աղվեսն իրեն ուրելու է, ինքն իրեն շնչաց, որ *իրեն* տեղն է, *ինքը* ծովի բնակիչ է, ինչո՞ւ *ցանկացավ* ցամաքի վրա ապրել:

ա) Գայլը մի անգամ զառան մեջքին նստած ագռավ փեսավ ու խոր հոգոց հանելով ասաց.

- Այ ագռավ, երջանիկ աստղի փակ ես ծնվել, ուր էլ նստես, ինչ էլ կոկոսա, քեզ բան չեն ասի: Իսկ որ քո փոխարեն ես լինեի, մարդիկ հիմա մեծ աղմուկ կբարձրացնեին:

բ) Ծովից ու ճամփորդությունից հոգնած հարուստը ծովայիններին ասաց.

- Մե՛, եթե նավն իսկույն ափ չհասցնեք, բոլորիդ կքարկոծեմ: Նավաստիներից մեկը պարասխանեց.

- Բա երանի չէ՞ր, մենք էլ կուզեինք, որ մի քարքարոտ փեղում լինեինք:

364. Ուրիշի ոտղակի խոսքերն անոտղակի դարձրո՞ւ ընդգծված բառերին ուշադրություն դարձնելով:

Ուղարն ասաց.

- Ես նույնիսկ մի կարգին քայլել չգիտեմ, ուր մնաց թե պարեմ: Աղվեսը թավան ամուր կապեց գայլի պոչին ու ասաց.

- Դե, մորի՛ր գետն ու թավան քար՝ չ փութ, ես էլ հեղեղից կգամ ու ձկներին կվախեցնեմ, որ լցվեն թավայի մեջ:

Ագռավը փեսավ՝ չի կարողանում աղավնու նման շորորալ, ասաց.

- Պետքս չէ շորորալը, ավելի լավ է՝ ես պապեբիս նման քայլեմ:

365. Տեքստը փոխադրիր՝ ոտղակի խոսքերն անոտղակի դարձնելով:

Մի կին կամրջից իրեն գցեց գետը: Հարևանները լուր հասցրին ամուսնուն.

- Էհե՛յ, ա՛յ փնաքանդ, քո կինը իրեն գցեց գետը:

Ամուսինն շփալուծվեց գետափ ու վազում հոսանքին հակառակ: Հարևանը գոռում է:

- Ա՛յ փղա, ինչո՞ւ ես հոսանքին հակառակ գնում: Ջուրը կնռզո ներքև քշած կլինի:

- Չէ՛, չէ՛,- ասում է ամուսինը,- ես իմ կնոջը գիտեմ: Իմ կինն ամեն ինչի հակառակ է գնում:

366. Կազմիր ոտղակի խոսքով երեք նախադասություն, որոնցից առաջինում հեղինակի խոսքը լինի սկզբում, երկրորդում՝ մեջքերում, երրորդում՝ վերջում: Ուշադրություն դարձրո՞ւ կերպարողությանը:

367. Ուշադիր կարդա և պարզիր՝ անոտղակի խոսքն ոտղակի դարձնելիս ի՞նչ փոփոխություն է կատարվում (ուշադրություն դարձրո՞ւ կերպարողությանը, բառերին, բառաձևերին):

Ա. Մի հայրնի գիտնականի հարցին, թե ճիշտ է, որ կով է պահում: Պարասխանեց, որ ճիշտ չէ, ոչ թե ինքն է կով պահում,

այլ կովն է իրեն պահում:

Բ. Մի հայրնի գիտնականի հարցրին.

- Պարո՛ն, ճիշտ է, որ կով եք պահում:

Պատասխանեց.

- Ոչ, ճիշտ է, ոչ թե ես եմ կով պահում, այլ կովն է ինձ պահում:

Ա. Երիտասարդ մի բժիշկ դիմում է նշանավոր վիրաբույժին, թե իրենք ամեն ինչ պարտաստել են վիրահատությունն սկսելու համար, իսկ հիվանդը չի եկել: Պրոֆեսորը ցրված պատասխանում է, որ առանց նրա էլ կարող են սկսել:

Բ. - Պրոֆեսո՛ր,- դիմում է երիտասարդ մի բժիշկ նշանավոր վիրաբույժին,- վիրահատությունն սկսելու համար ամեն ինչ պարտաստել ենք, իսկ հիվանդը չի եկել:

- Ոչխ՛նչ,- ցրված պատասխանում է պրոֆեսորը,- առանց նրա էլ կարող ենք սկսել:

368. Պատասխանիր հարցերին (տե՛ս նախորդ վարժությունը):

Անտոդակի խոսքն ուղղակի դարձնելիս՝

ա) ինչպե՛ս են փոխվում դերանունները.

բ) ինչպե՛ս են փոխվում դիմավոր բայերը.

գ) ինչպե՛ս է փոխվում կերպարությունը:

369. Անտոդակի խոսքերն ուղղակի դարձրո՛ւ՝ ընդգծված բառերին ուշադրություն դարձնելով:

Մի ուսանող գլուխ էր գտվում, թե *ինքը* շաք գաղտնապահ է:

Տանրերն առաջարկում է հոր հեղ հյուր եկած երեխային, որ *բարձրանա* ծառը, թույթ *ուրի*:

Ալեոնն օրաբականին ասաց, որ այդ ծառի տակ *չնսրի*, դա վրանգավոր տեղ է:

Զիավորը իմաստունին ասում է, որ *ինքն* ուզում է ձին ծախել, բայց *չգիտի* ձին դա ուզո՞ւմ է:

Ծաղրաժուն ժողովրդին ասում է, որ թագավորը քահանա է դարձել:

370. Տեքստը փոխադրիր՝ անտոդակի խոսքերն ուղղակի դարձնելով (ընդգծված բառերին ուշադրություն դարձրու):

Մի մարդ հարցնում է ժլատ հարևանին, թե *լուսանկարե՛լ* է իր երկվորյակ փղաներին:

Ժլատը հպարտանալով ասում է, որ *լուսանկարե՛լ* է և ցույց *կրա* լուսանկարը:

Հարևանը նայում է ու զարմացած ասում, որ նկարում միայն մեկն է:

Ժլատն արդարանում է, թե մյուս փղան շաք նման է այդ մեկին:

371. Տեքստը փոխադրիր՝ անտողակի խոսքերն ուղղակի դարձնելով (ընդգծված բառերին ուշադրություն դարձրու):

Կինը մեղադրում է ֆուրբոլասեր ամուսնուն, թե նա բոլորովին չի մտածում իր մասին: Նա ասում է, որ ինքը համոզված է, որ ամուսինը նույնիսկ հարսանիքի օրը չի հիշում:

Ամուսինը հաղթական բացականչում է, որ շատ լավ էլ հիշում է, իրենց հարսանիքը այն օրն էր, երբ «Արարատը» հինգ-զուո հաշվով հաղթեց «Դինամոյին»:

Պատմողի խոսքը կարող է դրվել ուղղակի խոսքից առաջ, հետո և ուղղակի խոսքի մեջ: Եթե *պատմողի խոսքը* ուղղակի խոսքից առաջ է՝ *նախադաս* է, նրանից հետո դրվում է միջակերտ, ուղղակի խոսքն սկսվում է նոր փողից և դրանից առաջ գծիկ է դրվում:

Եթե *պատմողի խոսքը* ուրիշի ուղղակի խոսքից հետո է՝ *երադաս* է, դրանից բաժանվում է ստորակերտով և գծով:

Եթե *պատմողի խոսքն* ուղղակի խոսքի մեջ է՝ *միջադաս* է, ուղղակի խոսքից փրոհվում է ստորակերտով և գծով (երկու կողմից):

Ուղղակի խոսքն անուղղակիի վերածելիս կերպադրության փոփոխությունից բացի (անուղղակի խոսքը հիմնականում փրոհվում է ստորակերտով)՝ արվում են հետևյալ փոփոխությունները.

ա) Կոչականները, ձայնարկություններն ու վերաբերմունք արտահայտող այլ բառեր կա՛մ զեղչվում են (դուրս են գալիս), կա՛մ դրանց արտահայտած իմաստներն այլ բառերի կամ բառաձևերի միջոցով արտահայտվում են անուղղակի խոսքում:

բ) Առաջին, երկրորդ դեմքի անձնական դերանունները և բայերը վերածվում են երրորդ դեմքի:

Անուղղակի խոսքն ուղղակիի վերածելիս կատարվում է հակառակը:

ՇԱՐԱԴԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

Նախադասության մեջ բառերի դասավորությունը (շարադասությունը) կարող է լինել ազատ կամ կայուն: Շարադասությունն ազատ է, երբ բառերի կամ բառակապակցությունների տեղափոխության դեպքում արտահայտված միտքը չի փոխվում: Կայուն է, երբ բառերի տեղափոխությամբ հնարավոր է մտքի փոփոխություն կամ խճողում:

ՄԻՋԱՆԿԱՆ ԲԱՌԵՐ ԵՎ ԿՈՉԱԿԱՆՆԵՐ

Կան բառեր, որոնք նախադասության որևէ անդամի միտք չեն լրացնում: Դրանք սովորաբար խոսողի վերաբերմունքն են արտահայտում, լրացուցիչ տեղեկություն են հաղորդում կամ ցույց են տալիս, թե ում է ուղղված խոսքը: Դրանք են՝ միջանկյալ բառերն ու արտահայտությունները և կոչականները:

ԲԱՐԴ ՆԱԽԱԴԱՍՏՈՒԹՅՈՒՆ

Բարդ նախադասության մեջ կարող են լինել գլխավոր և երկրորդական նախադասություններ: Երկրորդական նախադասությունները լրացնում են գլխավորի միտքը: Բարդ նախադասության կազմի մեջ մտնող նախադասությունները կարող են չլրացնել իրար, լինել համագոր, համադաս:

ՏԵՄԱՆՅԻՆ ՆՈՒՋԱՐԱՐՆԵՐ

ՏԵՄԱՆՅԻՆ
ՆՈՒՋԱՐԱՐՆԵՐ

Տեքստային առաջադրանքներ

372. Նախադասությունների ճիշդ հաջորդականությունը գտիր և տեքստը վերականգնիր:

Դա Մեքսիկայում աճող, այսպես կոչված, «քաղցր խոտի» մեջ է: Դա սախարոզից հազար անգամ քաղցր է: Մեքսիկացի գիտնականները նոր քաղցր նյութ են հայտնաբերել: Ի պայմիվ XVI դարի իսպանացի բժիշկ Ֆրանցիսկո Էրնանդեսի, որը դեղաբույսերի մասին շատ է գրել, այդ նյութն «Էրնանդույցինոն» են անվանել:

373. Տեքստը վերականգնիր՝ պարբերությունները վերադասավորելով:

Ավանդությունն այդ անվան ծագումն այսպես է բացատրում: Գրիգոր Լուսավորչին մի փեսիլ է երևում, որ երկնքից հայտնված հրեղեն սյան միջով -Բրիսպոսը երկիր է իջնում և ձեռքի ոսկե մուրճով ցույց տալիս Վաղարշապատի Մանդարամետ բլուրը, իբրև փաճարի կառուցման վայր: Տաճարը հենց այդտեղ էլ հիմնում են և նրան տալիս են Էջմիածին անունը: Այսինքն, դա այն տեղն է, որտեղ իջել է Աստուծո միածին որդին՝ Բրիսպոսը: Երբ 301 թվականին Ղայաստ քաղաքում քրիստոնեությունը պետական կրոն հայտարարվեց, Մայր փաճարը Վաղարշապատում կառուցվեց և Էջմիածին անվանվեց: Մարդը քարի դարից է բնակություն հաստատել Վաղարշապատ-Էջմիածնի տարածքում: Մեր թվականությունից առաջ վեցերորդ դարում այստեղ Վարդգեսավան բնակավայրն է կառուցվել: Ներագայում, արդեն մեր թվականության երկրորդ դարում, Արշակունի Վաղարշ Առաջին թագավորը քաղաքը պարսպապատել է, Վաղարշապատ վերանվանել և մայրաքաղաք դարձրել:

374. Տեքստը պարմիր՝

ա) ռեստորանում աշխատող ամսերդամցի դպրոցականի անունից,

բ) ռեստորանի հաճախորդ դպրոցականի անունից,

գ) քո անունից (վերաբերմունք արտահայտելով):

Ամսերդամն աշխարհի միակ քաղաքն է երևի, որտեղ մանկական ռեստորան կա: Ռեստորանում միայն երեխաներն են աշխատում, և հաճախորդներն էլ միայն երեխաներ են. ո՛չ մի մեծահասակ: Այդ ռեստորանն աշխատում է միայն շաբաթ և կիրակի օրերին, որովհետև այնտեղ աշխատող երեխաները մյուս օրերին դպրոց են գնում:

375. Երկու փրկարները համեմարիր և փարբերությունները գրիր:

Ա. Անպերք ու անբան մի փղա միշտ բարկացնում էր հորն ու մորը, փափին ու պապին, որը միշտ ասում էր.

- Մա՛րդ եղիր, փղա՛ ջան:

Տղան մեծացավ, պարթևահասակ ու գեղեցիկ երիտասարդ դարձավ, բայց պապը դարձյալ նույնն էր ասում:

Երկու երկրների միջև պարերազմ սկսվեց, և փղան այդպեղ քաջությամբ աչքի ընկավ: Լուր հասավ հայրենի գյուղ, թե թագավորը նրան նազիր է կարգել: Պապն ասաց.

- Ի՛նչ անեմ նրա նազիրությունը, որ մարդ չէ:

Տղան ապրում էր պալատում, նազիրություն անում ու մոռացել էր հարազատներին, իր պարտքը նրանց առաջ:

Եվ պապն ասում էր.

- Մարդ չէ, է՛, մա՛րդ:

Երբ շատ ժամանակ անց նազիր փղան եկավ հայրական փուն, ծնողները շատ ուրախացան իրենց զավակի համար, իսկ պապն ասաց.

- Նազիր ես, թե վեզիր, ես կուզեմ, որ մարդ լինես:

Նազիր թոռը խոտվեց ու թողեց հեռացավ:

Երկրի թագավորի մահից հետո նազիրը դարձավ թագավոր: Բայց պապն էլի նույնն էր ասում.

- Թագավոր է, թե կայսր, ես կուզեմ, որ մարդ լինի:

Պապի խոսքը փարան, հասցրին փրակալին: Թագավորը վեր կացավ, շուքով-շքախմբով եկավ հայրական փուն՝ սպուզելու, թե ճիշտ են ասում: Նա կոպտորեն վանեց իրենով հայարք ծնողների փաղաքշանքի երկչոր փորձերն ու դարձավ պապին:

- Տ՛ը, պա՛պ,- ասաց,- ի՛նձ չէիր հավանում... Տեսնո՞ւմ ես՝ թագավոր էլ դարձա: Բայց անզիջում պապն ասաց.

- Մնաց, որ մարդ դառնաս, փղա՛ ջան...

Բ. Անպերք ու անբան փղայի պապն սպասում էր, թե ե՛րբ պիտի այդ փղան մարդ դառնա:

Տղան մեծացավ, պարթևահասակ ու գեղեցիկ երիտասարդ դարձավ, բայց, պապի կարծիքով, մարդ չդարձավ: Պարերազմ գնաց, քաջությամբ աչքի ընկավ, և, քաջությունը գնահատելով՝ թագավորը նրան նազիր կարգեց, բայց, ըստ պապի, էլի մարդ չդարձավ:

Տղան պեղական կարևորության խնդիրներ էր լուծում, բայց քանի որ մոռացել էր հարազատներին ու իր պարտքը նրանց առաջ, պապը դարձյալ ասում էր, որ նա մարդ չէ:

Երկրի թագավորի մահից հետո նազիրը նստեց գահին: Երբ որպես թագավոր եկավ հայրական փուն, կոպտորեն վանեց իրենով հայարք ծնողների փաղաքշանքի երկչոր փորձերն ու

ցանկացավ գլուխ գովել պապի առաջ, անգիջում պապն ասաց, որ մնաց՝ մարդ դառնա...

376. Տեքստը կարդա՛ր և հարցերին պատասխանիր: Պատասխաններն այնպե՛ս գրիր, որ տեքստի ընդարձակ փոխադրություն ստանաս:

Իրարում գրնվող Դիալա գեպն աշխարհի միակ գեպն է, որը մի անգամ մահվան է դատապարտվել: Պարսից աշխարհակալ արքա Կյուրոսը երեք հարյուր վաթսուն ջրանցք էր փորել փվել, որ ջուրը Դիալայից դուրս հոսի, երբ գեպանցի ժամանակ աչքի առաջ իր սիրելի սպիտակ նծույզը խեղդվել էր այդ գեպում: Բայց ընդամենը հարյուր տարի հեկո ջրանցքները չորացել էին, ու գեպը նորից վերադարձել էր իր նախկին հունը:

Նարցեր

Ո՛վ էր Կյուրոսը: Ինչպիսի՞ արքա էր: Ինչ եղավ մի անգամ: Այդ ձին մյուս ձիերից ինչո՞վ էր տարբերվում: Կյուրոսն ինչպե՞ս վերաբերվեց ձիու խեղդվելուն: Գեպի մահվան վճիռն ինչպե՞ս էր ուզում իրականացնել: Գեպը ենթարկվե՞ց վճռին: Այս պատմությունից ինչ հեկոություն կարելի է անել:

377. Տրված նախադասություններն ավելացրո՛ւ տեքստին: Մրացված տեքստն ինչո՞վ է տարբերվում տրվածից:

Նամուրաբին Բաբելոնի հզոր արքաներից էր: Մարդիկ հազարամյակներ շարունակ ուղիներ են փնտրում ամուր ու հուսալի փներ կառուցելու և այդ խնդիրը փորձում են լուծել վճարի, պայմանավորվածությունների, օրենքների ու կանոնների միջոցով: Եվ այդ կանոնը շատ հստակ էր: Նեփաքքիբ է՝ Նամուրաբիի օրոք կառուցված որևէ շենք փլվե՛լ է նրա կենդանության ժամանակ:

Նամուրաբին շատ խելացի ու հնարագետ թագավոր էր: Նա շինարարներին ու ճարտարապետներին վերաբերող ընդամենը մեկ կանոն ուներ: Եթե կառուցված շենքը փլվի, և այդ շենքի բնակիչներից մեկը փլատակների տակ մնա, շինարարը պիտի գլխավորի:

378. Տրված նախադասություններն ավելացրո՛ւ տեքստին: Մրացված տեքստն ինչո՞վ է տարբերվում տրվածից:

Հունական դիցաբանության մեջ մի հեփաքքիբ պատմություն կա: Այդ կաթն անմահություն էր տալիս: Երբ Զևսը տապալում է հորը՝ Բրոնոսին, Ալմաթեա այժը չի մոռացվում: Այսօր «Առաքության եղջյուր» (կամ «Առաքության աղբյուր») արտահայտությունը օգտագործում են որևէ երևույթի, անձի օգտակար, երջանկաբեր լինելը բնորոշելիս:

Հավերժահարսերը մանուկ Ջևսին սնում էին Ալմաթեա աստվածային այծի կաթով: Հեղափոխում էլ բարօրության աստվածուհի Տիբեն էր մարդկանց նվերներ շոռլում այդ նույն այծի եղջյուրից: «Առաքության եղջյուր» արքահայրությունն առաջացել է այդպեղից:

379. Տեքստը կարդա՛ւ հարցերին պատասխանիր: Պատասխաններն այնպես գրի՛ր, որ տեքստի համառոտ փոխադրություն սրանա:

Մարդն այսօր նման է երեխայի, որի ձեռքին քանդված ժամացույց կա: Երեխան չի կարողանում հավաքել ժամացույցը, բայց վարպետին էլ չի փալիս, այլ մի անիվը հոլ է դարձնում, մի քանիսից՝ փրակվոր սարքում, մյուս պտուրակները կորցնում է կամ շարվում: Մարդն էլ մշակում ու ձեռք է բերում այն ամենը, ինչ անհրաժեշտ է բույսերի կյանքի և, հեղափոխվելով, փոխարեն շող է փալիս դաշտով մեկ: Նա հողն է պարարացնում: Բայց հայրն է, որ բույսերն օգտագործում են այդ աղերի (պարարականության) այն մասը միայն, որ հասնում է արմարներին: Մնացածը անձրևաջուրը լվանում փանում է, կամ մոլախոտերն են յուրացնում, կամ միանալով հողի մեջ գրկվող այլ նյութերի հետ՝ քայքայվում է և առաջացնում բույսերի համար ոչ պիտանի նյութեր:

Մարդն այդպես է վարվում նաև ջրի հետ: Նա բույսը չի ջրում, այլ հողը: Ջրի մի մասը գոլորշիանում է, մյուս մասը ներծծվում երկրի խորքերը, իսկ բույսերը բավարարվում են միայն մնացորդներով:

Միշտ այդպես են արել. պարարացրել են, ջրել, ջերմոցներում նույնիսկ փաքացրել հողը, իսկ բույսը, որի համար այդ բոլորն անում են, բավարարվում է միայն նրանով, ինչ պատահաբար հասնում է բարակ արմարներով գրկած փոքրիկ հողակոշոր:

Հարցեր

Մարդը բույսերին ի՞նչ կարող է փալ: Մարդու փալած պարարականության, ջրի ու ջերմության ո՞ր մասն է հասնում բույսերին: Մարդու այդ վարքը ո՞ւմ վարքի հետ է համեմատվում:

380. Ընդգծված մասը տեքստից հանի՛ր և ըստ նոր տեքստի փոփոխություններ արա:

Գիտենք, որ շախմատը շատ հետաքրքիր ու գրավիչ խաղ է: Իսկ գիտենք, թե երբ է այն ստեղծվել: Այդ խաղի ծագումը հին, բազում դարերի պատմություն ունի: Ստույգ հայրնի չէ, թե երբ և ո՞ւմ կողմից է հորինվել: Ստույգ կարելի է համարել միայն

այն, որ շախմատն սրեղծվել է *Արևելքում*՝ Նոդկաստանում, մոտ երկու հազար տարի առաջ: Ըստ լեգենդի, շախմատ խաղը մի իմաստուն է հորինել իր սանի՝ մի երիտասարդ ռաջայի համար: Մանին շախմատ սովորեցնելով՝ իմաստունն ասել է.

- Այս խաղը քեզ ցույց կտա, որ ուժը ոչ թե թագավորն է, այլ ժողովուրդը: Առանց ժողովրդի թագավորն անգոր է:

Նոդկական հին շախմատները կոչվել են չափուրանգա: Սկզբում շախմատ խաղացել են չորս հոգով, *երկու զույգ կազմած*: Շախմատը պարկերում էր զորքը. չորս խաղացողներից յուրաքանչյուրն ունենում էր ութ ֆիգուր՝ *գորավար, փիղ, նավակ, ձի ու չորս զինվոր*:

381. Ընդգծված մասը տեքստից հանիր և ըստ նոր տեքստի փոփոխություններ արա:

Շատ սառը կամ շատ տաք օդում, քամի չեղած ժամանակ, երբեմն տեսիլքներ են երևում: Անցյալ դարում շվեդ բևեռախույզների հետ մի զվարճալի դեպք է կատարվել Չուկոտկայում: *Արշավախմբի իջևանատեղի մոտերքում* նրանք մի մեծ սպիտակ արջ են տեսել: Մարդիկ նեղվել են դեպի հրացանները, ու երբ մեկը ցանկացել է քաշել ձգանը, արջը պարզել է վիթխարի թևերն ու թռել: Թռիչքի ժամանակ նա արագորեն փոքրացել է ու վերածվել սովորական ճայի:

Նման մի ուրիշ դեպք էլ պատմել է բևեռային օդաչու Վոդոպյանովը: Մի անգամ նրա օդանավը հարկադրված վայրէջք է կատարել մի անմարդաբնակ կղզում: Օդաչուն *հեռադիտակով զննել է անձանոթ վայրերը* ու հեռվում մեծ, սև, վերևից ձյունով ծածկված մի առարկա է տեսել: Նա մտածել է, որ դա փուն է կամ պահեստ, ու շատ է ուրախացել: Չէ՛ որ Արկտիկայում մարդու ձեռքով կառուցված ամեն մի միայնակ կառույցի մոտ անպայման մի շիշ էր լինում՝ մեջը երկտող: *Երկտողում գրված էին լինում այդ վայրի ճշգրիտ կոորդինատները և տեղեկություն այն մասին, թե ո՞վ և ե՞րբ է առաջինը ոտք դրել այդտեղ*: Օդաչուն ու ընկերները արջերին հանդիպելու վախը սրտում քայլել են դեպի փունը: Բայց երբ հասել են դրան, պարզվել է, որ դա ընդամենը փոքր քար է:

382. Նկարություններից ո՞րն է (որո՞նք են) համապատասխանում տեքստին: Ընկրությունը պարճառարանի:

Մի տերտեր ջուրն էր ընկել ու խեղդվում էր:

Ափին հավաքված մարդիկ կանչում էին.

- Տերտեր, տերտեր, ձեռքդ փո՛ւր, ձեռքդ փո՛ւր:

Բայց տեր հայրն իսկի բան կտա՞ր մարդկանց: Ընդհակառակը,

այդ բացականությունները լսելով, նա ձեռքերը ջրի փակ թաքցրեց ու սկսեց սուզվել:

Մարդիկ ճանաչում էին իրենց քահանային. կռահեցին բանի էությունը և, փոխելով իրենց խոսքը, կանչեցին.

- Տերփե՛ր, փերփե՛ր, վերցրո՛ւ ձեռքս...

Տե՛ր հայրը ձեռքերը ջրից հանեց ու պարզեց մարդկանց: Մարդիկ փրկեցին փերփերին, ուրախացան նրա փրկությամբ, բայց մինչև օրս ծիծաղում են նրա ժլատության վրա:

Ներկություն՝

ա) Խեղդվողը ձեռքը փրփուրներին է գցում:

բ) Ժլար մարդը սկսում է մտածել միայն մի ուղղությամբ, որ իր ունեցածն ուրիշին փալ չի կարելի: Անգամ իր օգուտն ու վնասը չի գիտակցում:

գ) Մարդու վրա չի կարելի բարկանալ ու նրան չի կարելի լքել նրա թերության, պակասության պատճառով: Չէ՛ որ մարդն այնքան էլ մեղավոր չէ, որ ինքն այդպիսին է ու չի կարողանում վերափոխել իրեն:

դ) Լավություն արա, գցիր ջուրը՝ չի կորչի:

ե) Մարդը դիմացինի հետ վարվում է ըստ իր բնույթի և ոչ թե ըստ դիմացինի արժանիքների: Մարդու ամեն մի արարքը բնութագրում է իրեն:

զ) Մարդու հետ պիտի վարվես ըստ իր արժանիքների:

383. Տեքստը համառոտ փոխադրիր և ավարտիր՝ փերփին հաջորդող համապարասխան ներկություններով:

1831 թվականի հուլիսին Միջերկրական ծովում մի անհայտ կղզի է հայտնագործվել: Կղզին անվանվել է Նուլիոս և մտել Երկու Միջիլիանների թագավորության մեջ (այդպիսի թագավորություն էլ է եղել): Բայց մեկ ամիս անց անգլիացիները հարձակվել ու գավթել են այդ կղզին: Պարտերագմ էր հաստնանում: Բանակները պարբերաբար մտնում էին կովի: Բայց մինչ մարդիկ ուզում էին իրարից պաշտպանել կղզին, նա ... անհեղափարկ: Կղզին ստորերկրյա հրաբուխ էր, որ ինչ-որ ժամանակ գործել էր ու հանգստանալով՝ իջել:

Ներկություն՝

ա) Մարդիկ իրենց երեխաներին, իրերին ու երևույթներին անուններ փալուց առաջ պիտի լավ մտածեն, որովհետև անուններ կան, որոնք իրենց հետ կոխվ են բերում: Եթե կղզու անունը փրկակալի անուն չիներ, պարտերագմ չէր սկսվի:

բ) Մարդիկ այնքան ազաի են, որ բավական է մի կտոր հող հայտնաբերեն, կսկսեն կռվել դրա համար՝ առանց մտածելու, որ դա բոլորովին էլ իրենցը չէ:

- զ) Կապակասեր բնությունը, իմանալով մարդկանց թուլությունները, երբեմն կապակում է նրանց հետ:
 դ) Տեսնելով, որ մի տեղ ինքը կովի առարկա է դառնում, մարդը կարող է հեռանալ այդտեղից:
 ե) Մարդիկ երեխաների նման են. նրանք կովում են «խաղալիքի» համար, քանի դեռ դա տեսանելի է: Իսկ աչքից հեռու մնացած իրերը նրանց չեն հեկարքրում:

384. Տեքստը համառոտ փոխադրի՛ր և համապատասխան հեղուկություններ արա՛:

Լինում է, չի լինում, մի փաղիշահ է լինում: Մի անգամ այս փաղիշահն իր շքախմբով շրջելիս է լինում, տեսնում է՝ մի ծերունի ձիթենի է տնկում: Նա մոտենում է ծերունուն ու զարմացած հարցնում.

- Ո՛վ ալևոր, այդ ինչո՞վ ես զբաղված այս շոգ կեսօրին: Նանգստանալուդ ժամանակը վաղուց հասել է, իսկ դու դեռ աշխատում ես: Կապրեն, մինչև այս ծառը պրուտ տա:

- Ո՛վ ամենակարող տեր, չէ՞ որ աշխարհի օրենքն է, որ մեկը ծառ տնկի, մյուսը ճաշակի դրա պրուտները: Բայց էլի ապրելու հույս ունեմ մինչև այն օրը, որ ծառն սկսի պրուտ տալ:

Փաղիշահին դուր է գալիս ծերունու պատասխանը, և նրան դրամով լի քսակ է տալիս:

- Այ, տեսնո՞ւմ ես՝ ծառն սկսեց պրուտ տալ,- ժպտում է ծերունին: Փաղիշահը ծիծաղում ու էլի մի քսակ է տալիս ծերունուն:

- Ո՛վ մեծ փաղիշահ, ուշադրություն դարձրու, որ մյուս ծառերը տարին մեկ անգամ են պրուտ տալիս, իսկ իմ տնկին՝ երկու անգամ:

Այս կապակն ավելի է դուր գալիս փաղիշահին: Նա ծերունուն է տալիս երրորդ քսակն ու ասում իր ուղեկիցներին.

- Գնանք, բարեկամներ, թե չէ այս ծերունու մոտ մի քիչ էլ որ կանգնենք, բոլորովին կանանկանանք:

385. Տրված նախադասության հիման վրա երկու պատմություն հորինի՛ր, որոնցից մեկում ուղղակի հասկացվի, մյուսում՝ փոխաբերաբար:

Կարմիր կովն իր կաշին չի փոխի:

386. Շարունակի՛ր:

Գարնանային պայծառ առավոտ էր: Քարին նստած, աչքս՝ նորածիլ կանաչի մեջ ոսկեդեղինով վառվող մի խապուրդիկի, մտածում էի: Օդում թռչունների առավոտյան աղմուկն էր: Բացավում ոչ մի շարժում չկար:

Հանկարծ անպատից հարվածների ձայն լսվեց:

387. Շարունակիր:

Լույսի մի բարակ փունջ ճեղքեց խավարը: Ինձ փրկեց վախի ու հեղափոխության զգացում: Ես առաջ գնացի դեպի բարանձավի խորքը: Այնտեղի գաղպնի դուռը բացվել էր: Ուրեմն այստեղից էին նրանք ներսուղուրս անում: Հիմա, երբ ամեն ինչ պարզ էր ինձ համար, կարող էի առաջ գնալ: Մի քանի վայրկյան հեկոտ ես քայլում էի ստորգետնյա միջանցքով:

Շարադրություն

388. Անցած ուսումնական տարվա ամենահեղափոխ ղեկավար գրավոր պատմիր ու պատմությունդ վերնագրիր:

Տրված հարցերն ու առաջադրանքները կարող են օգնել քեզ:

Որտեղ է կատարվել այդ դեպքը (դասարանում, դպրոցում կամ այլ մի տեղ): Երբ է կատարվել այդ դեպքը (դասի ժամանակ, դասերից հետո), նկարագրիր այդ պահը: Դու գործող ա՛նձ էիր, թե՛ հանդիսատես: Բնութագրիր պատմությանդ հերոսին կամ հերոսներին: Ինչպե՛ս սկսվեց: Մանրամասն նկարագրիր դեպքը: Ինչ ավարտ ունեցավ: Այդ պատմության մեջ ի՞նչն ես կարևորել:

389. Ձեր դպրոցի մասին մանրամասն պատմիր (որտե՛ղ է, ի՞նչ դիրք ունի, ինչպիսի՛րակ ունի և այլն):

390. Բո հանգստյան կամ արձակուրդային օրերի մասին պատմիր (կրկնվող բաներից ո՛րն ես շատ սիրում, ի՞նչն է ձանձրացնում կամ հոգեհեղձում, այդ օրերի մասին ընդհանրապես ի՞նչ ես մտածում և դրանց նկատմամբ ի՞նչ վերաբերմունք ունես):

391. Ձեր դասատենյակի մասին գրավոր պատմիր (ինչպիսի՛ն է, ինչպե՛ն է կահավորված, դեպի ո՛ր են նայում պատուհանները, ինչպե՛ն եր պահում ձեր սենյակը, ի՞նչ կուգենայիք ավելացնել, փոխել և այլն) և վերնագրիր:

392. Բո արտաքինի և բնափոխության մասին պատմիր և պատմությունդ վերնագրիր:

393. Պատմիր՝ ինչպիսի՛ն էիր շատ փոքր ժամանակ: (Ի՞նչ ես հիշում, և ուրիշներն ի՞նչ են հիշում քո մասին):

394. Ըն սիրած զրոտայգին (դա կարող է նաև բռնաբանական կամ կենդանաբանական այգի լինել) նկարագրիր (որտեղ է, ինչպիսին է, ինչ կա այնտեղ, երբ ես լինում այնտեղ, քեզ մի անկյունում ես լավ զգում, ինչ կուզենայիր ավելացնել, փոխել և այլն):

395. Այն վայրը նկարագրիր, որտեղ չես սիրում լինել:

396. Մի փոռակապարտության մասին մանրամասն պատմիր (չմոռանաւ կարևոր պահերը, մարդկանց նկարագրել, քո և ուրիշների վերաբերմունքի մասին գրել):

397. Ըն կյանքի կարևոր օրերից մեկի մասին մանրամասն պատմիր և պարմությունը վերնագրիր:

Ա

արխագ
աղեգարդ
ալոճ
ալրայթալթախ
ալևոր
ախորժակ
ախար
ականջող
ակացիա
ակն
ակնակապիճ
ակորդեոն
սիռնեյի
ադր
ադրյուր
ադմուկ-ադադակ
ադյուսակ
ադոթթ
ադջամուջ
ադար
ադքար
ամայի
ամար
ամարարակ
ամբարարական
ամբողջ
ամեն ինչ
ամենօրյա
ամպ
ամփոփ
այբբենարան
այգաբաց
այժմյան
այժյամ
այսօր
այրվածք
անբասիթ
անգամ
անդադար
անդորր
անդրադառնալ

անդրավարտիք
անդրդվելի
անդունդ
աներևույթ
աներևութանալ
անզգույշ
անզգուշորեն
անգիջում
անէական
անէանալ
անընդհատ
անընդմեջ
անընթեռնելի
անհյուրընկալ
անձամբ
անձեռոցիկ
անշնորհք
անցկացնել
անցյալ
անցորդ
անցուղարձ
անուղղակի
անօգնական
անօգուտ
անօրեն
անօրինական
անօրինություն
անօղ
աշխարհ
աշխարհայացք
աշխույժ
աշխուժանալ
ապարդյուն
ապուխտ
ապօրինի
աջ
աջիկ
առանցք
առաջ
առաջին
առաջնորդ
առէջ

առյուծ
առնական
առողջ
առողք-փառողք
առնանգել
առջև
առույգ
առօրեական
առօրյա
ասացվածք
ասարվածային
ասֆալտ
ավագ
ավելորդ
ավտոմեքենա
ավաղձագործ
ավասնարույժ
արդար
արդեն
արդուգարդ
արդուկ
արթուն
արժանի
արձաթ
արձաթագոծ
արծիվ
արհամարհել
արհամարհանք
արձագանք
արձակ
արձակուրդ
արյուն
արջ
արվաստոք
արվաստվոր
արվաթին
արփի
արքունիք
ափսե
ափսոս
աքցան

Բ

բազրիք
բալլադ
բախտ
բամբասել
բամիա
բանալի
բանբեր
բաշխել
բարբառ
բարբարոս
բարեկենդան
բարձր
բարձունք
բարյացակամ
բարօրության
բացեիբաց
բացօթյա
բեղ
բերդ
բերրի
բերրիանալ
բյուր
բյուրեղյա
բնօրրան
բողկ
բռնցք
բռնցքամարտ
բրդե
բրդեղ
բրդյա
բույր
բուրավեք
բուրդ
բևեռ

Գ

գագաթ
գագօջախ
գաղթ
գաղարագողի
գաղարնի
գայթակղել

գարշելի
գդալ
գեղջուկ
գթալ
գիշեր-ցերեկ
գիշերօթիկ
գլուխկոնձի
գծում
գմբեթ
գյուր
գյուրարար
գոլորշի
գոլորշիանալ
գողարիկ
գոռգոռալ
գոռում-գոչյուն
գոռում-գոչում
գործընկեր
գրգիռ
գրգռել
գրքանակ
գցել
գույժ
գումել
գույն
գունագեղ
գուցե

Դ

դադար
դաղձ
դաշույն
դաշունահարել
դառնալ
դասընթաց
դասընկեր
դաստիարակ
դարբին
դարեղար
դարձյալ
դարձվածք
դարպաս

դեղձ
դեղորայք
դեմ դիմաց
դեմ հանդիման
դերձակ
դժգույն
դժգունել
դժոխք
դժոխային
դժվարըմբռնելի
դիցուք
դոյակ
դոյողուն
դյուրել
դյուրագրգիռ
դյուրընթեռնելի
դյուցազն
դյուցազուն
դուլար
դողդոջյուն (խնչ)
դողդոջուն(ինչպիսի)
դովյուն
դոդռալ
դրախտ
դրդել

Ե

ելևէջ
եղբայր
եղեգ
եղեռն
եղինջ
եղյամ
եղջերու
եղջյուր
եղրևանի
եղևնի
եղյակ
երաժշտախումբ
երախտագեղ
երաշտահավ
երբ

երբեք
երբևե
երբևիցե
երգեցիկ
երգիծանք
երդիկ
երդվել
երեսուն
երեսնամյա
երեքշաբթի
երթուղի
երկարակյաց
երկարօրյա
երկընտրանք
երկկենտրոն
երկճյուղ
երկնապաց
երկվորյակ
երկուշաբթի
երրորդ
երփներանգ

Զ

զայրույթ
զառամյալ
զառիթափ
զավթել
զարդ
զարթնել
զարհուրել
զգույշ
զգուշանալ
զիջել
զղջալ
զմրուխտ
զննել
զվարթ
զրո
զրույց
զրուցել
զրուցընկեր
զուգել

զուգընթաց
զույգ
զօր-գիշեր
զօր ու գիշեր,
զօրուգիշեր

Է

էգ
էլեկտրաէներգիա
էներգիա
էքսկավատոր
էքսկուրսիա

Ը

ըմբիշ
ըմբռնություն
ըմբռնություն
ըմբռնություն
ըմպել
ընդամենը
ընդառաջ
ընդարձակ
ընդդեմ
ընդդիմադիր
ընդդիմախոս
ընդդիմանալ
ընդհակառակն
ընդհանուր
ընդհանրապես
ընդհատել
ընդմիջել
ընդմիջում
ընդունել
ընթանալ
ընթերիք
ընկալուչ
ընկույզ
ընկուզենի
ընձեռել
ընձյուղ
ընձուղտ
ընչացք
ընտանեկան

Թ

թաթախել
թախանձել
թախիծ
թախտ
թանգարան
թանկ
թանձր
թափերական
թավազլոր
թարթել
թափանցել
թափք
թաքնվել
թաքստոց
թեոթեմ
թխկի
թխպուր
թխական
թղթախաղ
թղթակից
թղթապանակ
թմբկահար
թմրել
թյուրիմացություն
թնոյուն
թոքախտ
թպրտալ
թռչել
թռչուն
թովտալ
թրթիռ
թրթուր
թրջել
թուխալ
թուղթ
թույլատրել
թույլտվություն
թուփ
թփուր

Ժ

ժայթել

ժխոր

ժխրել

Ի

իբրև

իզական

իդեալ

իդեալական

ինը, ինն

ինժեներ

ինչ-ինչ

ինչ-որ (ինչ-որ բան)

ինչ որ (այն, ինչ որ)

ինչևէ

ինչևիցե

ինստիտուտ

ինքնագոհ

ինքնըստինքյան

իջնել

իսկույն

իսկույն ներք,

իսկույններք

Լ

լաբիրինթոս

լաբորատորիա

լացակումամ

լացուկոծ

լեռնանցք

լեռնաշխարհ

լեփ-լեցուն

լիբր

լիցք

լյարդ

լողորդ

լպրծուն

լռակյաց

լռելյայն

լվացք

լուսնկա

լուսնյակ

լուրթ

լուցկի

Խ

խաբել

խախտուր

խաղընկեր

խայթել

խայտալ

խայտարդեր

խանգարել

խառնիխոռոն

խառնիչ

խավիար

խարդախ

խարիսխ

խարխալիել

խարխուլ

խարսյաշ

խափանել

խեղդել

խնջույք

խշշալ

խոժոռ

խոխոջյուն (ինչ)

խոխոջուն(ինչպիսի)

խողխողել

խոճկոր

խոնարհ

խոչընդոտ

խոպուպ

խոտիարք

խորագին

խորդուրդ

խորթ

խորիել

խորհուրդ

խոխոալ

խոմփացնել

խոպուր

խրախճանք

խրթին

խրխինջ

խրխնջյուն

խրճիթ

խրոխտ

խրտվիլակ

խցան

խցկել

Ծ

ծագել

ծածկ

ծայրեծայր

ծանձաղ

ծեծկտել

ծեծկտուր

ծխնելույզ

ծխնի

ծղրիղ

ծնծղա

ծննդյան

ծոռոռոն

Կ

կազմվածք

կախաղան

կադկանձ

կահկարասի

կահույք

կամաց-կամաց

կամուրջ

կանացի

կապիչ

կառչել

կառք

կաս-կարմիր

կապարյալ

կարագ

կարգ

կարգ ու կանոն

կարդալ

կարեկցանք

կարթ

կարկաչյուն (ինչ)

կարկաչուն(ինչպիսի)
կեղծամ
կեղտ
կենդանի
կեռաս
կեսգիշեր
կեսօր
կեցվածք
կեցցե
կիթառ
կիսափ-պոսափ
կիրթ
կծկել
կկոցել
կղզյակ
կղմինդր
կմախք
կնճիռ
կշտամբել
կոխկրպրել
կոկորդ
կողպել
կողպեք
կողք
կողք կողքի
կոմբայն
կոմիսիոն
կոնյակ
կոորդինատ
կոփել
կոթնել
կոկոսալ
կոճիկ
կոնչյուն (ի՛նչ)
կոնչուն (ինչպիսի՛)
կսմթել
կտրիճ
կտրիչ
կրթել
կրիա
կրծել
կրկնօրինակ
կրպուներ

կցկրտոր
կուրծք
կրծոսկր
կրծքային
կրել
7
հագուստ
հագիվհագ
հախճապակյա
հակառակորդ
հակաօդային
հաղարջ
հաղթ
հաղորդել
հաճախորդ
համարձակ
համարյա
համբերել
համբույր
համբուրել
համընթաց
համընկնել
հայացք
հայելի
հայթայթել
հայիռյանք
հանապազօրյա
հանգուցյալ
հանդիպակաց
հանդուզն
հանկարծ
հանկարծակիի գալ
հանպարտաստից
հանքօգուր
հանցանք
հաշմանդամ
հաչել
հապճեպ
հապշտապ
հաջորդ
հառաչ
հառել

հասարակած
հարավ
հարբել
հարդ
հարդարել
հարթ
հարձակվել
հարյուր
հարյուրյակ
հարսանեկան
հարցնել
հարցուփորձ
հարևան
հափշտակել
հեծկկտալ
հեծյալ
հեղափոխություն
հեղախույզ
հեղախուզական
հեղաձգել
հեղգհեղե
հերթ
հերթաթ
հիանալ
հինավուրց
հինգշաբթի
հղկել
հյուր
հյուղ
հյուսիս
հյուսք
հյուր
հյուրընկալ
հնգօրյակ
հնէաբան
հնոցապան
հնչյուն (ի՛նչ)
հնչուն (ինչպիսի՛)
հնօրյա
հորելյան
հորելյար
հոգափար
հոգեվիճակ

հոգի
 հոգյակ
 հոգնել
 հոգոց
 հոգս
 հոկեյ
 հոպոպ
 հովար (զլխարկի)
 հովհար
 հոպնկայս
 հորդ
 հորեղբայր
 հորթ
 հոհուալ
 հոչակ
 հրաձիգ
 հրթիռ
 հրճվել
 հուռթի
 հուրհրան
 հոդս ցնդել
 հևիհև

2

ձագ
 ձախորդ
 ձանձրույթ
 ձգվել
 ձեռներեց
 ձեռքից ձեռք
 ձերբակալել
 ձիգ
 ձմեռային
 ձյույթ
 ձյուն
 ձվածեղ

2

դողանջուն (ի՛նչ)
 դողանջուն (ինչպիսի)

Ծ

ճահճուր
 ճամբար

ճամպրուկ
 ճամփա
 ճանապարհ
 ճանկռել
 ճառագայթ
 ճարճաբյուր
 ճեղքել
 ճեպընթաց
 ճիգ
 ճկել
 ճկույթ
 ճղճիմ
 ճողվիյուն
 ճոճուալ
 ճոնչալ
 ճովողել
 ճովողուն
 ճրագ

Մ

մագաղաթ
 մագլցել
 մագապուրծ
 մագ-մորուք
 մաթեմատիկա
 մակընթացություն
 մահիճ
 մաղթել
 մանրագնին
 մանրէ
 մանր-մունր
 մանրուք
 մառախուղ
 մառախլապար
 մասշտաբ
 մարյան
 մարույց
 մարութ
 մարագ
 մարգագետին
 մարգարե
 մարցարիւր
 մարդ

մարմար
 մգանալ
 մելամաղձիկ
 մեկ-երկու
 մեծահոգի
 մեղմօրոր
 մեղք
 մենաշնորհ
 մեն-մենակ
 մեջ
 մեջընդմեջ
 մեջքեղ
 մեջք
 մեքաքսյա
 մերթընդմերթ,
 մերթ ընդ մերթ
 մթամած
 մթերք
 մթնշաղ
 մթնոլորտ
 միայն
 միանգամայն
 միանգամից
 միանգամյա
 միգամած
 միգուցե
 մի-երկու
 մի՛թե
 միլիարդ
 միլիոն
 միմիայն
 միմյանց
 մինչդեռ
 մինչև
 միջօրե
 միջև
 մի քանի
 միօրինակ
 մղկտալ
 մշակույթ
 մշակութային
 մշտնջենական
 մորեղբայր

մորթ
մռայլ
մռմռալ (մռմռոցով
ձայնել)
մռնչուն
մրաձկուր
մրահոգ
մրացածին
մրմռալ (կսկծալ)
մրմռո
մրբիկ
մրցել
մուգ
մուգ կապույտ
մուկտիպլիկացիոն
մումիա
մուրացկան

Յ

յոդ
յութ
յութանատուն
յութամյա
յութաքանչյուր
յութօրինակ

Լ

նաիրյան
նախանցյալ
նախընտրել
նախկին
նախշ
նախքան
նախօրե
նախօրյակ
նախօրոք
նավասարդյան
նավթ
նաև
նեղվածք
նեփաձիգ
նեփ-աղեղ
նեփողություն
նեփին

նծույզ
նիրհ
նյարդ
նյութ
նողկանք
նորընձա
նորընտիր
նորոգել
նստվածք
նուրբ

Շ

շաբաթ
շաբաթօրյակ
շագանակ
շաղախ
շաղափ
շաղկապ
շամպայն
շամփուր
շանթ
շաշուն (ի՜նչ)
շաշուն (ինչպիսի՜)
շառագունել
շառաշյուն (ի՜նչ)
շառաշուն(ինչպիսի՜)
շարք
շեղր
շեղջ
շերեփ
շեփոր
շղթա
շյուղ
շնորհ
շոգ
շողոքորթ
շոյել
շորթել
շպրտել
շռայլ
շրխկալ
շրջագայել
շրջադարձ

շրջակայք
շուռումուռ
շուրափույթ
շուրթ
շուրջերկրյա
շուրջօրյա
շփոթ
շքեղ
շքերթ

Ռ

ոգելից
ոգի
ոլոր-մոլոր
ողբ
ողկույզ
ողջ
ողջ-առողջ
ողջուն
ոչ մի
ոչ ոք
ոջիլ
ոռոգել
ոսկեգօծ
ոսկեվառ
ոսկեվարս
ոսկյա
ոսկոր
ոսոխ
ոսրայն
ոսրյուն
ովևե
ովևիցե
որակյալ
որբ
որդ
որդի
որդյակ
որթ
ործկալ
որկոր
որձ
որովհետև

որպեսզի
որպիսի
որջ
որսորդ

Չ

չարանճի
չարքաշ
չափչփել
չխկչխկալ
չղջիկ
չորեքշաբթի
չորրորդ
չոքել
չքնաղ

Պ

պակաս-պռապ
պահածո
պայթյուն
պայտար
պայուսակ
պանդուխտ
պանթեոն
պաշտոնյա
պառկել
պապակ
պարանյակ
պարկառել
պարեհ
պարնիվեր,
պարն ի վեր
պարճեն
պարշգամբ
պարրվակ
պարրույզ
պարաշյուր
պարապ-սարապ
պարզև
պարթև
պաքսիմապ
պերճ
պիղծ
պղտոր

պճնել
պոեն
պողպապյա
պոռթկալ
պորպարույծ
պրույտ
պրտահողմ
պրծնել

Ջ

ջախջախել
ջարդ
ջարդուրուրդ
ջարդուփշուր
ջղային
ջրաղաց
ջրամբար
ջրանցք
ջրասույզ
ջրհորդան,
ջրորդան
ջութակ
ջուլիակ

Ռ

ռադիո
ռադիոընդունիչ
ռասա
ռեակցիա
ռեժիսոր
ռելիեֆ
ռիթմ
ռնգեղջյուր
ռոճիկ
ռունգ

Ս

սաթ
սահանք
սաղարթ
սայթաքել
սանդուղք
սանձարձակ
սանրվածք

սառույց
սարդոստայն
սարսուռ
սարք
սափրվել
սգալ
սեյթևեյթել
սեյթևեյթում
սեղմել
սերկևիլ
սթապվել
սիգապանձ
սիմֆոնիա
սխտոր
սկեսրայր
սկզբունք
սկյուռ
սկուտեղ
սմբակ
սյուն
սյունակ
սյուր
սոխառած
սովորույթ
սպա
սպանախ
սպիրակուց
սրացվածք
սրորջրյա
սրուզարք
սրուղիա
սրախտողխող
սրընթաց
սրթսրթալ
սրճաղաց
սրտատուչ
սրտատրուփ
սուբյեկտ
սուբյեկտիվ
սուզ
սուսամբար
սուրբ
սփուփել

սփռել
սփրթնել
սքանչելի
սևաչյա
սևեռել

Վ

վագր
վազք
վալստուն
վախճան
վաղնջական
վաղորդայն (վճ)
վաղորդյան (ո՞ր)
վաղորոք
վաճառք
վայրէջք
վայրկյան
վայրկենական
վանք
վառելանյութ
վառվռուն
վապառուղջ
վալթար
վարագույր
վարակ
վարզ
վարդ
վարդապետ
վարկ
վարկաբեկել
վարձ
վարփք
վարք
վարքութարք, վարք
ու րարք
վերամբարձ
վեր կենալ
վերջ
վերջիվերջո, վերջ ի
վերջո
վեցօրյակ
վխտալ

վիթխարի
վիրաբույժ
վճար
վոլեյբոլ
վոնդել
վրառ
վրդովել
վրձին
վրնջյուն

Տ

տաբար
տախտակ
տաղտուկ
տասը
տաս-տասներկու,
տասը-տասներկու
տասնամյա
տասնօրյա
տարեցտարի
տարք
տարօրինակ
տափօղակ
տաքդեղ
տաքսի
տեղի-անտեղի
տեղյակ
տեղ-տեղ
տեսակ-տեսակ
տիեզերագնաց
տիեզերք
տղամարդ
տնօրեն
տոթ
տոլմա
տոխթ
տովյալ
տրամվայ
տրոլեյբուս
տքնել

Ր

րոպե

Ց

ցամքոց
ցայտել
ցանց
ցարկ
ցաքուցրիվ, ցաք ու
ցրիվ
ցիրուցան
ցից
ցնձալ
ցնցել
ցնցուրի
ցնցուղ
ցպահանջ
ցուցադրախտակ

ՈՒ

ուլթամյա
ուլթսուն
ուխտ
ուխտագնաց
ուղի
ուղարկել
ուղիղ
ուղղագիծ
ուղտ
ուղտաբեռ
ունկնդիր
ուռկան
ուռչել
ուռուցիկ
ուրիճ
ուրագ
ուրախ-զվարթ
ուրբաթ
ուրց

Փ

փաթաթել
փախչել
փամփուշտ
փայլիլել
փայտյա
փայծաղ

փառք
 փաստան
 փարթամ
 փափազ
 փափուկ
 փերակ
 փեղկ
 փթթել
 փլվածք
 փղձկալ
 փնթփնթալ
 փոխըմբռնում
 փոխնիփոխ
 փոխօգնություն
 փողկապ
 փողփողալ
 փորձ
 փոցխ
 փոքր-ինչ
 փչանալ
 փոթկալ
 փոշտալ
 փորախար
 փրել
 փրփուր
 փքուն

Ք

քաղիան
 քաղվածք

քաղց
 քաղցր
 քաղցրահնչյուն
 քաղցր-մեղցր
 քամելետն
 քայլվածք
 քանդակագարդ
 քանի որ
 քառամյա
 քառասուն
 քառասնամյա
 քառորդ
 քարեքար
 քարճիկ
 քացախ
 քափ-քրփինք
 քերթել
 քղանցք
 քմահաճ
 քննախույզ
 քնքուշ
 քսուք
 քվեարկել
 քրթմնջյուն
 քրեական
 քրքրել
 քուրջ

Օ

օազիս

օրյեկր
 օրյեկրիվ
 օգնել
 օդ
 օլեան
 օմրված
 օլիմպիադա
 օճ
 օճիք
 օճառ
 օջախ
 օվկիանոս
 օտարերկրյա
 օրական
 օրեցօր
 օրըսպօրե
 օրհորդ
 օրհնել
 օրնիբուն
 օրոր
 օրրան
 օր օրի
 օքսիդ

Ֆ

ֆեոդալ
 ֆինն
 ֆշշալ

ՍՈՒՍԱՆ ՍԱՐԿՈՍՅԱՆ
ՀԱՅՈՑ ԼԵՁՈՒ 6

խմբագիր
ՌՈՒԲԵՆ ՎԱՐԴԱՆՅԱՆ
նկարիչ
ՄԿՐՏԻՉ ՄԱԹԵՎՈՍՅԱՆ
սրբագրիչ
ԴՈՐԱ ՍԱՐՏԻՐՈՍՅԱՆ
էջադրող
ԱՐՏԱԿ ՊԵՏՐՈՍՅԱՆ

ստորագրված է
տպագրության 18.07.96 թ.
չափեր 60x90 1/16
թուղթ օֆսեթ #1
տպագրական 8 մամուլ
տպաքանակը 30 000
պատվեր

ՄԽԻԹԱՐ ՍԵՐԱՍՏԱՏԻ
կրթահամալիրի
ԱՆԻՎ
դուստր ձեռնարկության
ՇԱՂԻՎ
հրատարակչություն
375064 ԵՐԵՎԱՆ
Հ/Ա Բ-1 քաղամաս
Ա. ԲԱՐԱՋԱՆՅԱՆԻ փ.
հեռ. 73 52 10

ՀԱԿՈԲ ՄԵՂԱՊԱՐՏ
տպագրական տուն
բաժնետիրական ընկերություն
ԵՐԵՎԱՆ-9, ՏԵՐՅԱՆ 91

©ՇԱՂԻՎԹԵՐԵՎԱՆ 1996 թ.

